

**ÇOCUK GELİŞİMİ BİRİMİNE GETİRİLEN ADLİ VAKALARDAKİ
ERGENLERİN UMUTSUZLUK VE DUYGU DÜZENLEME
DURUMLARININ İNCELENMESİ**

Necla AKÇALI

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ

Yüksek Lisans Programı – 2020

**T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÇOCUK GELİŞİMİ BİRİMİNE GETİRİLEN ADLI
VAKALARDAKİ ERGENLERİN UMUTSUZLUK VE DUYGU DÜZENLEME
DURUMLARININ İNCELENMESİ**

Necla AKÇALI

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

**Danışman:
Doç. Dr. Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ**

MALATYA

2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı.....	6
2.1.1. Çocukluk Kavramına Tarihsel Bir Bakış.....	6
2.1.2. Kuramcılara Göre Çocukluk Anlayışının Ele Alınması	8
2.1.3. Modern Çocukluk Kavramı	9
2.1.4. Hukukta Çocuk kavramı	9
2.1.5. Türk Hukuk Sisteminde Benimsenen Çocuk Kavramı.....	10
2.2. Ergenlik Kavramı.....	10
2.2.1. Ergenlik Döneminde Fiziksel ve Zihinsel Gelişim.....	11
2.2.2. Ergenlik Döneminde Sosyo-Duygusal Gelişim.....	13
2.2.3. Ergenlik Döneminde Risk Alma Davranışı	14
2.3. Adli Vaka Kavramı	16
2.4. Adli Vaka Sınıflandırılması	16
2.5. Adli Vaka ve Ergen İlişkisi.....	16
2.5.1. Adli Vakalarda Çocukların Ceza Hukukundaki Yeri ve Çocukların Korunması.....	16
2.5.2. Çocukların Koruma Kanunda Kanununda Yer Alan Usul Düzenlemeleri.....	18
2.6. Suç Kavramı	19
2.6.1. Ergen Suçluluğu.....	21
2.6.2. Suç Mağduru Ergen	22
2.7. Umutsuzluk.....	22
2.7.1. Ergende Umutsuzluk.....	23
2.8. Duygu Düzenleme Kavramı	23
2.8.1. Duygu Düzenleme ve Psikopatoloji	24
2.8.2. Duygu Düzenlemenin Süreçsel ve Gelişimsel Modeli Duygu Düzenlemenin Süreçsel Modeli	25

2.8.3. Ergende Duygu Düzenleme	27
2.8.4. Duygu Düzenleme Stratejileri	28
3. MATERYAL VE METOT	30
3.1. Araştırmanın Modeli.....	30
3.2. Evren ve �rneklem	30
3.3. Veri Toplama Araçları	31
3.3.1. Kişisel Veri Formu.....	31
3.3.2. Beck Umutsuzluk �leği	31
3.4. Araştırma Verilerinin Analizi	33
4. BULGULAR.....	35
4.1. Araştırmaya Katılan Ergenlerden Alınan Verilerin Değerlendirilmesi	35
4.1.1. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyodemografik �zellikleri.....	37
4.1.2. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Suç İle ilgili Durumları.....	38
4.1.3. BU� ve EİDD� �leklerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler ve Normallik Dağılımları	38
4.1.4. BU� ve EİDD� �leklerinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi	40
4.1.5. Demografik �zelliklere Göre �lek Puanlarının Karşılaştırmasına Yönelik Analiz Sonuçları	42
4.1.6. EİDD� ve BU� �lekleri Arasındaki İlişki Analizleri	49
5. TARTIşMA	53
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
KAYNAKLAR	64
EKLER.....	74
EK-1. �zgemiş.....	74
EK-2. Etik Kurul Onayı	75
EK-3. Kişisel Veri Formu.....	76
EK-4. Beck Umutsuzluk �leği Kullanım İzni	78
EK-5. Ergenler için Duygu Düzenleme �leği Kullanım İzni	79
EK-6. Beck Umutsuzluk �leği	80
EK-7. Ergenler için Duygu Düzenleme �leği	81

TEŞEKKÜR

Tez alıŐma s¼recimin t¼m aŐamalarında bilgi ve deneyimleriyle bana yol g¼steren ve beni destekleyen, akademik y¼n¼n¼n yanı sıra insani y¼n¼n¼ de ¼rnek aldığım, tez danışman hocam Doçent Dr. AyŐeg¼l ULUTAŞ KESKINKILI' a

Y¼ksek lisans s¼recimin baŐından bu yana her zaman yanımda olan, sonsuz anlayıŐ ve sabırla beni destekleyen, varlıkları bana her zaman g¼ veren **canım aileme**,

Ve araŐtırmamı yapmamı sağlayan t¼m çocuklara sonsuz teŐekk¼r ederim...

ÖZET

Çocuk Gelişimi Birimine Getirilen Adli Vakalardaki Ergenlerin Umutsuzluk ve Duygu Düzenleme Durumlarının İncelenmesi

Amaç: Bu araştırma adli vakalardaki ergenlerin umutsuzluk düzeyleri ve duygu düzenleme durumlarının incelenmesini amaçlar.

Materyal ve Metot: Araştırma Siverek Devlet Hastanesi Çocuk Gelişimi birimine getirilen 76 adli vaka ergen ile (%94,7 erkek- % 5,3 kız) gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği (EİDDÖ) ve Kişisel Veri Formu (KVF) kullanılmıştır. Nicel araştırma teknikleri kullanılarak yapılan çalışmanın istatistiksel analizleri SPSS 20.0 (IBM Inc, Chicago, IL, USA) programı ile gerçekleştirilmiştir. Ölçek puanları arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi için Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Çalışmanın tamamında tip-I hata değeri %5 alınarak $p<0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Ergenlerin umutsuzluk puanlarının, ergenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterirken; ergenin cinsiyetine, doğum yerine, akademik başarısına, işlediği iddia edilen suçun türüne, işlediği iddia edilen suçta yalnız olup olmamasına, daha önce suça karışıp karışmadığına, aile birliğinin olup olmamasına, anne ve babanın eğitim düzeyine ve ailede suç işleyen birinin olup olmamasına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ergenlerin genel duygu düzenleme puanlarının, ergenin cinsiyetine, doğum yerine ve ergenin annesinin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterirken; ergenin eğitim düzeyine, akademik başarısına, işlediği iddia edilen suçun türüne, işlediği iddia edilen suçta yalnız olup olmamasına, daha önce suça karışıp karışmadığına, aile birliğinin olup olmamasına, ergenin babasının eğitim düzeyine, aile bireylerinde suç işleyen birinin olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Sonuç: Araştırmada duygu düzenleme genel puanı ve umutsuzluk puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Adli vaka, duygu düzenleme, ergen, umutsuzluk.

ABSTRACT

Examination Of Hopelessness and Emotion Eegulation Judicial Cases Of Teenagers Brought To Child Development Unit

Objective: This study aims to hopelessness levels of judicial teenagers and their emotion regulation status.

Material and Method: The study has been carried out on 76 judicial cases of teenagers (%94,7 male, %5,3 female) brought to Siverek State Hospital Department of Child Development Unit. Beck Hopelessness Scale, Emotion Regulation scale for Teenagers, and Personal Data form were used as data collection tool. Statistical analyses of the study which was carried out with quantitative research techniques were performed through SPSS 20.0 (IBM Inc, Chicago, IL, USA) program. Pearson Correlation Analysis is used to detect the relationship between scale points. In the whole study, type-I error value is taken as %5 and $p < 0,05$ value is considered statistically significant.

Findings: While hopelessness points of the teenagers show significant difference according to their education level; it is determined that it doesn't show difference regarding to sex, place of birth, academic success, type of the crime claimed, its being alone or not in this crime, involvement of any crime before, having a unity of family or not, educational level of the parents, involvement of anyone from the family in a crime. While general emotion regulation points of teenagers differ significantly regarding to sex, place of birth, educational level of the teenager's mother; it is stated that the emotion regulation points don't differ regarding to their educational level of the teenager, its academic success, type of the crime claimed, being alone or not in the claimed crime, involvement of any crime before, having a unity of family, educational level of the father, involvement of anyone from the family in a crime.

Result: The study had found no significant relationship between the overall score of emotion regulation and score of hopelessness.

Key Word: Emotion regulation, judicial case, teenager, hopelessness.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BUÖ	: Beck Umutsuzluk Ölçeği
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DDÖ	: Duygu Düzenleme Ölçeği
KVF	: Kişisel Veri Formu
N	: Kişi Sayısı
Ort.	: Ortalama
P	: Anlamlılık Değeri
R	: Korelasyon Katsayısı
SPSS	: Statistical Package For Social Scienses
Ss	: Standart Sapma
T	: T Değeri
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: World Health Organization
X²	: Ki-kare
%	: Yüzdelerik Değeri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
Şekil 3.1. Power analiz formülü	30
Şekil 4.1. Katılımcıların eğitim düzeyleri	36
Şekil 4.2. Katılımcıların akademik başarısı.....	36
Şekil 4.3. Duygu düzeni normal dağılım kutu grafiği	39
Şekil 4.4. Umutsuzluk normal dağılım kutu grafiği	40
Şekil 4.5. Duygu düzeni normal dağılım histogram grafiği	40
Şekil 4.6. Umutsuzluk normal dağılım histogram grafiği	40
Şekil 4.7. Katılımcıların cinsiyetlere göre Duygu düzeni ve Umutsuzluk Ölçek puanları.....	51
Şekil 4.8. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre umutsuzluk ölçek puanları	51
Şekil 4.9. Katılımcıların anne eğitim düzeylerine göre duygu düzeni puanları	52
Şekil 4.10. İşlenen suçta yalnız olma durumuna göre duygu düzeni alt boyut puanları	52

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 4.1. Katılımcıların demografik özellikleri	37
Tablo 4.2. Katılımcıların suç ile ilgili özellikleri	38
Tablo 4.3. Katılımcıların ölçek puanları ve sayısal demografik özellikleri	41
Tablo 4.4. Katılımcıların cinsiyetlerine göre ölçek puanları	42
Tablo 4.5. Katılımcıların doğum yerine göre ölçek puanları	42
Tablo 4.6. Katılımcıların eğitim düzeyine göre ölçek puanları	44
Tablo 4.7. Katılımcıların anne eğitim düzeylerine göre ölçek puanları	44
Tablo 4.8. Katılımcıların baba eğitim düzeylerine göre ölçek puanları	45
Tablo 4.9. Katılımcıların akademik başarı durumlarına göre ölçek puanları	45
Tablo 4.10. Katılımcıların aile birliği durumuna göre ölçek puanları	46
Tablo 4.11. Katılımcıların suçu yalnız işleme durumuna göre ölçek puanları	47
Tablo 4.12. Katılımcıların daha önce suça karışma durumuna göre ölçek puanları	47
Tablo 4.13. Katılımcıların aile bireyleri içerisinde suçlu olma durumuna göre ölçek puanları	47
Tablo 4.14. Katılımcıların işlediği suç türüne göre ölçek puanları	48
Tablo 4.15. Katılımcılara ait ölçek puanları arasındaki ilişkiler	50

1. GİRİŞ

Hukukta 18 yaşını doldurmamış her birey çocuktur. (1-2). Hukuka göre çocuk tanımı ergenlik dönemini de içine almaktadır. Çocuk yaş grubunda meydana gelen adli vakaların önemli bir kısmı önlenabilir problem olarak görülmektedir. Adli vakaların nedenlerinin araştırılması, koruyucu tedbirlere önem verilmesi gerekmektedir (3). Dünya ülkeleri ve ülkemizde oldukça önemsenen azaltmak ve önlemek için çeşitli tedbirler alınan, tüm toplumu ilgilendiren önemli bir problemdir suç olgusu (4).

Değişen ve gelişen koşullara bağlı olarak toplumlarda sürekli farklılıklar yaşanmaktadır. Değişimler ve gelişimlerdeki farklılıklara bağlı olarak toplumsal kurallar geçerliliğini yitirebilmekte ya da farklılaşabilmektedir. Bu durum suç ile vakalarda da değişikliklerin olmasına sebep olmuştur. Ergende psiko-sosyal, bilişsel ve fiziksel gelişim alanlarında tamamen bir olgunlaşma söz konusu değildir. Ergen suçluluğu (Juvenile Delinquency) bu anlamda suç vakaları arasında çok büyük bir önem taşımaktadır. Toplumda ergen suçluluğu hızlı bir şekilde artış göstermektedir (5).

Ergenlerin suç işlemesi dışarıdan bakıldığında yetişkinlerle aynı gibi görünse de ergen psikolojik ve fizyolojik anlamda tamamen olgunlaşmadığı için ergeni suça yönlendiren ya da suç işlemesine sebebiyet veren sebepler yetişkinlere oranla daha fazla çeşitlilik göstermektedir. Bireysel ve çevresel sebeplerin haricinde de güçlü veya güçsüz birçok sebep bir araya gelerek ergenin suç işlemesine sebebiyet vermektedir (6).

Ergeni suça sürükleyen sebepler, ergenin kendisine bağlı sebepler, yaşadığı ailenin sürükleyebileceği sebepler ve yaşadığı sosyal çevrenin sürükleyebileceği sebepler olarak sınıflandırılabilir. Ergenin kendisine bağlı olan sebepler, genetik faktörler, çocuğun psikososyal yaşamı, çocuğun gelişimsel durumu (Fiziksel, psikolojik ve bilişsel gelişimin zaman dizinsel yaşına göre geri olup olmaması), gelişimsel anlamda olumsuz bir etki yaratabilecek herhangi bir madde kullanımının varlığı olarak sıralanabilir. Yaşadığı aileye bağlı olarak onu suça sürükleyebilecek sebepler aile birliğinin olup olmaması, ailedeki bireylerin sayısı, ailenin eğitim seviyesi, aile bireyleri arasında madde kullanımının varlığı, ailenin göç etmiş bir aile olması gibi sebepler sıralanabilir. Ergenin yaşadığı çevrenin sosyal ve ekonomik anlamda ne düzeyde olduğu, çevresindeki akranlar, gittiği okul vs. gibi durumlarda çevrenin sürükleyebileceği sebepler olarak sıralanabilir (7).

Ülkemizde ve dünya ülkelerinde ergenlerin işlediği suçlar hem ergen ve ergenin ailesi hem de toplumsal açıdan çok önemli bir problem haline gelmiştir (4). Bu konu ile ilgili değerlendirme ve çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Suça karışmış ergenin yargılama sürecinde gelişimsel seviyesine ve yaşına göre değerlendirmelerden geçebilmesinin sağlanması için psikolojik ve sosyal önlemlerin alınması gerekliliği bulunmaktadır. Çocuk mahkemeleri çocuk kapsamındaki ergenlerin psiko-gelişimsel seviyesine uygun değerlendirmeler yapmakta ve hukuk ile ilgili kararların bunlara dikkat ederek alınmasını sağlamaktadır (8).

Ergenlerin işledikleri suçların önlenmesi ve ergenin yeniden suça karışmaması için ülkemizde ve dünya ülkelerinde konu ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Suça karışan adli vaka ergenlerin rehabilite edilmesi ve suçun mükerrerliğinin önlenmesi ergen, ergenin ailesi ve tüm toplum için büyük önem taşımaktadır (7).

Ergen suçluluğu ülkemiz ve dünya ülkelerinde çok önemli bir toplumsal sorun olarak görülmektedir. Ergenlerin suç işlemelerinin sebepleri üzerine yoğunlaşarak, sorunu çözmeye çalışmak için önerilerin sunulması ile ilgili çalışmalar 19. yüzyıldan günümüze kadar devam etmiştir. Suçun mükerrerliği ile ilgili suça sürüklenen çocuklar ile ilgili ilk kapsamlı çalışma ise Tunceroğlu, Z. tarafından yapılmıştır (7).

Ergenlik döneminde hızlı bir fiziksel ve psikolojik gelişim söz konusudur. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecini oluşturan bu dönemde ergen kim olduğunu, ne olduğunu, kimi örnek alması gerektiğini sık sık sorgular. Ailenin isteklerini reddetme yoluna gider, aileden bağımsız bir yaşam sürdürmeyi ister. Ergenin gelişimsel hıza adapte olamaması, genetik sebepler, ergenin mental düzeyinin yaşına uygun olmaması gibi nedenler ergeni suça sürükleyebileceği gibi bunların yanı sıra doğru eğitim verilmemesi, sevgi ve ilgi yetersizliği de ergeni suça sürükleyebilmektedir. Ahlaki değerlerin değişmesi ya da geçerliliğini yitirmiş olması, göçler, sosyal ve ekonomik yetersizlikler ergeni suça itebilmektedir (9).

Çocuklar toplumların gelecekidirler. Bu sebeple konu ile ilgili yapılan araştırmaların tümü büyük bir önem taşımaktadır. Çoğan (6), konu ile ilgili çocuk suçluluğunun sebeplerini, Edirne ceza mahkemelerinde açılan ceza davalarını inceleyerek araştırmıştır; Tunceroğlu (7), Suça sürüklenen çocuklarda mükerrerliği araştırmıştır; Giray Sözen(10), suça sürüklenen ergenlerin travmaları ve anne babaya bağlanma düzeylerini incelemiştir; Yıldız (11), suça sürüklenen ergenlerde affetme üzerine bir inceleme çalışması yapmıştır, Bülbül ve Doğan (12), suça sürüklenen

çocukların durumu ile ilgili çözüm önerileri üzerine bir araştırma yapmıştır; Sarı (13), lise öğrencisi ergenlerin suça yönelik tutumları ve ilişkili faktörler ile ilgili araştırma yapmıştır; Ayaz ve arkadaşları (14), çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Yaşar (15), yetiştirme yurdunda kalan 13-16 yaş grubu ergenler ile ailesi yanında kalan aynı yaş grubu ergenlerin umutsuzluk düzeyleri ve benlik imajlarının karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Suna (16), çalışmasında 9. sınıfa devam eden liseli ergenlerin duygu düzenlemeleri ve cinsiyetlerine göre mizah tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmiştir. Fakat alanyazında adli vaka ergenlerin umutsuzluk ve duygu düzenleme düzeylerini ölçmeye yönelik çalışmalara rastlanmamıştır.

Bu araştırmanın temel problemi “Adli vaka ergenlerin umutsuzluk ve duygu düzenleme düzeyleri nasıldır?” biçiminde ifade edilmiştir.

Çalışma adli vakalardaki ergenlerin umutsuzluk düzeyleri ve duygu düzenleme durumlarının incelenmesini amaçlar. Adli vakalardaki ergenlerin umutsuzluk düzeyleri ve duygu düzenleme durumlarını etkileyen yaş, cinsiyet, doğum yeri, kardeş sayısı, eğitim düzeyi, akademik başarı, aile birliği, ailenin eğitim düzeyi, işlediği iddia edilen suçta yalnız olup olmadığı, suçun türü, daha önce suça karışıp karışmadığı, aile bireyleri arasında suç işleyen birinin olup olmadığı gibi faktörler ele alınarak incelenmesi planlanmaktadır. Çalışmanın sonunda adli vakalardaki ergenlerin umutsuzluk düzeyleri ve duygu düzenleme düzeyleri aralarında ilişki olup olmadığı belirlenecektir.

Alt Amaçlar ise şunlardır:

1. Adli vakalardaki ergenlerin umutsuzluk ve duygu düzenleme düzeyleri ile ergenin;

-Yaşı

-Cinsiyeti

-Doğum yeri

-Kardeş sayısı

-Ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu

-Eğitim düzeyi

-Akademik başarısı

-İşlediği iddia edilen suçta yalnız olup olmadığı

-Daha önce suça karışıp karışmadığı

-İşlediği iddia edilen suçun türü değişkenleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Adli vakalardaki ergenlerde umutsuzluk ve duygu düzenleme düzeyleri ile ergenin ailesinin;

Eğitim düzeyi, aile birliğinin olup olmaması, ailede suç işleyen birinin olup olmaması değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık, var mıdır?

3. Adli vakalardaki ergenlerde umutsuzluk ve duygu düzenleme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Suçta sürüklenen ergen sayısında son yıllarda artış görülmektedir. Ergenler toplumun geleceğidir. Bu sebeple ergeni suça sürükleyen sebeplerin araştırılması, suçun tekrarlanmasının önüne geçilmesi ve suça sürüklenmiş olan ergenin rehabilite edilerek tekrar topluma kazandırılması çok büyük önem taşımaktadır.

Gelecek yaşantılarla ilgili düşüncelerin psikopatolojik durumların birçoğunun oluşumunda etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmalar umutsuzluğun intihar düşüncesinin oluşumundan sorumlu olabileceği sonucuna varmıştır (17).

Literatür incelendiğinde normal ergenler ve kronik hastalığı bulunan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin incelendiği görülmüştür. Adli vaka ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır. Adli vaka ergenlerin tekrar topluma kazandırılabilmesi için ve suç işleme davranışlarının yinelenmemesi için umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Suçta sürüklenen ergenin işlediği suç ile ilgili duygusal düzenleme yapması, duruma ilişkin düşüncelerini düzenlenmesiyle, işlediği suç unsuru hakkında öz değerlendirme yapmasını, suçun sonuçlarının nereye varacağını anlamasını sağlamakta, rehabilite edilmesi sürecini kolaylaştırabileceği gibi suçun yanlış olduğunun farkına varması ve bir daha suç işlememesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Literatürde normal ergenlerin duygu düzenlemeleri incelenmiş, ancak adli vaka ergenlerin duygu düzenlemelerine dair bir incelemeye rastlanmamıştır.

Bu sebeplerle yapılacak olan çalışmanın alandaki bu yöndeki eksiklikleri gidereceği, alana katkı sunacağı ve belirtilen konularda alanda farkındalık yaratacağı düşünülmektedir.

1. Katılımcı ergenlerin çalışmada kullanılan “Kişisel veri formu”, “Beck Umutsuzluk Ölçeği” ve “Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği” maddelerini objektif ve samimiyetle yanıtladıkları varsayılmıştır.

2. Araştırmada kullanılan Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeklerinin sırasıyla ergenlerde umutsuzluk düzeylerini ve duygusal düzenlemelerini ölçtüğü varsayılmıştır.

3. Çalışmanın gerçekleştirilmesini sağlayan örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları ise şunlardır,

1. Siverek Devlet Hastanesi Çocuk Gelişimi Birimine getirilen 76 adli vaka ergenle yapılmış olması,

2. Ergenlerin umutsuzluk düzeylerini ölçmek amacıyla uygulanan Beck Umutsuzluk Ölçeğinin ölçtüğü nitelikler,

3. Ergenlerin duygusal düzenlemelerini ölçmek amacıyla uygulanan Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeğinin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

Adli vaka: İnsanın istemli ya da istemsiz sebep olduğu, dışarıdan gelen bir müdahale sonucunda bireyin sağlığında bozulmalara sebep olabilecek durumlar ve bireyin zarar görmüş olabileceği şüphesi barındıran durumların tümü adli vaka olarak ele alınır (18).

Ergen: Temel fizyolojik değişimlerin meydana geldiği, çocuğun fiziksel gelişiminde değişiklikler olduğu, üreme becerisi edindiği, hormonların çocuğu genel anlamda etkilediği, kızlarda yaklaşık 12-13yaş erkeklerde ise yaklaşık 13-14 yaşlarında başlayan, çocukluk ve yetişkinlik arasındaki geçiş sürecindeki birey (19).

Umutsuzluk: Kişi için önem taşıyan olaylarda kişide olumsuz sonuçlanacağına dair oluşan başarısız olunacağına dair düşünce, olumsuz sonuçlanma ihtimaline karşı ve sonuçları değiştirebileceğine dair beliren imkânsızlık hissi (20).

Duygu düzenleme: Bireyin kendiyle ilgili yanıt eğilimli perspektifle duygularını düzenlemeye çalışmasıdır (21).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı

2.1.1. Çocukluk Kavramına Tarihsel Bir Bakış

Çocukluk ve çocuğun büyütülmesi konularında birçok araştırma ve veri mevcut ama çocuk gelişiminin bilimde yer almaya başlaması, psikolojinin ilerlemesi ve geliştirilen zekâ testleri ile çocukların eksikliklerinin belirlenmesiyle meydana gelmiştir (22).

Tarih araştırmacısı Philippe Aries'in 1960 senesinde yayınladığı *Centuries of Childhood. A Social History of Family Life*. New York, 1962 adlı kitabı çocukluk kavramı ile ilgili çok yankı uyandırmıştır. Kitabında ortaçağda çocukluk gibi bir kavramın bulunmadığını iddia etmiştir (23).

Çocuğun masum veya günahkâr olması, bilişsel yapısının nasıl olduğu, cinsel gelişiminden fiziksel gelişimine kadar gelişimin alanlarına yönelik çeşitli açıklamalar yaparak çocuk ve çocukluğu farklı türlerde tanımlamaya çalışanlar mevcuttur. Çalışanların ortak özelliği ise çocukların yetişkinlerden ayrılmasına yönelik çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramlarına yönelik farklı tanımlamalar görülebilir (24).

Çocukluk kavramının taşıdığı anlamlar tarih süreçlerinde, farklı toplumlarda ve farklı kültürlerle göre farklılıklar gösterir (25).

Çocuğun tarih içinde değişik zamanlarda ve coğrafyalarda insanın psikososyal açıdan güçsüz olanı yönetme ve ona hükmetme gibi gizli isteklerinin kaçınılmaz kurbanı olduğu görülmektedir. Hukuk kurallarına da işlenmiş sadece kültürel ve toplumsal sözel kurallar olarak kalmamıştır. Çocuğun babasına çocuğu köle olarak satabilme, işlediği bir suça göre öldürebilme yetkisi verilmektedir (26).

Çocukluk kavramına yönelik yaklaşımlarla ilgili bilginin yetersiz olduğu antik döneme bakıldığında çocukluk kavramının bebeklik döneminden yaşlılık dönemine kadar olan her dönemi kapsadığı, gelişim basamaklarında özel bir dönem olan çocukluk ile ilgili bilgilere yeterince önem verilmediği görülmüştür (23).

Günümüzde ilişkiler kişisel duygularla tanımlanırken ortaçağda kurallarla tanımlanmıştır. Manastır yazıları, yasal tutumlar ve tıbbi tedaviler dikkate alındığında çocuklara yetişkinlerden kısmen farklı davranıldığı görülmüştür. Bunların çocukluk özelliklerinin farkındalığını yansıttığı belirtilmiştir. Ancak, ortaçağda modern anlamdaki çocukluk kavramının tanımlanmadığı görülmektedir. Çocukluk kavramının farklı anlaşıldığını varsayabiliriz. Pragmatik düzeyde çocukla ilgili bir farkındalık bulunmaktaydı. Çocukla ilgili kırılma, sınırlı düzeyde sorumluluk alabileceği, tıbbi olarak farklı tedavi edilmeleri gerekliliği gibi durumlar belirtilmişti (27).

Dönemde doğumlar hem anne hem de çocuk için yüksek oranda risk taşıyordu, komplikasyonlar meydana gelebiliyordu. Anne ölümlerine dair istatistikî bilgi ortaçağ için netlik taşımamaktadır. Dönemin koşullarından kaynaklı yetersiz tıbbi bilgi ve hastalık oranlarının fazla olması sebebiyle çocukların birçoğunun yetişkinliğe ulaşmadan öldüğü bilinmektedir. On beşinci yüzyıl Floransa'sında her 1000 doğumda 14.4 anne ölümü gerçekleşmiştir. Bu oran modern standartlara göre yüksektir. Bugün dünyanın en fakir ülkelerinin yaklaşık olarak 2 katı anne ölümü gerçekleşmiştir. On üçüncü yüzyıl boyunca, her altı çocuktan birinin ilk yılda, dörtte birinin ise beş yaşındayken ölmüş olabileceği; belki üçte ikisinin yirmi yaşına kadar yaşamış olabileceği ifade edilmektedir (28).

17. yüzyılda çocuk ve yetişkinlerin giyim tarzları ayrıldı. Oyun, müzik, hikâye, oyun araçları, eğlenmeyle ilgili eylemlerin çoğunda yaşına uygun tercih ve yönelimlerde bulunabilme hakkını kazandılar. Yetişkinlerin faaliyetlerine katılım sağlamamaları istendi. Ekonomik olarak daha iyi düzeyde olan ailelerin çocukları bu kazanımlara sahip olabildi. Üst ve orta tabaka 18. Yüzyılda çocukluk kavramını yetişkinlerden ayrı bir şekilde ve şekillendirici bir çağ olarak ele aldı. Sosyal ve ekonomik anlamda kötü olan ailelerin çocukları için ise bu tanımlamalar geçerli olmamıştır (29).

İkinci dünya savaşı sonrası çocukların olumsuz etkilenmesi ve mağdur olması ile öncelikli olarak Avrupa'daki ülkelerin ve bunların yanı sıra bazı ülkelerin çocukluk ile ilgili daha duyarlı davranmaya çalıştıkları ifade edilmektedir (30). Bu duyarlı yaklaşımlar çocukluk tanımının yeniden şekillendirilmesini sağlamıştır. 20. yüzyılda çocukluk ile ilgili kavram ve tanımların yeniden şekillendirilmesi, gelişim alanındaki ilerlemeler, bilimsel yenilikler ve insan hakları ile ilgili yapılan çalışmalar ile olmuştur. Bu yüzyılda kanunlar çocukların herhangi bir iş yapmasını, alkollü içecek almasını,

yetişkin filmleri izlemesini ve porno içerikli yayınları almalarını yasakladı. Kanunlara göre 16 yaşına kadar çocukların okula gitmeleri zorunlu kılındı. Çocukların cinsel eylemlerde bulunması uygun görülmemiştir (29).

Çocukluğun zaman içinde değişen bir kavram olduğu, sosyal ve etnik gruplara göre farklılıklar görülebileceği ifade edilebilir (31).

Çocukluk ile ilgili yapılan tanımların çocuğu maksimum düzeyde olumlu etkileyebilecek seviyeye günümüzde henüz ulaşamamıştır. Çocukluk kavramının tarihte nasıl ilerlediğinin dikkatli bir şekilde tetkik edilmesi ile çocukluk kavramı daha iyi anlamlandırılmış olacak ve çocukların daha yüksek oranda mutlu olmalarına ve daha az mutsuz toplum oluşumuna destek olabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple büyük bir önem taşımaktadır (24).

2.1.2. Kuramcılara Göre Çocukluk Anlayışının Ele Alınması

Piaget çocuğun bilişsel gelişim dönemlerini ele almış, gelişimi birçok yönden incelemiş ve sosyal çevre ile etkileşimin önemliliğini vurgulamıştır. Piaget'in teorisi o zamanlar çok baskındı, yaşa bağlı değişikliklere dair gözlemleri çok ilginçti. Çocukların düşüncelerine dikkat çekti. Bilişsel gelişim alanı ile ilgili ikinci büyük etki bilgi işleme teorilerinin öne sürülmesiyle gerçekleşti. Bilgi işleme yaklaşımları öğrenmeyi merkeze almış ve Piaget'in yaklaşımındaki gibi çocukların farklı yaşlarda nasıl düşündükleri ile ilgili birçok ilginç bilgi keşfedildi. Ayrıca Klahr ve Wallace, 1976 gibi bazı araştırmacılar çocuklarda bilgi işleme perspektifi ve bilişsel gelişimde geçiş süreçleri hakkında ilginç hipotezler geliştirmiştir. Bilgiyi işleme yaklaşımları Piaget gibi çocukların öğrenme şekillerine olan dikkati başka alanlara doğru uzaklaştırdı. Bilimsel yaklaşımlar kendi momentumlarını yaratır.

İlerleyen yıllarda Piaget tarafından üretilen çocukların mevcut bilgileri ve bilgi işleme ile ilgili temel bilgi yaklaşımları birçok tartışmaya yol açtı. Haith ve Benson, 1998; Spelke ve Newport, 1998 gibi bazı araştırmacılar özellikle bebeklik dönemi ve okul öncesi dönemle ilgili sırayla yeni ilginç bulgular ortaya çıkmıştır. Bebek eğitimi için yenilikçi yöntemler geliştirildi. Piaget'in yaklaşımı ve bu diğer benzer yaklaşımlar çocukların bilgi ve becerilerini edinmeleri yoluyla becerilerinin ne düzeyde olduğu kısmına öncelik verdi. Freud 1963'te çocukluk döneminde kodlanan her şeyin sonunda bastırıldığını iddia etti. Freud çocuğun psikoseksüel gelişimini vurguladı (32).

Erickson psikoanalitik kuramında gelişimin sosyal yönünü ele almış dönemlere ayırmış ve her gelişim dönemindeki çatışma veya karmaşalara değinmiştir. Yaşam süresi boyunca devam eden farklı ego kaygılarının en üst seviyelere çıktığı sekiz kritik dönem olduğunu ifade etmiştir. Çocukluk döneminin insan yaşamında ne düzeyde önemli olduğunu vurgulamıştır. Vygotsky sosyo-kültürel bir bakış açısıyla yaklaşmış, sosyal çevrenin çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerine çok yönlü ve gelişimsel bir bakış açısıyla açıklamıştır. Gibson ekolojik algı gelişim kuramında çocukların algı düzeylerinin çevrelerindeki uyarıcılarla ve çocuğun doğasındaki algılayabilme seviyesiyle ilişkilendirmiştir (33).

Maria Montessoriye göre çocuklar günlük yaşamda çok fazla engelle karşı karşıya kalmaktadır. Oysa yetişkinlerin doğru bir desteği sağlanırsa her çocuğun yaşamın ilk yıllarında inanılmaz gelişebilen bir potansiyeli vardır. Montessori çalışmalarını gerçekleştirmek için oluşturduğu çocuk evinde çocukların yaşlarına ve gelişim seviyelerine uygun olarak görevler verdi. Büyük çocuklara günlük yardım görevleri verildi, üç dört yaşındakilere ise pratik yaşam becerileri öğretilmeye çalışıldı. Maria Montessori çocukların entellektüel ilgi ve merak düzeylerine göre bazı aşamalardan geçtiklerini ifade eder. Bu dönem hassas dönem olarak adlandırılır ve bu dönemde çevre çocukların çok fazla ilgisini çeker. Bu süreçte çocuğa uygun ortam sağlanırsa, çocuk yeterince önemsenirse gelişimi olumlu anlamda etkilenir (34).

2.1.3. Modern Çocukluk Kavramı

Kendine özel kişiliği olan, gelişim dönemlerinden kendine özel bir seviyede geçen, yetişkinlerin problem ve sorumluluklarından ayrı sorumlu olmayan, önemsenen ve korunan kişi olarak tanımlanır (35). Çocuk; suçu olmayan, yaşamını sürdürebilmek ve sağlıklı büyüebilmek için yetişkin desteğine ihtiyaç duyan, gelişimi devam eden, gelecekte olumlu beklentileri olan, merak duygusu gelişmiş canlıdır. Çocukların yetişkinlerle aynı olmadığı fikri benimsenmiş ve çocukları olumsuz toplumsal ve ekonomik gelişmelerin sonuçlarından korumaya çalışmışlardır (36).

2.1.4. Hukukta Çocuk kavramı

Türk hukuk sisteminde çocukluğun başlaması için ilk şart çocuğun doğmuş olmasıdır. Çocuğun doğumunun tam olması anne rahmiyle ilişkisinin kesilmiş olmasına ve bağımlı olmadan yaşayabilen bir canlı olmasına bağlıdır. Doğumu ne zaman gerçekleştiği ve tamamlanıp tamamlanmadığı daha çok tıp alanı ile ilgilidir. Türk hukuk

sisteminin ikinci şartı ise çocuğun doğum gerçekleşmesinden sonra bir an için nefes almış olması yani sağ doğmasıdır (37).

Erkek ve kız çocuklarının genel anlamda bilişsel olgunluğa 18 yaşında ulaştığı kabul görmektedir (38).

2.1.5. Türk Hukuk Sisteminde Benimsenen Çocuk Kavramı

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK) 6/1-c maddesi uyarınca 18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 3/1-a maddesi uyarınca daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur (38-39).

2.2. Ergenlik Kavramı

Yaşamın ilk 12 yılı ergenlik ve yetişkinlik için zemin hazırlayan önemli yıllardır. Gelişimcilerin birçoğu ergenliği 12-20 yaş aralıkları olarak tanımlamıştır. Yaş aralıkları yaklaşıktır, belirli bir kişi için geçerli olmayabilir. Ergenlik dönemi bireyin ebeveynlerin yaptırımlarından belli bir miktarda bağımsız bir şekilde yaşamını sürdürmeye çalıştığı ve kendi kendini desteklediği dönemdir (40).

İnsan yaşamında çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında geçiş sağlayan bir dönemdir. Büyümek hiçbir zaman basit olmamıştır. Ergenlik bir hastalık, sapkınlık, isyan ve kriz olarak da görülemez. Daha doğru bir bakış açısı ergenliğin bir değerlendirme, dünyada kendi alanını oluşturma ve sorumluluklarının bilişsel olarak farkına varma olarak ifade eder (41).

Çağdaş batı sanayi toplumlarında ergenlik biyolojik, kültürel, ekonomik ve kültürel etkenlerin karmaşık etkileşiminin olduğu bir dönemdir. On yıl veya daha fazla süren bu dönem bir geçiş dönemidir. Çocuk artık bir çocuk değildir. Fakat henüz bir yetişkin de değildir. Her iki dönemde beklentilerini, ayrıcalıklarını ve zorluklarını aynı anda yaşar. Ergenlik terimi aynı zamanda çocukluktan yetişkinliğe geçişi sağlayan fizyolojik ve morfolojik değişimleri içerir (42).

Yörükoğlu ergenlik döneminin 12-21 yaş aralığı kapsadığını belirtir (43-44). Birleşmiş Milletler 12-25 yaş aralığındaki bireyleri ergen kabul etmektedir (45).

2.2.1. Ergenlik Döneminde Fiziksel ve Zihinsel Gelişim

Ergenlik döneminde, her bireyin cinsiyetinin yetişkin formunu ve işlevlerini üstlenmesini sağlayan fiziksel değişiklikler gerçekleşir. Erkekler için bu sesin kalınlaşması, sakalın çıkması, sperm üretme kabiliyetinin gelişmesi anlamına gelir. Kadınlar için bu, uterus ve genel pelvik bölgelerinde değişikliklerin meydana gelmesi ve göğüslerin büyümesi anlamına gelir. Her iki cinsiyet için de özellikle kasık ve kol altı bölgelerinde vücut kıllarının uzaması, yüz hatlarında ve vücut kıvrımlarında değişim, boy ve kiloda artış ve yeni dişlerin çıkması anlamına gelir. Bazı hormonların salgılanma miktarı ergenlikte yüksek miktarda artış gösterir. Erkeklerde sesin kalınlaşmasını, boy artışı, cinsel organların yetişkin formunu ve işlevlerini testosteron hormonu sağlar. Kızlarda göğüslerin, rahmin ve iskelet yapısının yetişkin formu ve işlevlerini ise östrojen hormonunun çeşitlerinden olan estradiol sağlar. Erkeklerde testosteron hormonunun ergenlikte döneminde 18 kat, kızlarda ise 2 kat arttığına dair ve estradiol hormonunun kızlarda 18 kat erkeklerde ise 2 kat arttığına dair bir çalışma bulunmaktadır. Her iki hormonda iki cinsiyette de bulunmaktadır. Aynı yaş grubundaki kız ergenler erkeklere göre genelde daha uzundurlar. Erkekler bazı kızlara göre daha geç olgunlaşırlar. 12-13 yaş grubundaki kız ve erkek ergenlerde fiziksel farklılıklar çok yüksek düzeydedir. Kızlarda göğüslerin gelişimini sağlayan ve erkeklerde göğüste kılların oluşmasına sebep olan hormonların ergenin psikolojik anlamda gelişimine de yarar sağlarlar. Brooks, Gunn ve Warren'a göre sosyal değişkenlerin depresyon ve öfkeyi hormonlardan daha fazla yordadığı bir çalışma da tespit edilmiştir. Derosé ve Brooks-Gunn'a göre tutumlar ve ruh hali de aynı şekilde hormonlara etki etmektedir (41, 46).

Ergenin zihinsel gelişimi Piaget'in bilişsel gelişim kuramı, ergen ben merkezliliği ve bilgi işleme aşamaları ile açıklanabilir (41).

Piaget'in kuramı

Yaklaşık olarak 11-15 yaş arası kapsayan soyut işlemler döneminde ergenin bilişsel gelişimini açıklamaya çalışmıştır. Son dönem olan soyut işlemler döneminde ergenler somut işlemlerin sonuçları hakkında düşünerek önermeler oluşturabilirler, böylece somut işlemleri bir adım öne taşırlar. Ürettikleri önermelerin doğruluğunu test etme gibi, mantıkla bağlantılı, soyut ve olasılıklara dayalı düşünce gelişmeye başlamıştır. Özümlemenin çok fazla görüldüğü bu dönemde ergen geniş kapsamlı kuramlar üretir. Gelecekteki olasılıkları hesaplayacak düşünsel olgunluk ve

tümdengelimli akıl yürütmeyi gerektiren düşünsel olgunluğa ulaşır (33, 41).

Ergen Ben Merkezliliği

Ergenin kendi farkındalığının, dış görünümü ve tutumları ile ilgili hususlarda artması ergen benmerkezliliğidir (33, 41).

Elkind ergenlerde çok fazla görülen benmerkezci yaklaşımları tartışıyor. Ergen ben merkezliliğinin, hayali izleyici ve şahsi öykü gibi iki önemli ögesi bulunmaktadır. Ergenin ekstra ilgi çekici tutumlarıyla toplumda göze çarpmaya çalışması, kendisi gibi çevresindeki diğer bireylerin de onu ilgi odağına koymuş olduğunu düşünmesi ve 'sahne' olmaya çabalaması hayali izleyici ögesidir. Ergenin kendisinin eşi benzeri olmadığı düşüncesine sahip olması, her şeye gücünün yetebileceğini düşünmesi durumu ise şahsi öykü ögesidir (41).

Bilgi İşleme Süreci

Çocukluktan ergenliğe kadar bilişsel işlevlerde fark edilebilir düzeyde bireysel farklılıklar görülür. Bireysel farklılıklar ergenlerin çocuklardan fazla kendilerinin gelişim düzeylerini saptadıkları yargısını destekler. Kuhn'ın düşüncesine göre ergenlik dönemindeki en mühim bilişsel farklılıklar; karar alma yetisi, usamlama becerisinin gelişmesi, tartışma mantığının gelişmesi, analiz ve değerlendirme yapabilme gibi ileri seviyede yürütücü işlemleri zihnin yerine getirebilmesidir. Ergen kendi zihinsel aşamalarını kontrol edebilir. İleri seviyede yürütücü bilişsel fonksiyonlardaki gelişmeler karar verme ve eleştirel düşüncenin gelişmesini sağlar (47).

Kimlerle arkadaş olunacağı, romantik ilişki yaşayacağı kişinin seçimi, cinsel yaşamının olup olmayacağı, eğitim hayatına nasıl devam edeceği mevzularında ergenler kararlar alır. Bilişsel kontrol sistemi olgunlaşır. Beyin içindeki bağlantılarla biliş ve duygu arasındaki koordinasyon artar (48). Yaşla birlikte karar verme yeterliliğinin geliştiği görülür. Yaşı daha küçük olan ergenler yaşı büyük olan ergenlere oranla daha düşük yeterlilik seviyesinde iken, çocuklara göre daha yüksek yeterlilik seviyesindedirler (49).

Ergenlikte eleştirel düşünmenin gelişebilmesi için temel okuma- yazma ve matematik becerileri gibi becerilerin çocukluk döneminde yeterli seviyeye ulaşmış olması ön koşulu bulunmaktadır. Eğer temel beceriler uygun seviyedeysen; bilişsel yetenek ve hızın artması, bilgi birikiminin çoğalması, yeni bilgi oluşturma becerilerinin oluşması, yöntemleri düşünme, bilgi ediniminde ve değerlendirmesinde uygun yolların

belirlenmesi, bu yollarda çeşitliliğin artması gibi gelişmelerin olması gerekmektedir (41).

2.2.2. Ergenlik Döneminde Sosyo-Duygusal Gelişim

Ergenlik döneminde ergen kendini anlamak için ve kimlik algısı oluşturmak için çaba gösterir. Ergenin sosyal hayatında da farklılıklar meydana gelir. Ebeveyn ve akran ilişkilerinde değişimler oluşur. Ergenin kendisini anlaması ve değerlendirmesi benlik algısının oluşumunu sağlar (41).

Ergenlikteki özsaygı düzeyinin ergen yaşamının ileri dönemlerinde bireyin yeterlilik durumunu etkileyip etkilemediği, Yenizelanda'da boylamsal bir çalışma ile araştırılmıştır. 11, 13 ve 15 yaşlarında olan ergenlerin özsaygı düzeyleri belirlenmiş, aynı ergenlerin 26 yaşında yaşamı uyumlu bir şekilde sürdürme ve yeterli olup olmama durumları değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre ergenlikte özsaygı düzeyi düşük olan bireylerin iyi olmayan biliş ve vücut sağlığına sahip olduğu, daha uyumsuz oldukları ve yetersizlik düzeylerinin özsaygı düzeyi yüksek olanlara oranla daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır (50).

Kimlik oluşumu ile ilgili değerlendirmelerin ergenin gelişimsel çözümlenmesi ve anlamlandırılmasında ne düzeyde önem taşıdığını ilk kez fark eden Eric Ericsondur. Ericson'un psikoanalitik kuramının psikososyal evrelerine göre ergen kimlik ve benimsemeye karşı rol karmaşası evresindedir. Ericson bu evrede ergenlerin kimlik algılarının oluşumu için sorular sorduğunu, yaşamda ne yönde ilerleyecekleri gibi sorunsallarla karşı karşıya kaldıklarını ifade eder. Ergen bu dönemde değişik kimlikleri değerlendirir ve dener. Ergen denemelerle dünyadaki yerini belirlemeye çalışır. Kimlik belirlerken rol karmaşası yaşayabilirler. Bu karmaşayla başa çıkabilen ergenler, kendi ihtiyaçları, yeterlilikleri ve amaçları için uygun yeni bir kimlik keşfeder. Bu kimlik karmaşasını çözemeyen ergenler iki seçenekten birini gerçekleştirirler. Ergen kendini ebeveynler ve akranlarından ayrı tutarlar ya da arkadaşlarının içine karışarak bu karışıklığın içinde kendi kimliklerinin yok olmasına sebep olarak yaşamlarını sürdürürler (33).

Ericson'un kuramını destekleyen Marcia'ya göre kimlik oluşumu süreçleri bunalım ve bağlanma seviyelerine bakılarak değerlendirilir. Bunalım birçok araştırmacı tarafından keşfetmek terimi şeklinde ifade edilir. Marcia'ya göre kimlik oluşumunun 4 kimlik çeşidi şunlardır:

Dağınık kimlik: Bir keşfetme ve bağlanma durumunun daha meydana gelmediği kimlik çeşididir.

İpotekli kimlik: Bağlanma durumu yaşamış fakat keşfetme durumu olmayan kişilerin kimlik çeşididir.

Kararsız kimlik: Bağlanma durumunun henüz yaşanmamış olması veya kısmen gerçekleşmiş olması, keşfetme durumunun ortasında yer alan kişilerin kimlik çeşididir.

Başarılı kimlik: Keşfetmesi gereken durumları keşfetmiş, bir sonuca ulaştırmış bireylerin kimlik çeşididir (41).

Ebeveynler ve akranlarla ilişkiler

Ergenlik ve gençlik öncesi yıllarda aileden ailenin dışında kalan gruplara ilgi ve katılımında genel bir kayma vardır. Bu kayma her zaman kademeli ve barışçıl gerçekleşmez. Erkek ve kız ergenler genellikle çıkarlarında meydana gelen değişikliklerle ilgili doğru olmayan anlaşmazlıklara sahiptirler ve çelişkili duyguları destekleyebilirler (41).

Aile ile olan ilişkiler azaltılır, ailenin dışında kalan grup ilişkileri ve akranlar iletişimi güçlenir. Ergen aileye bağlı kalmadan yaşamaya çaba gösterir. Ergenler akranlarıyla iletişimlerini ve ilişkilerini sonucu sosyal ve duygusal becerileri edinirler. Ergenin sosyal ilişki kurduğu çevresi ve akranlarının dini inanışları ve tutumları ergenin tutumlarını etkilemektedir (51).

Ergenlik döneminde, ailenin ergenin psikososyal gelişimi üzerindeki etkisi akranlarının ergenin psikososyal gelişimi üzerindeki etkisine oranla daha azdır (52).

Bazı ergenler için içinde bulunduğu sosyal ortam ve akran ilişkileri psikososyal gelişiminin bir parçası olan kimlik oluşumu üzerinde olumlu etkiler yaratırken bazı ergenlerde olumsuz etkiler yaratabilmektedir (53).

2.2.3. Ergenlik Döneminde Risk Alma Davranışı

Gençlik ve yetişkinlik arasındaki gelişimsel geçiş dönemini başarılı bir şekilde sağlayabilmek için, ergenler bağımsız yaşamaları için gerekli becerileri edinmeye çalışır. Süreç manevralı ve stresli geçebilmektedir. Bu dönemde yaşa bağlı olarak risk alma ve yenilik arama gibi sosyal davranışlarda artış görülmektedir (54).

Ergenlikte çoğunlukla planlayıcı kapasitelerle eşleştirilmiş duygulara karşı artan bir reaktivite söz konusudur. Bununla birlikte ergenlik döneminde risk alma davranışlarına ve akran etkisine yatkınlığa yönelimin arttığı görülür (55).

Steinberg'e göre çocukluktan ergenliğe doğru yaş arttıkça risk alma eğilimi artış gösterir. Yaşın artmasıyla birlikte insanlarda akran etkilerine karşı direnç oluşur. Steinberg ifadesinde ergenlikteki nöral oksitosindeki değişikliklerin, çocuklar ve yetişkinlerle karşılaştırıldığında, ergenlerde sosyal ve duygusal uyaranlara oldukça duyarlılık göstereceğini söyler. İnsanların on yaşından itibaren sansasyon arayışı sıçramasını içeren ölçekler Ergenlikteki nöral oksitosindeki değişiklikler, çocuklar ve yetişkinlerle karşılaştırıldığında, ergenler sosyal ve duygusal uyaranlara oldukça duyarlı olacaktır. İnsanların risk tercihi ve on yaşından itibaren sansasyon arayışı sıçramasını içeren ölçeklerin puanları ergenlik dönemi sonrasında düşüş göstermektedir. Dürtüsel risk bilişsel anlamda kontrol altına alınır (48).

Evdaki ebeveyn çocuk ilişkileri ve eşler arasındaki bağların ergenin fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerinde önemli etkileri olduğu kabul edilmektedir. Olumlu ve duygusal olarak ödüllendirici sosyal ilişkilerle, ergenin koruyucu sağlık yararlarını büyüyen bir literatür ilişkilendirmektedir.

Doğru beslenme, yeterli egzersiz, sigara, uyuşturucu, alkol, riskli cinsel uygulamaları önleme gibi pozitif sağlık davranışları, psikososyal faktörlerden de etkilenir. Biyolojik, psikososyal ve davranışsal faktörlerin sağlığı etkilediği konusu gelişmekte olan bir bilimsel araştırma alanıdır. Duygusal sinirbilim, duygusal deneyim, sinir yapıları, işlevleri ve dinamikleri sağlıkla ilgili sonuçlarla ilişkilendirilmektedir. Ergenlik dönemi yaşam boyunca etkileri sürecektir olan sağlıkla ilgili davranışları da kapsayacak şekilde olan yaşam tarzı seçimlerinin kurulduğu kritik bir gelişim dönemidir (56).

Riskli davranışlar yanlış beslenme, yetersiz egzersiz, sigara, uyuşturucu ve alkol gibi maddeleri kullanma, bilinçli veya bilinçsiz yaralanmalara sebep olacak davranışlar ve riskli cinsel uygulamaları kapsamaktadır. Riskli davranışlar doğrudan ya da dolaylı olarak ergenlerin sağlığını olumsuz olarak etkilemektedir (56-57).

Gelişmekte olan ülkelere göre (Avrupa ülkeleri, Kanada, İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri) ergenlerin ebeveynler ya da öğretmenler ile olan olumlu ilişkileri, okul ve maneviyat anlayışına sahip olmaları riskli davranışların görülme sıklığını önemli ölçüde azaltır (56).

2.3. Adli Vaka Kavramı

Başka birey ya da bireylerin kasıtlı, ihmal etmesi, tedbir almadan davranması ve dikkat etmemesi sonucunda bireyin fiziksel sağlığı veya ruh sağlığının hasta olarak nitelendirilen duruma gelmesine sebebiyet vermesi durumu adli vakadır (58-59).

2.4. Adli Vaka Sınıflandırılması

Adli vaka tanımına göre karşılaşılan adli vakalar:

Başka bir bireyin istemli, önlemsiz ve dikkat etmeden sebep olduğu yaralanmaların tümü.

Ateşli silah ve patlayıcı maddelerin sebep olduğu yaralanmaların tümü Kesici, delici ve ezici yaralanmaların tümü

Başka bir birey tarafından, bireyin darp edilmesi Trafik kazaları ve iş kazaları

Düşmeler Zehirlenmelerin hepsi

Yasalara uygun olmayan maddelerin kullanımı İntihar girişimlerinin tümü

Yanık vakaları

Elektrik ya da yıldırım çarpma vakaları

Herhangi bir şekilde vücuda yabancı cisim girmesi İşkence iddiaları

Cinsel saldırı

Suda boğulma, elle veya iple boğulma, karın - göğüs tazyiki, canlıyken gömülme gibi mekanik asfiksi vakaları

Şüpheli ölümlerin tümü (58, 60).

2.5. Adli Vaka ve Ergen İlişkisi

2.5.1. Adli Vakalarda Çocukların Ceza Hukukundaki Yeri ve Çocukların Korunması

Çocuk adalet sisteminin en gerekli ve mühim konularından biri çocukların ceza ehliyetlerinin belirlenmesidir. Çocukların ceza ehliyetinin var olup olmadığının belirlenmesi, ceza ehliyetinin başlayacağı yaşın en az kaç olacağı, ceza ehliyetinin var sayılacağı yaşın belirlenmesi çok önemli ve tartışmalı konulardır.

Ceza ehliyetinin çocuklarda başlama yaşı Türkiye’de minimum 12 olarak belirlenmiştir (TCK’ nin 31/1 maddesi). TCK 33. maddeye göre 12 yaşından küçük

çocuklar ile 15 yaşından küçük sağır ve dilsizlerin ceza ehliyeti yok kabul edilmiştir. Bu sebepten kaynaklı 12 yaşından küçük bir çocuk ve 15 yaşından küçük sağır ve dilsiz çocuğun ceza ehliyeti olup olmadığının tespit edilmesi için araştırmaya gidilmemesi kabul edilmiştir.

TCK 33. maddesine göre 15 yaşını doldurmuş ve bununla beraber 18 yaşını doldurmamış olan çocuklar ile 18 yaşını doldurmuş ve bununla beraber 21 yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizlerin ceza ehliyetinin olduğu kabul edilmiş fakat bu bireylerin yaşlarının küçük olması ya da sağır ve dilsiz olma durumlarından kaynaklı kusurluluk durumlarının diğer bireylerden daha az olduğu kabul edilmiş cezalarında bir indirim yapılmıştır. 5237 sayılı TCK'nin 31 ve 33. maddelerine göre bu bireylerin ceza ehliyetini olup olmadığı konusunda araştırmaya gidilmeyecektir. Fakat belirtilen çocukların akıl hastalığı sebebiyle ceza ehliyetinin olmadığı 5237 sayılı TCK'nin 32. maddesi kapsamı dikkate alınarak bir akıl hastalığının veya ceza ehliyetini azaltan bir akıl zayıflığının var olup olmadığı konusunda araştırmaya gidilecektir.

TCK'nin 31/2 maddesine göre 12 yaşını doldurmuş ve bununla beraber 15 yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizlerin ceza ehliyetinin var olup olmadığı konusunda net bir karar almayı, belirtilen yaş grubundaki çocukların ceza ehliyetinin olup olmadığı konusunda araştırmaya gidilmesini ve konuyla ilgili kararı yargılamayı yapacak hâkimin vermesi durumuna karar vermiştir.

2008/2011 Esas ve 2010/4766 Karar sayılı hükmünde; *“TCK'nin 31. maddesinin gerekçesinde de açıklandığı gibi, 15 yaşından küçük sanığın yargılama konusu eylemin anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığının Ya da irade yeteneğinin azalıp azalmadığının, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 35. maddesi gereğince alınan sosyal çalışma uzmanı raporu ile hekim raporu da dikkate alınarak bizzat mahkemece belirlenmesi gereği yerine getirilmeden gerekçede yalnız bu raporların içeriğine yer verilmekle yetinilerek hüküm kurulmasını”* usullere ve yasalara uygun görmemiştir. Çocuğun yaşadığı aile ortamı, sosyoekonomik durumu, psikolojik ve bilişsel gelişim seviyesi ile ilgili uzman bireyler tarafından düzenlenen raporların incelenmesi ile 5237 sayılı TCK'nin 31/2 maddesinin gerekçesine göre 12-15 yaş arasındaki çocuğun anlama ve isteme yeteğine sahip olup olmadığını hâkim belirler (1-2).

Çocukların korunması

Henüz 18 yaşını bitirmemiş herkes TCK'nin 6. maddesine göre çocuktur. Daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış her birey Çocuk Koruma Kanununun 3. maddesine göre çocuk kabul edilir.

Çocuk koruma kanunu ile birlikte suça sürüklenen çocuk ya da korunmaya muhtaç çocuğun sağlık açısından ve hakları açısından korunma altına alınması hedeflenmektedir. Suç olarak sayılan bir eylemi gerçekleştirdiği iddia edilen çocuk için suça sürüklenen ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadeyle çocuğun suça sürüklendiği kabul edilmiş ve çocuğun kendisinin de bu suçtan kaynaklı mağdur durumunda olduğu belirtilmiştir.

Çocuğun zamandizinsel yaşına, gelişim seviyesine uygun kişiliğinin gelişmesine ve yaşına uygun sorumluluk bilincinin oluşmasına yönelik müeyyidelerin uygulanması, kendisinin veya ailesinin herhangi bir sebepten ayrı ve önyargılı muamele görmeden çocuğun suç değerlendirmesi yapılması hedeflenmiştir. Ve son çare olarak çocuğun özgürlüğünü sınırlandıracak tedbirler ve cezaevine koyma cezası kararı alınmalıdır (1, 2)

Çocuk adalet sisteminin karar vermesinde etkili olan birincil hedef suçun meydana gelmesinin engellenmesi ya da suça sürüklenen mağdur çocuğun haklarının gözetilmesi değil, çocuğun içinde yer aldığı ortamdan uzaklaştırılıp korunması, yasalara uygun olmayan davranışları meydana getirmeyi yaşayış şekline dönüştürmesini engellemeye çalışmaktır.

Toplumda öncelikle aile ve eğitim kurumları bilgilendirilmeli ve psikoeğitim verilmeli, bu eğitimler yeterli düzeyde ve uygun şekilde olmaz ise, ilk kez yasalara uygun davranmayan çocuk topluma kazandırılmış olsa dahi suça sürüklenecek yeni çocukların toplumda yer almasıyla aynı olumsuz sonucu veren davranışlar sürekli tekrar edecek şekilde devam etmiş olacaktır (1).

2.5.2. Çocukların Koruma Kanunda Kanununda Yer Alan Usul Düzenlemeleri

2005 tarihinde Çocuk Koruma Kanunu yürürlüğe girdikten sonra 2006 Aralık ayında 19, 23, 24. maddelerde değişiklik ya da iptallere gidilmiştir. 'Çocuk Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik' ile 'Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının

Uygulanması Hakkında Yönetmelik' ile yasanın uygulanmasına yönelik yöntem ve temel noktaların düzenlenmesi yapılmıştır. Bununla birlikte çocuk mahkemeleri kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. Çocuk Mahkemelerinin sayısı 73'e Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinin sayıları 20 ye ulaştırılmıştır.

Sosyal Çalışma görevlilerinin sayısı ise 130'a ulaştırılmıştır. Ayrıca Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yasası'nın 3. maddesine bakım tedbirlerini uygulayabilmek için bazı merkezlerin kurulumu eklenmiştir. Bu merkezler şunlardır: 'Koruma, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri' ve 'Bakım ve 6 ile Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi ile 16 ilde Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi' (1, 67).

3. maddesindeki değişiklikler 29.06.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Maddede koruyucu ve destekleyici tedbirlerle ilgili değişikliklere gidilmiştir. Başvuru ve bildirim ile ilgili yükümlülükler belirtilmiştir. Çocuğun korunmaya ihtiyacı olduğu bilgisine sahip olup aile sosyal politikalar müdürlüğüne bildirim yapması gereken kurum ve kuruluşlar şunlardır: Sağlık ve eğitim kurumunda çalışanlar, Tüm kamu kurumlarında çalışanlar, mahalle ve köy muhtarları, idari ve adli makamlar, sivil toplum oluşumları, belediye memurları. Çocuğun kendisi ya da çocuğa bakım veren çocuğun korunma ihtiyacını aile ve sosyal politikaların illerde veya ilçelerdeki müdürlüklerine bildirebilirler. Korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili herhangi bir iletişim aracında bir yayın çıkması sonucunda bu iddiaları ihbar kabul ederek kamusal bir bildirim yapılmasını beklemeden araştırma yapma durumuna geçmekle mükelleftir. Korunma ihtiyacı olan çocukların uygun şekilde tespitini yapmak için il ve ilçe aile sosyal politikalar müdürlükleri çevrelerindeki kuruluşlarla koopere halinde olmalıdır.

Acil korunma kararları ile ilgili acilen koruma altına alınması gereken çocukların sağlık denetiminden geçirilmesinden sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü koruma altına alır. Çocuk koruma kararı verilene dek Aile ve Sosyal Politikalar desteklerinden faydalanır. (2, 62).

24.10.2019 tarihinde 19. maddeye 15 yaşını doldurmamış çocukların hapis cezasında maksimum 5 yıl uygulanabileceği eklenmesi yapılmıştır (63).

2.6. Suç Kavramı

Suç kavramını sosyoloji, kriminoloji, antropoloji, hukuk, psikoloji, iktisat, siyaset bilimi gibi birçok bilim dalı incelemiştir. Belirli bir yer ve belirli bir zaman diliminde toplum şartlarının meydana getirdiği toplum vakaları suçtur (64-65). Yani

toplumsal şartlar farklılık gösterdikçe, suç olarak tespit edilecek fiillerin nicelik ve niteliklerinde farklılıklar meydana gelir. Bu farklılıkları tespit etmek yaşadığımız çağda devletin görevidir. Ceza kanunları ile ceza hükümlü kanunlar ile devlet bu saptamaları yapar. Suç olarak tanımladığımız vakanın sadece dışsal özelliklerini tarif edecek şekilde şu tanımlama yapılabilir: belli yasa, kural, ilke ya da yönetime göre oluşturulmuş olan hukuksal durumlara ya da ceza kanunlarına uymama durumudur (64).

TCK suçu kanunlara uymayan davranışlar ve yargılanmayı gerektiren tutumlar olarak tanımlar (66).

Bir başka hukuksal tanıma göre suç; toplumsal hayattan kaynaklı birlikte yaşamak için insanların uyması gereken tutum ve fiilleri ve işlemleri doğru olarak kabul edilmiş olandan farklı şekilde uygulanmasının ve haksızlık içermesinin hukuksal anlamda ifade edilmesidir (6-68).

Sosyoloji ile ilgilenen bilim insanları ve sosyoloji kuramları, suçun belli bir zaman diliminde tarihte sürekli hale gelmesindeki nedenleri, suçun sosyal kültürel boyutu veya ekonomik şartların özellik ve niteliklerine göre incelenmesi ile ele almışlardır (69).

Ahlaki olarak devletin sınırlandırmalarının minimuma inmesi veya tamamen kalkması sonucu meydana çıkan patoloji durumları da bir bütün olarak ele alınırsa sadece toplumsal denetimin zayıflamasıyla suç faktörü açıklanamaz. Suç oranlarının artmasındaki en önemli sebeplerden biri anomik karakterlerin fazlalaşması, ahlaki çöküşün yoğunluğudur (70).

Psikoloji suç ile ilgili yapılan araştırmaları ve değerlendirmeleri en az derecede etkilemektedir. Psikoloji kişi açısından değerlendirme yapmaktadır. Önemli psikolojik gereksinimlerden biri bireylerin yaşanabilir, suç oranının az olduğu bir toplumda yaşama isteğidir. Hukuk düzeni gerekli şekilde çalışır ve adalet uygun şekilde sağlanırsa toplum daha yaşanılır bir hal alabilir. Böylelikle güvenlik gereksinimi sağlandığında psikolojik gereksinimlerin giderilmesi de basitleşecektir. Psikoloji açısından güvenlik gereksinimi önemli bir yere sahiptir. Bundan kaynaklı Maslow temel güvenlik gereksinimini ihtiyaçlar piramidinde ikinci basamakta konumlandırmıştır. İlk basamakta ise temel fizyolojik gereksinimleri konumlandırmıştır. Suç durumu ise temel güvenlik gereksiniminin sağlanmasını durdurucu etkilere sebep olabilmektedir. Bunlardan kaynaklı suç, önemli bir psikolojik gereksinimin giderilmesini engelleyebilecek etkiye sahiptir (65).

2.6.1. Ergen Suçluluğu

Agresif olan, şiddete meyilli davranışlar sergileyen ergen problemi, gelişmekte olan ve gelişimini tamamlamış refah seviyesi yüksek olan ülkelerin bir çoğunda görülmektedir. Aileleri, sosyal çevreleri, ergenin kendisine oldukça büyük problemler yaratabilmektedir. Bu ergenlerin bazıları aile bireylerinden birini öldürerek ya da yaralayarak, okulda ve sosyal çevresinde akranlarına zorbalık yaparak veya hırsızlık, gasp gibi suçlar için çete şeklinde örgütlenerek sayıca daha fazla insana zarar verebilecek davranışlarda bulunabilmektedir (71).

Ergen suçluluğuna yönelik tartışmaya açık birçok soru bulunmaktadır. Meydana getirilen davranışın önem derecesine dikkat edilmeden, hangi ortamlarda, ne sıklıkla ve ne kadar süre ile davranışın meydana geldiği saptanmadan ergenin hayatında gerçekleştirdiği davranışlardan birinin suçluluk olarak tanımlanması ne düzeyde doğrudur? Tarzında sorular sorulmaya devam etmektedir. Yani suçluluğun tanımlanması, tabiatından kaynaklı kişiden kişiye değişen bir kavram olduğu için çok zor olabilmektedir. Ergen suçluluğunun saptanması şu gibi durumlarda güçleşebilmektedir: Ergenin ailesinin ergenin zarar verdiği şeylerin maddi yönden karşılaması ve olayı kapatmaya çalışması, ergenin etiketlenmesinin önlenmeye çalışılması gibi sebeplerden kaynaklı sayı olarak suçlu ergenlerin tespit edilmesi zor olmaktadır (72).

Toplumdaki iş imkânlarının çok kısıtlı olması, gelirlerdeki dağılımın dengeli olmaması, ekonomik ve sosyal problemlerin tümü, düzenli olmayan şehirleşme, göçler, eğitsel sorunlar vb. durumlar aile bireylerinde umut düzeyinin azalmasına, sınırsız isteklerin artmasına ve suça eğilimin artmasına neden olmaktadır. İnsan davranışları üzerinde kontrol edici etkiye sahip kültürel değerlerin yok olması ergenlerin suça yatkınlık durumunu etkileyebilmektedir (73).

Ailenin doğru şekilde yönlendirememesi ve yanlış model olması, ergenin arkadaşlarının suça bulaşmış ergenlerden oluşuyor olması ve ergenin erken yaşta alkol, sigara gibi maddeleri kullanmaya başlamış olması suça karışma olasılıklarını basitleştirici etkiye sahiptir (74).

2017 TÜİK verilerine göre 12-18 yaş aralığındaki ergenlerin cinsiyete göre sayıca dağılımı belirtilen yıllara göre incelendiğinde suça sürüklenen ergenler arasında erkek çocuklarının kız çocuklarına oranla sayıca çok daha fazla olduğu görülmüştür.

2017 tük verilerine göre 12-18 yaş aralığındaki ergenlerin suç türlerine göre sayıca dağılımı incelendiğinde en fazla işlenen suç türünün yaralama olduğu ve bunu hırsızlık, cinsel suçlar ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının takip ettiği görülmüştür (75).

2.6.2. Suç Mağduru Ergen

Ergenin kanunlardan herhangi bir tanesine uyulmadığında zarar görmesi durumuna denir. Ergenin Çocuk Korunma Kanununa göre korunma hakkı bulunmaktadır (76).

Suç mağduru ergen, Çocuk Korunma Kanunu'nda belirtilen haklara sahiptir (77).

2.7. Umutsuzluk

Umutsuzluk bireyin iyi olma durumundan yoksunluğunu, bireyin isteklerinin gerçekleşmemesi ve hedeflerinin olmamasını içerir. Umutsuz birey, hayatında yaşadığı olayları olumsuz bir zihinsel değerlendirme yaparak anlamlandırmaya çalışır. Şu an ve gelecek zamanla ilgili kötümser düşünce hâkim olur (78). Umutsuz düşüncede yapılacak şeylerin başarısızlıkla sonuçlanacağı ve başarısız olunacağı öngörüsü hâkimdir (79).

Değersiz ve çaresiz hissetme, mutlu olmama, karar vermede güçlük yaşama, bir işe başlayamama ve işleri sonuçlandıramama, suçlu hissetme gibi duygu durumları umutsuzlukla beraber görülür (17).

Umutsuz bireylerde; konuşma isteğinde azalma, konuşulduğunda konuşmaların karamsar olması ve kullanılan söylemlerin olumlu olmaması, duygu durumlarını anlatamama, sosyal uyaranlara karşı tepki vermeme ya da az verme, kişinin kendisiyle konuşan kişilere ilgili davranmaması, yemek yiyememe durumunun oluşması, normalden fazla ya da az uyuma durumu, kişinin kendi beden temizliğine önem göstermemesi gibi semptomlar gözlenebilmektedir (78).

Kişinin geçmiş yaşantısında yaşadığı olumsuz bir olay, umutsuzluğa sebebiyet veren ana nedenleri oluşturur. Kişi hem yaşadığı olayın nedenlerini hem de olayın hayatını etkileyecek kötü sonuçlarını bütün yönleriyle ele alır ve kişide umutsuzluk oluşur. Yani başarıya ulaşamamış olma, alınan yenilgi, teslim olma hali ve gelecek inancının kalmaması ile umutsuzluk anlatılabilir (78, 80).

2.7.1. Ergende Umutsuzluk

Umutsuzluk ve depresyon konularında çocuk ve ergenlerle ilgili 17. yüzyıldan beri vaka bildirimleri yapılmıştır (81).

Günümüz dünyasında ergenlerin ruhsal sağlığını olumsuz anlamda etkileyen durumlardan bazıları şunlardır: maddi problemler, sosyal problemler, üniversiteye giriş için girilecek sınavlar ile ilgili problemler, eğitim problemleri (82). Ergende sosyoduygusal gelişimini ve ruhsal durumunu etkileyen önemli etkenlerden biri umutsuzluktur (82-83). Ergenlerde umutsuzluk seviyesini daha da arttıran faktörler; eğitim hayatında yaşanan sorunlar, sınav başarısızlıkları, iş bulamama sorunu, maddi yetersizlikler vs. gibi faktörlerdir (82). Ergenin aileden ayrılması sonucu yaşadığı yalnızlık ve sosyal dayanakların yetersizliği, ergenin geleceğe umutsuz yaklaşımına sebep olabilmektedir (84).

Ergenlerde önde gelen ölüm sebeplerinden biri olan özkıyım için risk oluşturan psikolojik ve sosyal faktörlerden biri umutsuzluktur (85). Psikiyatrik bozukluklardan depresyon, umutsuzluk düşüncesinin içinde bulunduğu ve özkıyımına sebep olabilecek bir bozukluktur. Bilişsel tedavilerle intihar için önemli psikolojik ve sosyal risklerden olan umutsuzluk düzeyinin azaltılabilme durumunun, ergenlerde intiharın meydana gelmesinin engellenmesi için önemli bir nokta olduğu birçok araştırmacı tarafından ifade edilmiştir (17).

2.8. Duygu Düzenleme Kavramı

Duygu düzenleme kavramının tanımlanabilmesi için öncelikle duyguların ne olduğunu anlamak gerekmektedir (86). Duyguları düzenleme yeteneği topluma uyum sağlamanın işlevselliğinin önemli bir bölümüdür (87).

İnsan yaşantısındaki duygu öğeleri; bireyin gelişim, doğum, çoğalma gibi yaşam dönemlerini, psikolojik ve çevresel etkenler gibi komplike durumların etkileşime girmeleri ile oluşur.

Çeşitli disiplinler üretken ve henüz uygun şekilde belirlenmemiş tartışmaları ile insanın tabiatındaki duygularla ilgili soruların sorulmasını sağlamıştır. Duygunun biyolojik kökenleri kısmını önemseyen Darwin ve “Ayıdan kaçırım çünkü ayıdan korkarım” cümlesiyle duygu ile ilgili fikirlerini kısa ve öz ifade eden James, çeşitli araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırmalarla insanın fizyolojik yaşantılarının, hissedilen

duygularıyla aralarında yoğun bir ilişkisi olduğunu desteklemektedir. Belli başlı duyguların hangi duygular olduğu, duyguların vücuda ve surata yansımalarının nasıl olduğu, beyin alanlarının hangi duygularla eşleştiğini ve duyguların beyinde nasıl deneyimlendiği, duyguların tarihsel anlamda evrensel olup olmadığı gibi konular aynı yaklaşımı savunan sonraki kuramcılar tarafından odak olarak belirlenmiştir. Bunların yanı sıra duygu konusunun önemli olduğunu belirten psikolojik kuramlar oluşmuştur (88).

Duygu düzenleme bireyin hedeflerini gerçekleştirebilmek için o andaki duygusal tepkiyi izlemesi, değerlendirmesi ve değiştirmesi gibi içsel ve dışsal süreçlerden süreçlerden oluşur. Bununla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarının ortak teması, duygusal uyarılmanın miktarı, farklı bireylerde farklı anlamları oluşturur. Örneğin öfke bazı insanları daha güçlendirirken, bazılarının yaşam düzenini bozar, bazıları ise tamamen reddeder öfke durumunu. Duygu düzenlemesi bu kişisel farklılıkların önemli bir bileşenidir (89). Ortaya çıkan duygu düzenlemesi alanı bireyin hangi duygulara, hangi zamanda sahip olduğu ve nasıl tecrübe ettikleri ve nasıl anlattıkları gibi kısımları içermektedir (21). Son 10 yıl içinde duygu düzenleme ile ilgili araştırmalar çok seri bir şekilde çoğalmıştır (88).

Doğru olmayan zamanda ya da uygun olmayan yoğunluk seviyesinde duyguların meydana geldiği zamanlarda duygularımızı düzenlemeye çalışmak için motive olabiliriz. Duyguların nasıl olduğunu anlamak için öncelikle duyguların hedefi belirlenmelidir. Kişinin duygularla ilgili şunların farkına varması gerekmektedir: duygular bilinçli ve karmaşık olabilirler, bilinçsiz ve basit olabilirler, belirli bir kültüre göre şekillenebilirler, bireyin kendisine özgü olabilirler. Hedef ve durumun anlamı duygu oluşumuna sebep olur. Kişi, durum veya durumun anlamı ile ilgili amaç ya da anlam yönünden değişiklikler meydana gelirse duyguda da değişiklikler meydana gelir. Gross James'e göre duygu düzenleme hem içsel hem de dışsal nitelendirmeyi kullanmayı içermektedir. Örneğin: Amy'nin Bob'un öfkesini düzenlemesine yardım etmesi dışsal duygu düzenleme, kendi öfke düzenlemesini yapması ise içsel duygu düzenleme olarak ifade edilmektedir (90).

2.8.1. Duygu Düzenleme ve Psikopatoloji

İki bin yıldan fazla süre önce Aristoteles, duyguların doğru şeyler ile ilgili doğru zamanda ve doğru şekilde oluşması gerektiğini ifade eder. Psikopatolojisi olan

bireylerin duygu türü, duygu sıklığı veya süresi ve duygusal yoğunluk ile ilgili sorunlarının olması bekleniyor (91).

Duygu düzenlemesi çocuk gelişimi ve psikopatolojide önemli bir yere sahiptir (92). Farklı psikopatoloji çeşitlerinde değişik duygu düzenleme şekillerinin farklı roller oynadığının anlaşılabilmesi için; duygu ve duygu düzenleme ile ilgili araştırmaları düzenleyen temel bir çerçeve ihtiyaç duyulmaktadır (93).

2004 yılına kadar yapılan duygu düzenleme stratejileri ile ilgili araştırmalarda psikopatolojinin içselleştirici yönü ele alınmıştır. Fakat bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin içselleştirmeyi ayırdığı iç görünümün olabilmesi için dışsallaştırmadan kaynaklı problemlerinin tespiti önemlidir (95).

Anksiyete ve duygu durum bozukluklarının içinde olduğu eksen I bozukluklarının yarısından fazlasında problemlili duygusal yanıtlar mevcuttur. Depresyon bozukluklarının büyük bir kısmında da uygun olmayan duygusal yanıtlar ya da aşırı duygu durum tepkileri görülmektedir. Kişilik bozukluklarından oluşan genel kişilik bozuklukları ve B kümesi ve C kümesi kişilik bozukluklarının (eksen II kişilik bozukluklarının) tümünde problemlili duygusal yanıtlar mevcuttur (95).

Kişinin duygularını yönetmesi, kendini bazı şanssızlıklardan korumak için olumlu deneyimler edinmesi için bir fırsat oluşturur. Depresyon frekansı ve yoğunluğuyla ilişkili ergenlerin duygu nitelikleri sağlıklı ergenlerden farklıdır (96).

Önemli klinik problemleri olan bireylerin duygusal gelişim ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Genel anlamda duygu düzenleme perspektifi incelenmiştir. Biyolojik ve çevresel risklerin olumsuz duygu durumları ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Çeşitli psikopatoloji biçimleri bulunan bireylerin olumsuz duygularının artmış olduğu görüşüne varıldı. Daha açıklayıcı yorumlamalar yapabilmek için duygusal işlevin farklı psikopatoloji türleri ile ilişkilerine ve farklılıklara bakılması için spesifik bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Önemli nokta atipik duygusal işlevin psikopatolojik bozuklukların oluşmasından önce görüldüğünün tespit edilmesidir (97).

2.8.2. Duygu Düzenlemenin Süreçsel ve Gelişimsel Modeli Duygu Düzenlemenin Süreçsel Modeli

Duygusal süreçler ile ilgili net bir ayırım yapmak mümkün değil. Ancak bu duygu durumlarının yapılarıyla ilgili düzenlenip düzenlenemeyeceği veya nasıl

düzenlendiği ile ilgili netlik önkoşulu bulunmaktadır. Duygu düzenlemenin süreçleri bireyin otokontrolünde olabilir ya da olmayabilir. Bilinçli veya bilinçsiz olabilir. Duyguları üreten kişide bir ya da birden fazla noktada etkide bulunabilir. Çünkü duygular çok bileşenli süreçlerden oluşurlar. Duygu düzenlemesi aynı zamanda duygu tepkisinin seviyesini de etkileyebilir. Henüz çözülemeyen konulardan biri kişinin kendisinde meydana getirdiği duygu düzenleme ve kişinin başkalarında oluşturmaya çalıştığı duygu düzenleme (diğerlerinde duygu düzenleme)'dir. Genel anlamda yetişkin literatürü ile ilgilenen araştırmacılar içsel duygu düzenlemeye odaklanır. Gelişim literatüründeki araştırmacılar ise daha çok dışsal duygu düzenleme süreçlerine odaklanır. Thomson ve Gross'a göre duygu düzenleme süreçlerinin esas olarak hem içsel hem de dışsaldır. Bireyin içsel niteleyicileri kullanarak başka bir bireyin duygu düzenlemesinin de etkili olabileceği düşüncesindedirler (86).

Gross ve Thompson düzenleyici süreçlerin beş gruptan oluştuğunu ifade ederler. Durumun belirlenmesi ilk grubu oluşturmaktadır. Durumun belirlenmesi ile olumlu duyguların artırılması ve olumsuz duyguların en aza indirilmesi amaçlanır. Bu yöntemin uygulanması bazı durumlarda iyi anlamda kullanılamayabilir. Sosyal ortamlardan izole bir yaşam sürdürmek, insan ilişkilerinde fazla utanan kişilerin kaygı düzeyini azaltmak için kullanılabilir iyi bir yöntemdir; fakat kısa zamanda yararlı olabilecek bir yöntemdir. Durumun belirlenmesinde yaşanmamış olaya odaklı olma durumu söz konusudur.

Durumu ayarlama, var olan durumun değişimiyle oluşan ikinci grubu oluşturur. Bu grupta zaten var olan durumun değiştirilmesiyle cevap odaklı bir yöntemin uygulanması söz konusudur. Örneğin sosyal iletişimde utanan bir çocuğun davet edildiği bir partiye giriş anını düşünün. Çocuk partiye girdiğinde karaoke ile müzik başlatılıyorsa ve çocuğa da teklif ediliyorsa, çocuğun o anda sadece dinlemeyi istediğini, bu şekilde onlara eşlik edebileceğini belirtmesi durumu ayarlamasına örnek verilebilir.

Cevaba odaklı olan ve üçüncü grubu oluşturan durum ise dikkatin belli bir alanda yoğunlaşmasıdır. Erken çocukluk döneminde görüldüğüne dair tespitler bulunmaktadır, ilerleyen yaşlarda bilinçli bir şekilde kullanımının arttığı görülür.

Bilişsel yorumlamalar ve değişimler dördüncü grubu oluşturmaktadır. Belirlenen bir durum gerçekleşmeden önce, gerçekleşirken ve gerçekleşikten sonra kişi duygusal yanıtları düzenlemek için bilişsel yorumlamalar yapar. Sebep- sonuç ilişkisine yönelik

bu yorumlama ve değerlendirmeler çocuklarda ve ergen yaş grubunda davranış bozuklukları için bilişsel tedavi yaklaşımlarının çoğunda tedavi amaçlı kullanılmaktadır.

Beşinci grup ise durumun sonunda ortaya çıkan cevapların değişimidir. Duygusal cevabın ya da herhangi bir tepkinin değiştirilmesi hedeflenir (86, 88).

Duygu Düzenlemenin Gelişimsel Modeli

Bir başka bakış açası da duygu düzenlenmesinin gelişimsel kısmı üzerinde durur. Duyguyu anlatabilme yeteneği, duyguyu düzenleme süreçlerinin erken dönem biçimlerinden biridir.

Duyguyu anlatabilmek için birkaç tane düzenlemeye yardımcı etki bulunmaktadır. Bunlardan birincisi duyguyu anlatabilme becerisidir. Erken yaşlarda çok önemli bir yere sahiptir. Duyguyu anlatmak, o duygunun ne olduğunun farkında olmak ve duyguyla ilgili yapılması gereken adımları doğru bir Şekilde atmak erken yaşlarda başlanan adımlardandır. Bu adımların atılması duygu ile ilgili önemli olan şu durumların gelişimini sağlar: Duygunun anlatılması, duygunun bilincinde olmak, duygunun anlamlandırılması ve duygunun sosyal boyut kazanması. Temel zihinsel ve ilişki kurarak oluşturulan öğrenme stratejileri diğer önemli erken dönem duygu düzenleme stratejilerindedir. Takvim yaşının büyümesiyle zihinsel ve dil gelişim alanlarındaki gelişimlerle bu stratejiler daha kompleks hale gelir (88).

Duygunun tanımlama aşamasındaki kişinin duygusal hali ve kişinin duygusal durumu nasıl algıladığı, verilen durumda istenen referans standartlarla kıyaslanır. Aralarındaki tutarsızlığın seviyesi, kişinin anlık öfkesi gibi algılanan durumu, hedeflenen standart düzeyine göre düzenlenmeye çalışılır. Tutarsızlık kritik bir seviyedeysse düzenleme için motivasyonun sağlanamamasına sebep olur. Uygun bir duygu düzenleme taktiğinin devreye girebilmesi gibi kompleks bir durumda, yaşa bağlı duygu düzenleme motivasyonunda farklılıklar söz konusudur (98).

2.8.3. Ergende Duygu Düzenleme

Ergenler duygu düzenleme becerisini ne kadar iyi düzeyde edinirlerse, problem yaşarken o anki duyguların kontrolüne girmeyip, bu duyguları kontrol edebilme yönetimine sahip olurlar (99).

Ergen yaş grubundaki çocuklarda erken çocukluk dönemindeki çocuklara oranla bağımsız yaşama isteği ve buna benzer bazı isteklerde artış görülmektedir. Bu istekler

dikkate alındığında, isteklerin gerçekleşmeme durumu ergende stres yaratmaktadır. Bu stresin kontrol altına alınabilmesi için ergen duygularını düzenleyebilmelidir. Ergen bunu başaramazsa ruh sağlığı problemleri için risk oluşumu görülebilir (100).

Duygu düzenleme mekanizma sistemleri doğumla birlikte işlevsel olarak olgunlaşmaz. Yaşamın ilk yıllarından itibaren ilerleyici bir şekilde olgunlaşır. Orta ergenlikten orta yetişkinliğe kadar, duygu düzenleme stratejilerinin gelişen repertuarına paralel bir şekilde, duygu düzenleme becerilerinde gelişme görülmektedir (89, 101).

Daha büyük çocuklarda yani ergen yaş grubunda duygulanım ifadelerini kontrol etme durumu, küçük yaş grubundaki çocuklara oranla daha fazladır. Sosyalleşme süreci çocuklarda duygu bağlamının kontrolünün farklı olmasını sağlayabilmektedir (102).

Bağımsızlıkların arttığı ergenlik döneminde anne ve babalar çocuklarının duygu dünyalarından haberdar olabilmek için kendilerine kolay bir şekilde ulaşmasını ve onlarla duygusal paylaşım yapabilmelerini sağlamalıdır. Ergenlerin duygularını kontrol edebilmeleri konusunda aileler rahat ulaşılabilir olurlarsa ve gerekli durumlarda duygusal destek sağlarsa çocukların ergenlik döneminde olumlu olmayan yaşantıların yaşanmaması gibi durumlarda koruyucu görev üstlenirler (103).

2.8.4. Duygu Düzenleme Stratejileri

Kennedy Moore ve Watson'a göre duygu uyarımını sağlayan bir olayın yaşanması ile duygusal dışı vurumların açık bir şekilde yaşanması arasındaki ara basamakta, içsel bilişsel değerlendirme adımları yer almaktadır. Buna göre beş adım bulunmaktadır. İlk adım uyarının bilişsel ve duygusal anlamda algılanmasını ve duyusal uyarana verilen tepkinin oluşumunu içerir. İkinci adım duyusal uyarana verilen tepkilerin bilinçli bir şekilde algılanması, değerlendirilmesi ve duygusal yansımaların anlamlandırılmasıdır. Üçüncü adımda kişi duygusal deneyiminin anlamını çıkarmaya çalışır. Bu adımda duyusal tepkiler etiketlenir ve yorumlanır. Duyusal deneyime dahil olan bedensel sinyaller değerlendirilir. Kişinin böyle bir tepkiyi fark etmesiyle deneyim somut olarak işlenmeye başlar. Durumsal ipuçları bedensel sinyallerin tamamen fizyolojik olmasından ziyade duygusal olduğuna işaret eder. Böylece kişi duygusal deneyiminin anlamını bulmuş olur. Kişi diğer adımları geçtikten sonra dördüncü adıma gelir. Bu adım duygusal yanıtın kabul edilebilir olarak değerlendirilmesi adımdır. Bu adımda duygusal deneyimini kendi inançları ve amaçları açısından değerlendirir kişi. Ve bu değerlendirmeye göre duygusal deneyim kabul edilir

ya da reddedilir. Beşinci ve son adım ise ifade için algılanan sosyal bağlamdır. Kişi araştırması ve mevcut sosyal bağlamı arasındaki ilişkiyi inceler. Eğer bu sosyal ortamda duygularını açığa vurmanın mümkün olmadığını anlarsa, duygularını bastırır. Bu adımda eksiklikler oluşur (104).

Gross duygu düzenleme stratejilerinden, tepkiden önce gerçekleşen öncül odaklı ve tepkiden sonra gerçekleşen yanıt odaklı olan duygu modelinin iki anasınıfını vurgulamıştır. Buna göre duygusal işaretleri alan bireyin, duygularını yeniden değerlendirip düzenlemesi öncül odaklı olan tepkiden önce gerçekleşen duygu düzenleme stratejisidir. Duygusal işaretlerin kişi tarafından algılanması, daha sonra davranışsal, fizyolojik ya da deneyimsel duygusal yanıt eğilimlerinin görülmesi ve son olarak verilen duygusal tepkilerin gerçekleştiği strateji ise yanıt odaklı duygu düzenleme stratejisi olarak belirtilmiştir (105).

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden korelasyonel araştırma desen/modeli kullanılacaktır. Korelasyonel araştırma, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır (106).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Siverek Devlet Hastanesi Çocuk gelişimi birimine 20.09.2019-20.02.2020 tarihleri arasında getirilen adli vaka ergenler oluşturmaktadır.

Çalışmaya katılacak ergen sayısının belirlenebilmesi için power analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre çalışmada birinci tip hata (α) ve örneklem hatası $d=0.05$ ve güven aralığı %95, popülasyon büyüklüğü bilinmemektedir, daha önceki çalışmalar ve TUIK verilerinde Çocuk Gelişimi Birimine getirilen adli vakalardaki ergenlerin oranı dikkate alınarak ulaşılmaması gereken örneklem büyüklüğü 73 kişi olarak hesaplanmıştır. P toplumda görülme oranıdır. Hesaplamada kullanılan formül aşağıdaki gibidir.

$$n = \frac{P \cdot Q \cdot Z_{\alpha}^2}{d^2}$$

Şekil 3.1. Power analiz formülü

Örneklem büyüklüğü, örneklemin evren içindeki çeşitliliği dikkate alınarak basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile örneklem seçimi yapılmıştır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla Kişisel Veri Formu, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Ergenler için Duygu Düzenleme Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan Kişisel veri formu ve ölçekler toplamda 76 adli vaka ergene uygulanmıştır. 76 ergen vakadan alınan verilerin analizi yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Kişisel Veri Formu, Beck umutsuzluk ölçeği ve Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçekleri birimde birebir uygulanarak araştırma kapsamında verilere ulaşılmıştır.

3.3.1. Kişisel Veri Formu

Kişisel veri formu, araştırmada adli vaka ergenlerin umutsuzluk ve duygu düzenleme durumlarını etkileme olasılığı bulunan değişkenlerin tespit edilebilmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen formdur. Kişisel veri formunda adli vaka ergenin yaşına, cinsiyetine, doğum yerine, kardeş sayısına, ailenin kaçınıcı çocuğu olduğuna, eğitim düzeyine, akademik başarısına, annenin ve babanın eğitim düzeyine, aile birliğinin olup olmadığına, işlediği suçta yalnız olup olmadığına, daha önce suça karışıp karışmadığına, aile bireyleri arasında suç işleyen birinin olup olmamasına, işlediği iddia edilen suçun türünün tespit edilmesine yönelik soruları içermektedir. Kişisel veri formu ile adli vaka ergenlerin umutsuzluk ve duygu düzenleme durumlarının yukarıda belirtilen değişkenlerden etkilenip etkilenmediğinin belirlenebilmesi için çalışılacaktır.

(Ek: 3)

3.3.2. Beck Umutsuzluk Ölçeği

Ölçek Beck ve ark. tarafından umutsuzluğu ölçmek için 1974 yılında geliştirilmiştir. Toplamda doğru ve yanlış olmak üzere 20 ifade yer almaktadır. Ölçeğin maddelerinin cevap anahtarında 11 doğru, 9 yanlış cevap bulunmaktadır. Ölçek cevaplarının sonunda cevap anahtarı ile aynı cevaplar için 1 puan, farklı cevaplar için ise 0 puan verilir. Toplam alınan puan bireyin “umutsuzluk puanı” olarak belirlenmiştir. Puanlar 0 ile 20 aralığında değişebilmektedir. 1., 6., 13., 15., 19. maddelerdeki ifadeler

gelecek ile ilgili duygusal durumları, 2., 3., 5., 11., 12., 16., 17., 20. Maddelerdeki ifadeler istek ve güdülenme ile ilgili yitimleri, 4., 7., 8., 14., 18. maddelerdeki ifadeler ise gelecek ile ilgili beklentileri içermektedir (17).

Ölçek Türkçeye psikoloji ve psikiyatri alanlarında çalışmalarını sürdüren, eğitimlerini İngiliz dilinde tamamlamış olan üç uzman tarafından çevrilmiştir. Üç farklı çeviri İngiliz dilinde akademik eğitimini tamamlamış ve bu dilde eğitim vermeye devam eden uzman görüşüne takdim edildi. Uzmanın görüşleri yönünde ifadelerin her biri için o ifadeyi en doğru şekilde karşıladığı düşünülen çeviri seçildi. Son seviyede tüm görüşler önemsenererek Türkçe ve İngilizce dilinde yeterliliği olduğu kabul görülen

yabancı bir bireyin düşünceleri de alınarak ölçeğin çevrilme çalışmaları bitirildi. Ülkemizdeki ölçekle ilgili ilk çalışmalar Seber ve arkadaşları tarafından yapıldı. Çalışmanın örnekleme 37 kişinin yer aldığı çalışma grubu ve 70 kişinin yer aldığı karşılaştırma grubundan oluşmuştur. Çalışma toplamda 107 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Bu kişiler özkıyım girişimi gerçekleştiren ve majör depresyon ya da distimik bozukluk tanısı alan kişiler olduğu tanımlanmıştır (17).

Seber'in çalışmasında çalışılan kişi sayısının azlığı, örneklem grubunun içine aldığı hasta grubunun çok sınırlı olması durumu çalışmanın umutsuzluk durumunun görüldüğü diğer hastalık gruplarını da ele alarak daha fazla kişi sayısı ile çalışma gereksiniminin oluşmasını sağlamıştır. Bu nedenle çalışma 15-65 yaş aralığında 201 kişinin oluşturduğu çalışma grubu ve 172 kişinin yer aldığı karşılaştırma grubunun oluşturduğu toplamda 373 kişiden oluşan örneklem grubu ile yapılmıştır. Umutsuzluk durumunun görülebileceği tanı grubunun kapsamı genişletilmiştir. Örnekleme çalışmada özkıyım girişiminde bulunan 31 kişi; depresyon tanısı almış 40 kişi; depresyon tanısı dışında nevrotik belirtileri olan 41 hasta kişi; alkol bağımlılığı bulunan 24 kişi; diyaliz hastalarından 22 kişi; epilepsi hastalarından 20 kişi; kanser hastalarından 23 kişi yer almıştır. Çalışmanın sonunda Beck umutsuzluk ölçeğinin hem psikiyatrik tanısı olan ve süregelen fiziksel hastalığı olan bireyler için hem de normal bireylerin oluşturduğu örneklem grubu için geçerliliğinin ve güvenilirliğinin olduğu sonucuna varılmıştır (107-108). **(Ek: 6)**

Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği

Ergenler için duygu düzenleme ölçeğini Phillips ve Power 2007 yılında ergenlerin duygu düzenleme durumlarının tespit edilebilmesi için geliştirmiştir. “İçsel işlevsel duygu düzenleme”, “içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme”, “dışsal işlevsel duygu düzenleme”, “dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme” olmak üzere 4 duygu düzenleme grubuna ayırarak ergenin kendini değerlendirdiği bir ölçektir. Ölçekte toplamda 19 duygu düzenleme belirlemeye yönelik ifade yer almaktadır. “Hiç bir zaman (1), Nadiren (2), Bazen (3), Çoğu zaman (4) ve Her zaman (5)” gibi beşli aşamadan oluşan bir değerlendirmeye sahip bir ölçektir. Ölçek puanlandırılırken 4 alt boyuta verilen puanlar toplanır, 4 ayrı puan türünden en yüksek puana sahip alt boyut ergenin en sık başvurduğu duygu düzenleme metodu, en düşük puan ise en az başvurulan duygu düzenleme metodu olarak belirlenir. Ölçekte tersten puanlandırılan madde yer almamaktadır (109).

Ergenler için duygu düzenleme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması için 2014 yılında Duy B, Yıldız MA, 2014 tarafından bir çalışma yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğinin tespiti için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Analizlerin sonucuna göre ölçek orijinal şeklinde olduğu gibi 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Orijinal şeklindeki 19 maddeden biri hariç hepsinin çalıştığı ve boyutlara uygun şekilde dağıldığı görülmüştür. Ölçek Türkçeye uyarlandığında 18 madde orijinal formuna uygun iyi işlediği görülmüştür. Yapı geçerliliğine yönelik analiz sonuçları ve ölçüt bağıntılı geçerlik sonuçları dikkate alındığında ölçeğin geçerliliğinin kabul edilebilir seviyede olduğu tespit edilmiştir.

EİDDÖ' nün kuramsal altyapısına göre alt boyutlar aşağıdaki belirtilen duygu düzenleme yöntemlerini içermektedir.

İçsel işlevsel olmayan duygu düzenleme: kendine zarar vermek, ruminasyon, bastırma, olumsuz sosyal karşılaştırma ve gerçekten uzaklaşma (derealization).

İçsel işlevsel duygu düzenleme: olumlu yeniden değerlendirme, amaçların değiştirilmesi, plan yapmak, bakış açısına oturtmak, dikkatini vermek.

Dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme: zorbalık yapmak, sözlü saldırı, fiziksel saldırı, eşyalara vurmak ya da kırmak, başkalarını kötü hissettirmeye çalışmak.

Dışsal işlevsel duygu düzenleme: duyguları ifade etmek, tavsiye arama, fiziksel ilişki kurmak ve egzersiz yapmak.

Faktörler	Madde No
İçsel işlevsel duygu düzenleme =	1-2-3-4
Dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme =	5-6-7-8-9
İçsel işlevsel olmayan duygu düzenleme =	10-11-12-13-14
Dışsal işlevsel duygu düzenleme =	15-16-17-18
	(109). (Ek:7)

3.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Çalışmanın istatistiksel analizleri SPSS 20.0 (IBM Inc, Chicago, IL, USA) programı ile gerçekleştirildi. Tanımlayıcı ölçüler, kategorik özellikler için sıklık (yüzde oranı) ve sayısal özellikler için ortalama±SS kullanılarak sunuldu. Ölçeklerden ve alt boyutlarından elde edilen puanların normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov

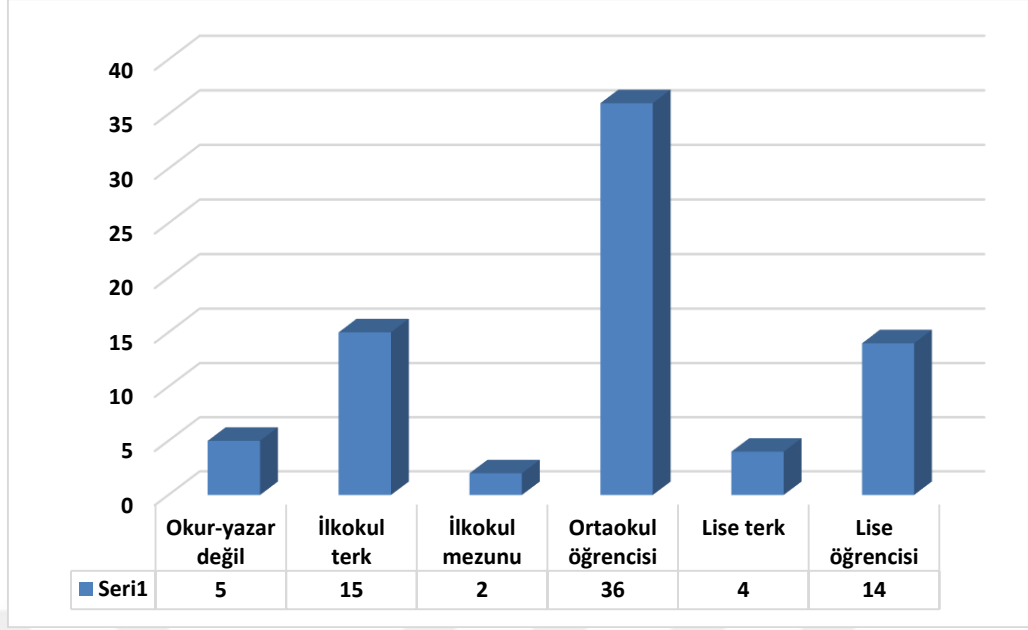
yöntemi ile test edildi. İki bağımsız grup karşılaştırması için Student t-testi, çoklu grupların karşılaştırılması için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanıldı. Anlamli bulunan sonuçlar için post-hoc testleri yapıldı ve Tukey HSD testi tercih edildi. Farklılığı anlamli olan ikili gruplar benzer üstel küçük harfler ile gösterildi. Ölçek puanları arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi için Pearson Korelasyon Analizi kullanıldı. Ölçeklerin güvenilirlik analizleri yapılarak Cronbach's alpha değerleri hesaplandı. Geçerlik sonuçlarını karşılaştırmak üzere ölçeklere faktör analizi uygulandı. Varimax döndürme yöntemi kullanılarak yapılan analizlerde elde edilen KMO ve Bartlett küresellik değerleri sonuçları belirlendi. Çalışmanın tamamında tip-I hata değeri %5 alınarak $p < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamli kabul edildi.

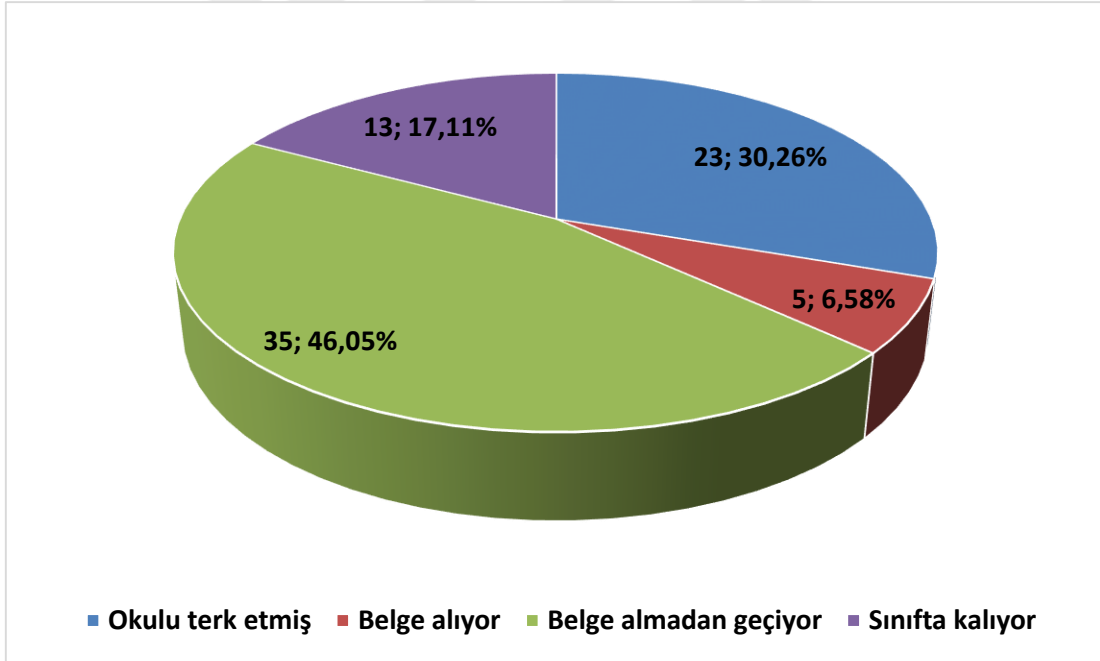
4. BULGULAR

4.1. Araştırmaya Katılan Ergenlerden Alınan Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmaya çocuk gelişimi birimine getirilen toplam 76 ergen adli vaka katıldı. Cinsiyet ayrımında katılımcıların çok büyük bölümü erkek (%94,7) ve yalnızca dört tanesi (%5,3) kızdı. Katılımcıların yarıdan fazlası (%57,9) kasaba tarzı yerlerde doğmuş, %25'i kent ortamında ve geri kalanı (%17,1) köyde doğmuştu. Katılımcı ergenlerin büyük bölümünün (%47,4) ortaokul öğrencisi olduğu gözlemlendi. Sonra sırasıyla ilkokul terk (%19,7), lise öğrencisi olan (%18,4), lise terk (%5,3) ve ilkokul mezunu olan %2,6 oranında katılımcı tespit edildi. Okur-yazar olmayan katılımcıların oranı %6,6 (n=5) bulundu (Şekil.1). Anne eğitim düzeyleri incelendiğinde en yüksek oranda (%32,9) okur-yazar olmadığı dikkat çekti. Buna yakın oranda ilkokul mezunu (%30,3), daha düşük oranlarda ise ilkokul terk (%17,1) ve ortaokul mezunu (%14,5) bilgisi alındı. Yalnızca %5,3 oranında ortaöğretim mezunu anne mevcuttu. Katılımcıların babalarının eğitim düzeyleri anneler göre biraz daha iyi idi. Okur-yazar olmayan %5,3 ve ilkokul terk olan %9,2 oranında eğitim düzeyine sahip baba bulunmaktaydı. Birbirine eşit oranda ilkokul ve ortaöğretim mezunu (%31,6), %21,1 oranında ortaokul mezunu vardı. Yalnızca bir babanın lisans mezunu olduğu bilgisi alındı. Katılımcı ergenlerin akademik başarıları sorgulandı. Yarıya yakını (%46,1) belge almadan geçtiğini ifade etti. Ergenlerin büyük çoğunluğu (%30,3) okulu terk etmiş idi. Sınıfta kalan %17,1 oranında katılımcı olurken yalnızca %6,6 oranında belge alan ergen bilgisi alındı (Şekil.2). Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%78,9) anne ve babası birlikte idi. Anne veya babası ex olan %14,5 oranında ergen olurken %6,6 oranında ebeveyni boşanmış katılımcı bilgisi alındı. Bilgi alınan ergenin ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu bilgisi alındı. En yüksek oranda 3. (%30,3) ve sonra sırasıyla 1., 2., 4. ve diğerleri sıralandı (Tablo 4.1).

Şekil 4.1. Katılımcıların eğitim düzeyleri

Şekil 4.2. Katılımcıların akademik başarısı

4.1.1. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyodemografik Özellikleri

Tablo 4.1. Katılımcıların demografik özellikleri

Özellikler	Kategoriler	N (%)
Cinsiyet	<i>Erkek</i>	72 (94,70)
	<i>Kız</i>	4 (5,30)
Doğum Yeri	<i>Köy</i>	13 (17,10)
	<i>Kasaba</i>	44 (57,90)
	<i>Kent</i>	19 (25,00)
Eğitim Düzeyi	<i>Okur-Yazar Değil</i>	5 (6,60)
	<i>İlkokul Terk</i>	15 (19,70)
	<i>İlkokul Mezunu</i>	2 (2,60)
	<i>Ortaokul Öğrencisi</i>	36 (47,40)
	<i>Lise Terk</i>	4 (5,30)
	<i>Lise Öğrencisi</i>	14 (18,40)
Annenin Eğitim Düzeyi	<i>Okur-Yazar Değil</i>	25 (32,90)
	<i>İlkokul Terk</i>	13 (17,10)
	<i>İlkokul Mezunu</i>	23 (30,30)
	<i>Ortaokul Mezunu</i>	11 (14,50)
	<i>Ortaöğretim Mezunu</i>	4 (5,30)
Babanın Eğitim Düzeyi	<i>Okur-Yazar Değil</i>	4 (5,30)
	<i>İlkokul Terk</i>	7 (9,20)
	<i>İlkokul Mezunu</i>	24 (31,60)
	<i>Ortaokul Mezunu</i>	16 (21,10)
	<i>Ortaöğretim Mezunu</i>	24 (31,60)
	<i>Lisans Mezunu</i>	1 (1,30)
Akademik Başarı	<i>Okulu Terk Etmiş</i>	23 (30,30)
	<i>Belge Alıyor</i>	5 (6,60)
	<i>Belge Almadan Geçiyor</i>	35 (46,10)
	<i>Sınıfta Kalıyor</i>	13 (17,10)
Aile Birliği	<i>Anne-Baba Birlikte</i>	60 (78,90)
	<i>Anne-Baba Boşanmış</i>	5 (6,60)
	<i>Anne- Baba Ex</i>	11 (14,50)
Ailenin Kaçınca Çocuğu	<i>1</i>	13 (17,10)
	<i>2</i>	12 (15,80)
	<i>3</i>	23 (30,30)
	<i>4</i>	12 (15,80)
	<i>5</i>	6 (7,90)
	<i>6</i>	3 (3,90)
	<i>7</i>	1 (1,30)
	<i>8</i>	5 (6,60)
	<i>9</i>	1 (1,30)

4.1.2. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Suç İle ilgili Durumları

Katılımcılardan işledikleri suç ile ilgili bilgiler alındı. İşledikleri suçta daha yüksek oranda yalnız olmadıkları (%60,5) öğrenildi. Daha önce başka bir suçta karışmış olma oranları %35,5 olarak bulundu. Aile bireyleri arasında suç işleme oranı %27,6 bulundu. İşlediği iddia edilen suç türleri en yüksek oranda (%44,7) hırsızlık, (23,7) oranında kasten adam yaralama, %10,5 oranında konut/işyeri dokunulmazlığı ihlali, cinsel istismar (%2,6) ve yalnızca bir katılımcıda (%1,3) yağmalama izlendi (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. Katılımcıların suç ile ilgili özellikleri

Özellikler	Kategoriler	N (%)
İşlediği İddia Edilen Suçta Yalnız mı?	Yalnız	30 (39,50)
	Yalnız Değil	46 (60,50)
Daha Önce Suçta Karıştı mı?	Evet	27 (35,50)
	Hayır	49 (64,50)
Aile Bireyleri Arasında Suç İşleyen Var mı?	Evet	21 (27,60)
	Hayır	55 (72,40)
İşlediği İddia Edilen Suç Türü	Hırsızlık	34 (44,70)
	Yağma	1 (1,30)
	Kasten Adam Yaralama	18 (23,70)
	Konut/İşyeri Dokunulmazlığı İhlali	8 (10,50)
	Cinsel İstismar	2 (2,60)
	Diğer	13 (17,10)

4.1.3. BUÖ ve EİDDÖ Ölçeklerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler ve Normallik Dağılımları

Katılımcıların genel yaş ortalaması $13,35 \pm 1,05$ yıl olarak hesaplandı. En küçük yaş 12 olurken bilgi alınan ergenlerin en büyüğü 16 yaşındaydı. Kardeş sayısı ortalaması $5,65 \pm 2,25$ olurken bir kardeştan 12 kardeş sayısına kadar geniş bir aralık izlendi. Beck Umutsuzluk ölçeğine ait genel ölçek ve alt boyutları olan

dışsal ve içsel işlevsel olan ve dışsal ve içsel işlevsel olmayan boyutlara ait ergenler için duygu düzenleme ölçeği puanları hesaplandı. Umutsuzluk ölçeği tek boyuttan oluşmaktaydı ve 0 ile 26 puan arasında değer almaktaydı. Duygu düzenleme ölçeği toplamda 18 ile 90 puan arasında değer alırken alt boyutlara ait puanlar;

Dışsal işlevsel olan 4-

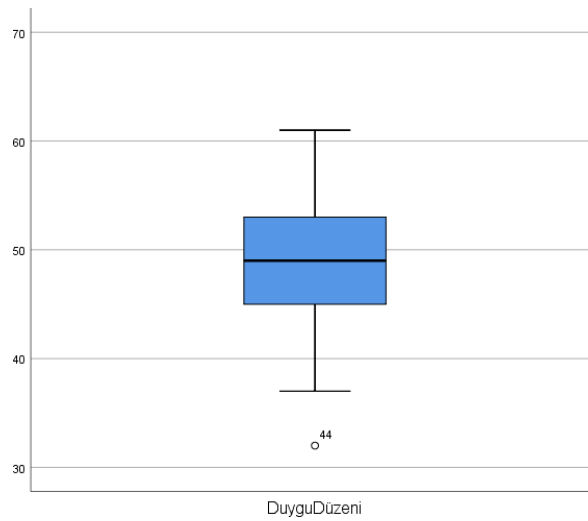
20; İçsel işlevsel olan

4-20; Dışsal işlevsel

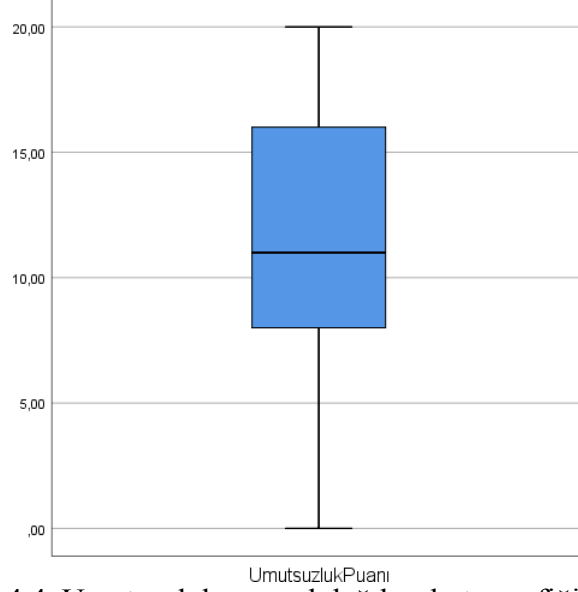
olmayan 5-25;

İçsel işlevsel olmayan 5-25 şeklinde belirlenmiştir.

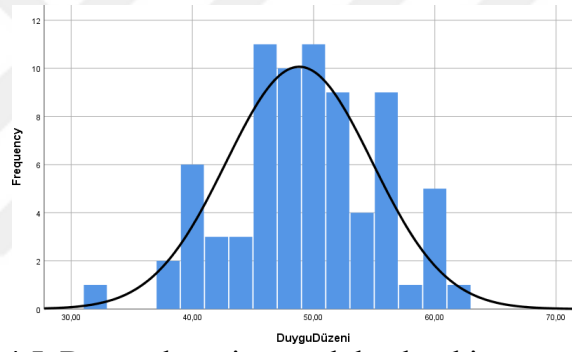
Elde edilen ölçek puanlarının normallik dağılımları Kolmogorov-Smirnov testi ile analiz edildi. Ayrıca histogram grafikleri alındı ve çarpıklık/basıklık değerleri hesaplandı. Tüm testlere göre umutsuzluk ve ergen düzenleme ölçeklerine ait puanların normal dağılıma uyduğu anlaşıldı. Kolmogorov-Smirnov test sonucu Ergen Düzenleme ölçeği için $p=0,582$ ve umutsuzluk ölçeği için $p=0,315$ bulundu. Ergen Duygu Düzenleme için çarpıklık değeri $-0,151$ ve basıklık değeri $-0,096$; umutsuzluk ölçeği çarpıklık değeri $-0,154$ ve basıklık değeri $-0,764$ bulundu. Genel olarak kaynaklarda çarpıklık ve basıklık değeri $-$ ile $+1$ arasında olduğu durumlarda dağılımın normal olduğuna karar verilir. Aşağıda ölçeklere ait puanların normal dağılıma uygun olduklarını gösteren kutu-çizgi grafikleri ve histogram grafikleri sunulmuştur.

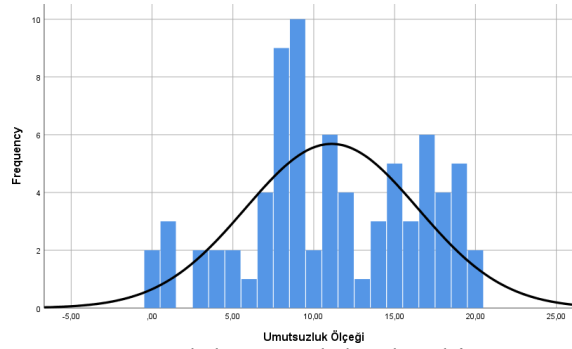
Şekil 4.3. Duygu düzeni normal dağılım kutu grafiği

Şekil 4.4. Umutsuzluk normal dağılım kutu grafiği

Şekil 4.5. Duygu düzeni normal dağılım histogram grafiği

Şekil 4.6. Umutsuzluk normal dağılım histogram grafiği

4.1.4. BUÖ ve EİDDÖ Ölçeklerinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Ölçeklerin güvenilirlik analizleri yapılarak Cronbach's alpha değerleri hesaplandı. Her iki ölçeğe ait güvenilirlik düzeyleri yüksek bulundu. Umutsuzluk ölçeği güvenilirlik

değeri %96,7 ve duygu düzenleme ölçeği için güvenilirlik oranı biraz daha düşük ve %74,0 bulundu. Yapılan faktör analizi sonucunda KMO örneklem yeterliliği değeri umutsuzluk ölçeği için 0,901 ve duygu düzenleme için 0,786 bulundu. Bartlett küresellik sonuçları X^2 değerleri anlamlı bulundu ve umutsuzluk ölçeği için 1561,82 ve duygu düzenleme ölçeği için 627,06 bulunarak her iki ölçeğin de faktörlenmeye uygun olduğuna karar verildi. Elde edilen toplam açıklanan faktör yükleri varyans değerleri sırasıyla %74,21 ve %68,25 olarak hesaplandı. Umutsuzluk ölçeği için orijinalinde olduğu gibi tek boyut, ergen duygu düzenlemesi ölçeği için beş alt boyut elde edildi. Yalnızca dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi boyutu için iki maddenin farklı bir boyutta yer aldığı gözlemlendi. Ancak bu durumun ölçeklerin geçerliliğini etkilemediği ve her iki ölçeğin de oldukça önemli düzeyde geçerli ve güvenilir olduğu anlaşıldı (Tablo 4.3). Tabloda ayrıca ölçeklere ait tüm katılımcı puanları tanımlayıcı ölçüleri sunuldu. Umutsuzluk ölçek puanının 7,40 ve duygu düzenleme ölçeği puanının 48,81 puan olduğu gözlemlendi. Buna göre umutsuzluk puanının ortanca değerinin altında kaldığı, duygu düzenlemesi puanının ise ortanca değer civarında olduğu görüldü.

Tablo 4.3. Katılımcıların ölçek puanları ve sayısal demografik özellikleri

Özellikler	Ortalama±SS (min-maks)		Ortalama±SS (min-maks)
Yaş	13,35±1,05 (12,00-16,00)	Kardeş Sayısı	5,65±2,25 (1,00-12,00)
İçsel İşlevsel	13,09±3,44 (5,00-19,00)	Dışsal İşlevsel	7,27±3,04 (4,00-16,00)
İçsel İşlevsel Olmayan	15,76±3,55 (8,00-23,00)	Dışsal İşlevsel Olmayan	12,68±4,03 (5,00-22,00)
		Cronbach's Alpha	KMO
Umutsuzluk	7,40±7,36 (0,00-20,00)	0,967	0,901
Duygu Düzenleme	48,81±6,02 (32,00-61,00)	0,740	0,786
		Bartlett's Test	Açıklanan Toplam Varyans
		$X^2=1561,825$ P<0,001	74,218
		$X^2=627,069$ P<0,001	68,250

4.1.5. Demografik Özelliklere Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırmasına Yönelik Analiz Sonuçları

Katılımcıların ölçeklerden elde ettikleri puanlar demografik özelliklere göre karşılaştırıldı. Cinsiyetlere göre yapılan karşılaştırmalarda umutsuzluk ölçeğinin anlamlı farklılık göstermediği görüldü. Duygu düzenleme genel puanı ($p=0,029$) ile dışsal işlevsel duygu düzenleme alt boyut puanı ($p=0,013$) cinsiyetler arasında anlamlı farklılığa sahip bulundu (Şekil 4.7). Dışsal işlevsel olan duygu düzenleme kızlarda önemli düzeyde yüksek olurken, umutsuzluk puanı erkeklerde daha yüksekti (Tablo 4.4). Doğum yerleri köy, kasaba ve kent olarak üç grupta toplandı. Duygu düzenleme alt boyutları ve umutsuzluk puanı doğum yerlerine göre anlamlı farklılık göstermedi. Ancak duygu düzenleme genel puanı kent doğumlu katılımcılara göre kasaba doğumlu olanlarda daha yüksek bulundu ($p=0,006$) (Tablo 4.5).

Tablo 4.4. Katılımcıların cinsiyetlerine göre ölçek puanları

CİNSİYET	Erkek	Kız	<i>p</i>
İçsel İşlevsel	13,08±3,49	13,25±2,87	0,973
Dışsal İşlevsel Olmayan	12,79±4,04	10,75±3,59	0,348
İçsel İşlevsel Olmayan	15,59±3,56	18,75±1,70	0,059
Dışsal İşlevsel	7,00±2,75	12,25±4,11	0,013*
Duygu	48,47±5,93	55,0±4,54	0,029*
Umutsuzluk	7,44±7,37	6,75±8,34	0,796

Tablo 4.5. Katılımcıların doğum yerine göre ölçek puanları

DOĞUM YERİ	Köy	Kasaba	Kent	<i>p</i>
İçsel İşlevsel	14,16±3,01	13,29±3,21	11,94±4,11	0,471
Dışsal İşlevsel Olmayan	10,50±3,39	13,45±3,89	12,21±4,41	0,121
İçsel İşlevsel Olmayan	15,08±3,31	16,34±3,68	14,73±3,33	0,332
Dışsal İşlevsel	7,08±3,11	7,61±2,91	6,42±3,25	0,141
Duygu Düzenleme	46,83±5,50	50,70±4,97 ^a	45,31±6,81 ^a	0,006*
Umutsuzluk	12,16±6,82	6,95±7,36	5,73±6,91	0,213

Katılımcı ergenlerin eğitim düzeylerine göre yapılan karşılaştırmalarda yalnızca umutsuzluk puanının düzeyler arasında anlamlı farklılığa sahip olduğu görüldü ($p=0,018$). Okur-yazar olmayan ve ilkokul terk olan ergenlerde umutsuzluk puanı oldukça düşük iken ilkokul mezunu olan ve ortaokul öğrencisi olan katılımcılarda umutsuzluk puanı daha yüksek bulundu (Şekil 4.8). Duygu düzenleme puanının genel

olarak birbirine yakın olduğu görölse de lise öğrencilerinde biraz daha yüksek seyrettiği gözlemlendi (Tablo 4.6). Annelerin eğitim düzeylerine göre ölçek puanları karşılaştırmalarında yalnızca duygu düzenleme ve alt boyutu olan dışsal işlevsel olan duygu düzenlemesi eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılığa sahip bulundu. İçsel işlevsel duygu düzenleme boyutu ortaöğretim mezunlarında, dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemesi boyutu ortaokul mezunu olanlarda daha yüksek, içsel işlevsel olmayan boyut ise ilkokul mezunu olan annelerde daha düşük bulundu. Dışsal işlevsel duygu düzenleme ilkokul terk annelerde daha düşük, ortaöğretim mezunlarında anlamlı düzeyde yüksek bulundu ($p=0,008$). Duygu düzenleme genel puanı ise benzer şekilde ilkokul terk olan annelerin çocuklarında daha düşük, ortaöğretim mezunu olan annelerin çocuklarında ise daha yüksek bulundu ($p=0,015$) (Şekil 4.9). Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarında umutsuzluk puanı biraz daha yüksekti (Tablo 4.7). Baba eğitim düzeylerine göre duygu düzenleme puanları ve umutsuzluk ölçeği puanı anlamlı farklılık göstermedi. Ortalama değerler oldukça birbirine yakın bulundu (Tablo 4.8). Katılımcı ergenlerin akademik başarılarının duygu düzenleme ve umutsuzluk puanlarını genel olarak etkilemediği anlaşıldı. Yalnızca içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme puanı okulu terk etmiş ergenler ile okulda başarılı olup belge alan ergenler arasında anlamlı farklılık gösterdiği gözlemlendi ($p=0,037$). Sınıfta kalanlar ile herhangi bir belge almadan geçen ergenlerde de içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme puanı yüksek bulundu (Tablo 4.9).

Tablo 4.6. Katılımcıların eğitim düzeyine göre ölçek puanları

EĞİTİM DÜZEYİ	Okur-Yazar Değil	İlkokul Terk	İlkokul Mezunu	Ortaokul Öğrencisi	Lise Terk	Lise Öğrencisi	<i>p</i>
İçsel İşlevsel	11,20±3,42	12,26±3,05	17,00±1,41	13,08±3,60	12,25±2,62	14,35±3,41	0,173
Dışsal İşlevsel Olmayan	11,40±3,20	14,26±3,93	10,00±2,82	12,30±3,71	13,25±5,18	12,64±4,97	0,497
İçsel İşlevsel Olmayan	15,80±4,60	16,86±3,70	14,50±0,70	15,08±3,44	17,25±3,86	16,07±3,56	0,492
Dışsal İşlevsel	4,80±0,83	6,60±2,66	8,50±0,70	7,58±3,50	7,00±2,16	8,00±2,71	0,252
Duygu düzenleme	43,20±5,35	50,00±5,04	50,00±1,41	48,05±6,05	49,75±6,89	51,07±6,47	0,288
Umutsuzluk	4,00±6,81 ^a	4,00±6,00 ^b	11,50±0,70 ^{a,b}	9,38±7,93	7,75±7,58	6,50±6,69	0,018*

Tablo 4.7. Katılımcıların anne eğitim düzeylerine göre ölçek puanları

ANNE EĞİTİM DÜZEYİ	Okur-Yazar Değil	İlkokul Terk	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Ortaöğretim Mezunu	<i>p</i>
İçsel İşlevsel	13,40±2,90	11,61±4,07	13,08±4,10	13,63±2,54	14,50±2,08	0,574
Dışsal İşlevsel Olmayan	12,96±4,55	11,84±4,20	12,47±3,56	13,63±3,88	12,25±4,27	0,829
İçsel İşlevsel Olmayan	16,40±3,21	16,38±3,50	14,52±3,55	16,09±4,32	16,00±3,55	0,354
Dışsal İşlevsel	7,40±2,75	5,76±2,16 ^a	6,52±2,95	9,27±3,71	10,25±1,25 ^a	0,008*
Duygu düzenleme	50,16±5,32	45,61±6,47 ^a	46,60±5,52	52,63±5,29	53,00±4,69 ^a	0,015*
Umutsuzluk	8,04±7,51	4,23±6,23	6,95±7,40	9,45±8,00	10,75±7,41	0,232

Tablo 4.8. Katılımcıların baba eğitim düzeylerine göre ölçek puanları

BABA EĞİTİM DÜZEYİ	Okur-Yazar Değil	İlkokul Terk	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Ortaöğretim Mezunu	Lisans Mezunu	<i>p</i>
İçsel İşlevsel	12,0±5,29	12,28±4,02	13,00±3,17	13,43±3,09	13,41±3,71	12,0±N/A	<i>0,935</i>
Dışsal İşlevsel Olmayan	13,25±5,43	13,85±3,33	12,37±4,29	13,18±3,70	12,12±4,18	15,00±N/A	<i>0,900</i>
İçsel İşlevsel Olmayan	16,50±2,08	16,00±3,51	16,20±3,55	14,93±3,37	15,50±3,97	20,00±N/A	<i>0,665</i>
Dışsal İşlevsel	8,75±5,61	6,42±1,71	6,29±2,38	7,25±2,38	8,20±3,64	9,00±N/A	<i>0,495</i>
Duygu düzenleme	50,50±7,32	48,57±3,10	47,87±5,59	48,81±7,09	49,25±6,38	56,00±N/A	<i>0,557</i>
Umutsuzluk	8,00±8,20	7,00±7,59	6,58±7,35	8,06±7,43	8,08±7,72	1,00±N/A	<i>0,926</i>

Tablo 4.9. Katılımcıların akademik başarı durumlarına göre ölçek puanları

AKADEMİK BAŞARI	Okulu Terk Etmiş	Belge Alıyor	Belge Almadan Geçiyor	Sınıfta Kalıyor	<i>p</i>
İçsel İşlevsel	12,17±3,25	15,60±1,94	12,82±3,69	14,46±2,87	<i>0,075</i>
Dışsal İşlevsel Olmayan	13,52±4,16	13,60±6,22	12,20±3,49	12,15±4,41	<i>0,607</i>
İçsel İşlevsel Olmayan	17,08±3,51 ^a	12,20±3,49 ^a	15,31±3,17	16,00±3,80	<i>0,037*</i>
Dışsal İşlevsel	6,34±2,46	9,40±2,40	7,45±3,25	7,61±3,33	<i>0,169</i>
Duygu düzenleme	49,13±5,61	50,80±6,01	47,80±6,36	50,94±5,94	<i>0,510</i>
Umutsuzluk	4,86±6,45	12,40±9,55	7,60±6,89	9,46±8,38	<i>0,112</i>

Çalışmaya katılan ergenlerin anne ve babalarının medeni durumları ölçek puanları üzerinde etkili bulunmadı. Anne ve babası boşanmış olan ergenlerde dışsal işlevsel olmayan, içsel işlevsel olmayan ve dışsal işlevsel alt boyutlarına ait puanlar ile duygu düzenleme genel puanı daha yüksek seyretti. Umutsuzluk puanının anne ve baba boşanmış olan ergenlerde oldukça düşük, anne ve babası birlikte olan ergenlerde daha yüksek bulundu (Tablo 4.10). Katılımcının işlediği suçta yalnız olup olmaması tüm duygu düzenleme alt boyutlarını etkiledi. Suçu yalnız işleyen katılımcılarda içsel ($p=0,038$) ve dışsal ($p=0,035$) işlevsel olan duygu düzeni puanları daha yüksek bulundu. Buna karşın, dışsal ($p=0,024$) ve içsel ($p=0,015$) işlevsel olmayan alt boyutlara ait puanlar suçu işlerken yalnız olmayan katılımcılarda daha yüksekti (Şekil 4.10). Fakat duygu düzeni genel puanı ile umutsuzluk ölçeği puanı anlamlı farklılığa sahip bulunmadı (Tablo 4.11). Daha önce bir suça karışmış olan katılımcılarda duygu düzeni genel puanı biraz düşük, umutsuzluk puanı ise oldukça düşük olarak seyretti. Dışsal ve içsel işlevsel olmayan duygu düzeni puanları da düşük bulundu, ancak puanların hiçbiri anlamlı farklılık göstermedi (Tablo 4.12). Katılımcıların aile bireyleri içinde suç işleyen birinin olması durumu ölçek puanları üzerinde etkili bulunmadı (Tablo 4.13). Katılımcının işlediği suç türlerine göre yapılan karşılaştırmalarda genel ölçek puanları ve alt boyutlara ait puanların anlamlı farklılık göstermediği gözlemlendi. İçsel ve dışsal işlevsel duygu düzeni puanları kasten adam yaralama suçu işleyen katılımcılarda biraz daha yüksek bulundu. İçsel ve dışsal işlevsel olmayan alt boyutlara ait puanlar ise cinsel istismar suçunu işleyen katılımcılarda daha yüksekti. Umutsuzluk puanının yağma suçunu işleyen tek bir katılımcı ile diğer tür suçları işleyen ergenlerde daha yüksek olduğu izlendi (Tablo 4.14).

Tablo 4.10. Katılımcıların aile birliği durumuna göre ölçek puanları

AİLE BİRLİĞİ	Anne-Baba Birlikte	Anne-Baba Boşanmış	Anne-Baba Ex	<i>p</i>
İçsel İşlevsel	13,13±3,53	12,20±2,94	13,27±3,37	0,756
Dışsal İşlevsel Olmayan	12,65±3,96	13,00±4,47	12,72±4,60	0,959
İçsel İşlevsel Olmayan	15,45±3,52	18,60±3,04	16,18±3,62	0,140
Dışsal İşlevsel	7,16±3,00	9,20±4,86	7,00±2,14	0,640
Duygu	48,40±6,18	53,00±6,00	49,18±4,68	0,346
Umutsuzluk	8,10±7,61	2,20±1,92	6,00±6,72	0,492

Tablo 4.11. Katılımcıların suçu yalnız işleme durumuna göre ölçek puanları

İşlediği İddia Edilen Suçta Yalnız mı?	Yalnız	Yalnız Değil	p
İçsel İşlevsel	14,03±3,65	12,47±3,19	0,038*
Dışsal İşlevsel Olmayan	11,36±3,66	13,54±4,06	0,024*
İçsel İşlevsel Olmayan	14,60±3,01	16,52±3,71	0,015*
Dışsal İşlevsel	8,20±3,24	6,67±2,78	0,035*
Duygu	48,20±4,90	49,21±6,67	0,248
Umutsuzluk	9,43±7,64	6,08±6,95	0,060

Tablo 4.12. Katılımcıların daha önce suça karışma durumuna göre ölçek puanları

Daha Önce Suça Karıştı mı?	Evet	Hayır	p
İçsel İşlevsel	12,29±3,03	13,53±3,60	0,081
Dışsal İşlevsel Olmayan	13,18±3,79	12,40±4,16	0,381
İçsel İşlevsel Olmayan	16,18±4,10	15,53±3,24	0,383
Dışsal İşlevsel	6,51±2,77	7,69±3,13	0,099
Duygu	48,18±6,28	49,16±5,91	0,660
Umutsuzluk	5,22±6,61	8,61±7,54	0,078

Tablo 4.13. Katılımcıların aile bireyleri içerisinde suçlu olma durumuna göre ölçek puanları

Aile Bireyleri Arasında Suç İşleyen Var mı?	Evet	Hayır	p
İçsel İşlevsel	13,28±3,22	13,01±3,55	0,939
Dışsal İşlevsel Olmayan	12,28±4,12	12,83±4,02	0,658
İçsel İşlevsel Olmayan	15,90±4,07	15,70±3,38	0,679
Dışsal İşlevsel	6,38±2,26	7,61±3,24	0,173
Duygu	47,85±6,18	49,18±5,97	0,432
Umutsuzluk	6,80±7,24	7,63±7,46	0,498

Tablo 4.14. Katılımcıların işlediği suç türüne göre ölçek puanları

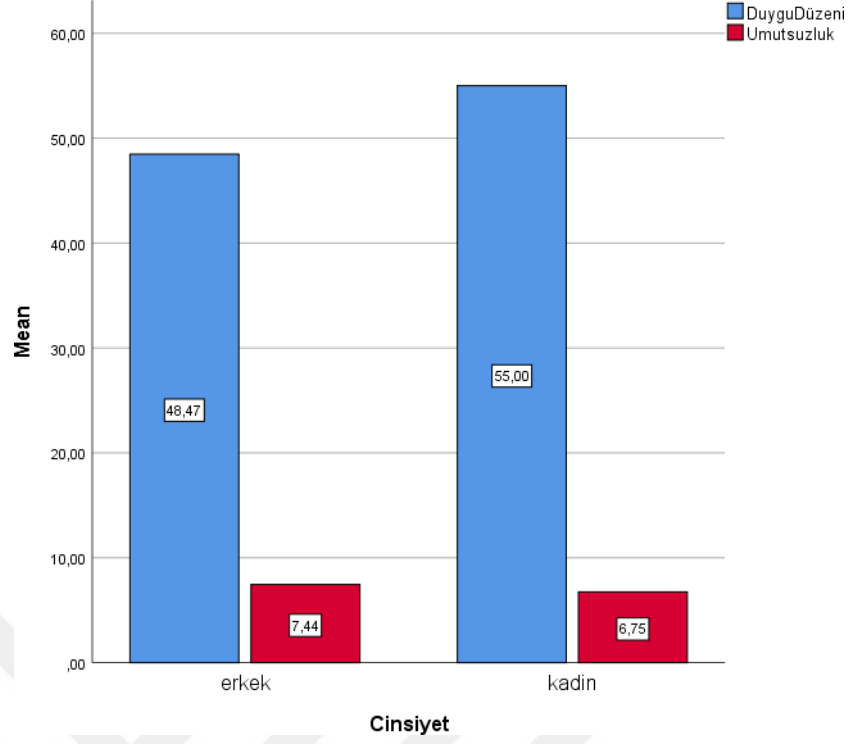
İşlediği Suç Türü	Hırsızlık	Yağma	Kasten Adam Yaralama	Konut/İşyeri Dokunulmazlığı İhlali	Cinsel İstismar	Diğer	<i>p</i>
İçsel İşlevsel	12,85±3,32	17±N/A	13,16±3,25	11,50±4,50	11,00±5,65	14,61±2,81	<i>0,362</i>
Dışsal İşlevsel Olmayan	11,94±3,84	12,00±N/A	14,77±3,55	12,00±4,59	17,00±2,82	11,53±4,11	<i>0,094</i>
İçsel İşlevsel Olmayan	15,58±3,47	16,00±N/A	16,05±3,31	17,25±3,45	18,50±2,12	14,46±4,27	<i>0,514</i>
Dışsal İşlevsel	7,00±3,23	4,00±N/A	7,22±2,34	6,37±2,87	6,50±3,53	9,00±3,24	<i>0,181</i>
Duygu Düzenleme	47,38±6,69	49,00±N/A	51,22±4,82	47,12±6,72	53,00±8,48	49,61±4,25	<i>0,228</i>
Umutsuzluk	7,19±6,81	17,00±N/A	6,16±7,66	7,00±8,14	0,00±0,00	8,46±8,28	<i>0,239</i>

4.1.6. EİDDÖ ve BUÖ Ölçekleri Arasındaki İlişki Analizleri

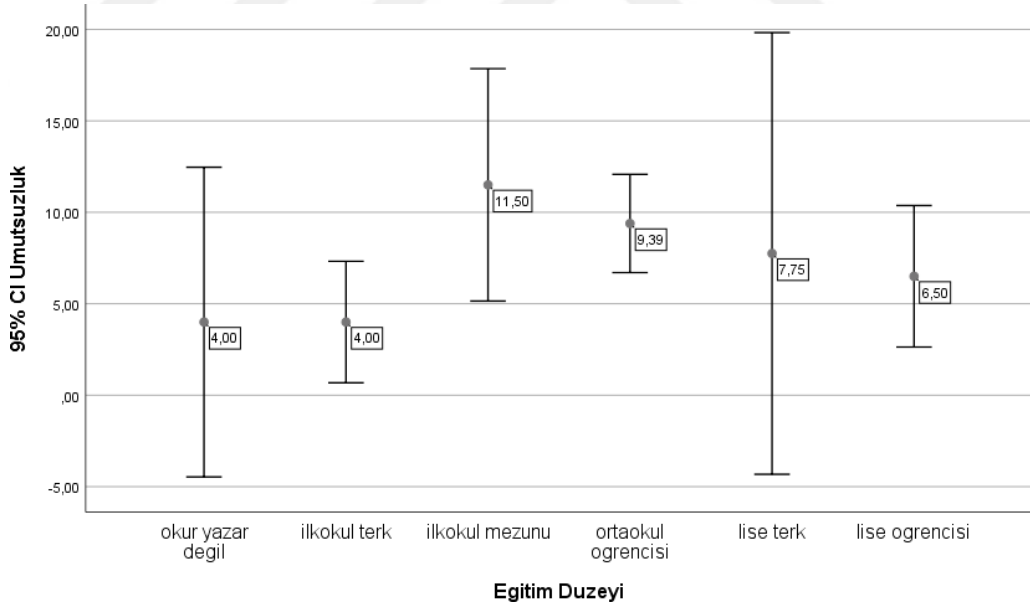
Katılımcılara yöneltilen ölçekler arasındaki ilişkiler incelendi (Tablo 4.15). Katılımcıların yaşı ile duygu düzeni ve umutsuzluk puanı arasında anlamlı ilişki bulunmadı. Katılımcıların kardeş sayısı ile ölçek puanları arasında anlamlı ilişki bulunmadı. İçsel işlevsel duygu düzeni ile dışsal işlevsel puan arasında pozitif yönlü ve anlamlı korelasyon ($r=0,467$; $p<0,001$) saptandı. İçsel ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzeni ile negatif yönlü ve anlamlı korelasyonlar bulundu (sırasıyla $r=-0,413$; $p<0,001$ ve $r=-0,639$; $p<0,001$). Dışsal işlevsel olmayan duygu düzeni ile içsel işlevsel olmayan duygu düzeni puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki mevcuttu ($r=0,447$; $p<0,001$). Duygu düzeni genel puanı ile alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulundu. Dışsal ve içsel işlevsel olmayan duygu düzeni ile umutsuzluk puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edildi (sırasıyla $r=0,530$ ve $r=0,566$; $p<0,001$). Dışsal işlevsel duygu düzeni ile umutsuzluk arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı korelasyon bulundu ($r=0,452$; $p<0,001$).

Tablo 4.15. Katılımcılara ait ölçek puanları arasındaki ilişkiler

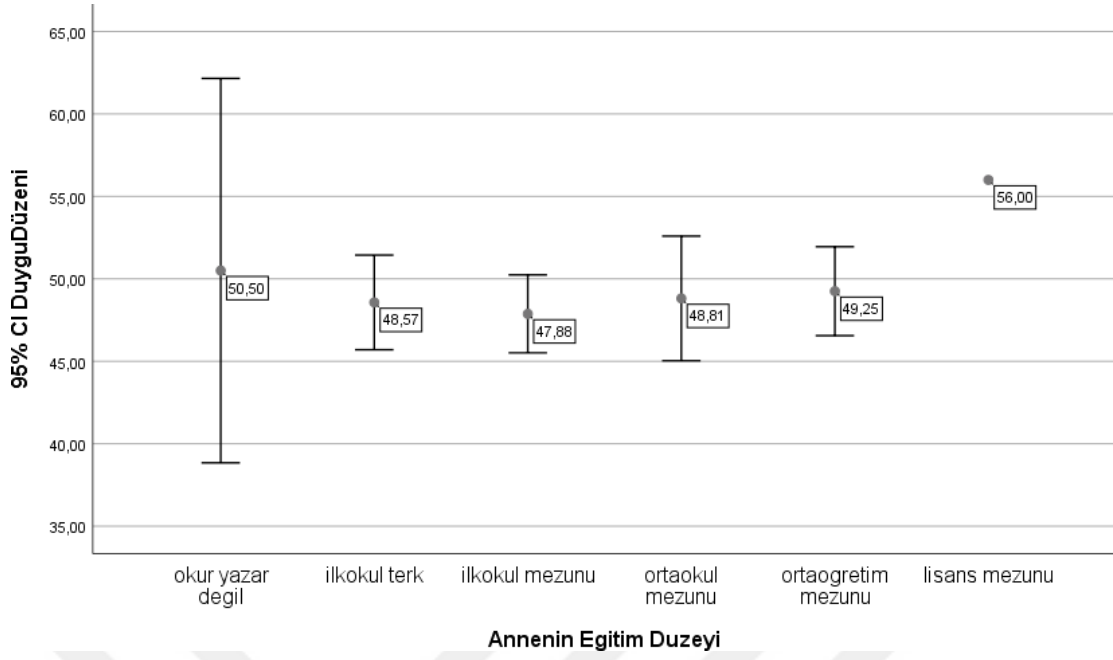
		Kardeş Sayısı	İçsel İşlevsel	Dışsal İşlevsel Olmayan	İçsel İşlevsel Olmayan	Dışsal İşlevsel	Umutsuzluk	Duygu
Yaş	r	0,176	0,106	-0,032	0,176	-0,119	0,025	-0,121
	p	0,129	0,361	0,781	0,128	0,305	0,828	0,297
Kardeş Sayısı	r		-0,107	-0,067	0,151	-0,159	-0,126	-0,109
	p		0,360	0,562	0,192	0,170	0,276	0,347
İçsel İşlevsel	r			-0,639	-0,413	0,467	0,041	0,692
	p			<0,001*	<0,001*	<0,001*	0,727	<0,001*
Dışsal İşlevsel Olmayan	r				0,447	-0,163	0,530	-0,521
	p				<0,001*	0,160	<0,001*	<0,001*
İçsel İşlevsel Olmayan	r					-0,290	0,566	-0,525
	p					0,011*	<0,001*	<0,001*
Dışsal İşlevsel	r						0,452	0,465
	p						<0,001*	<0,001*
Umutsuzluk	r							-0,080
	p							0,492

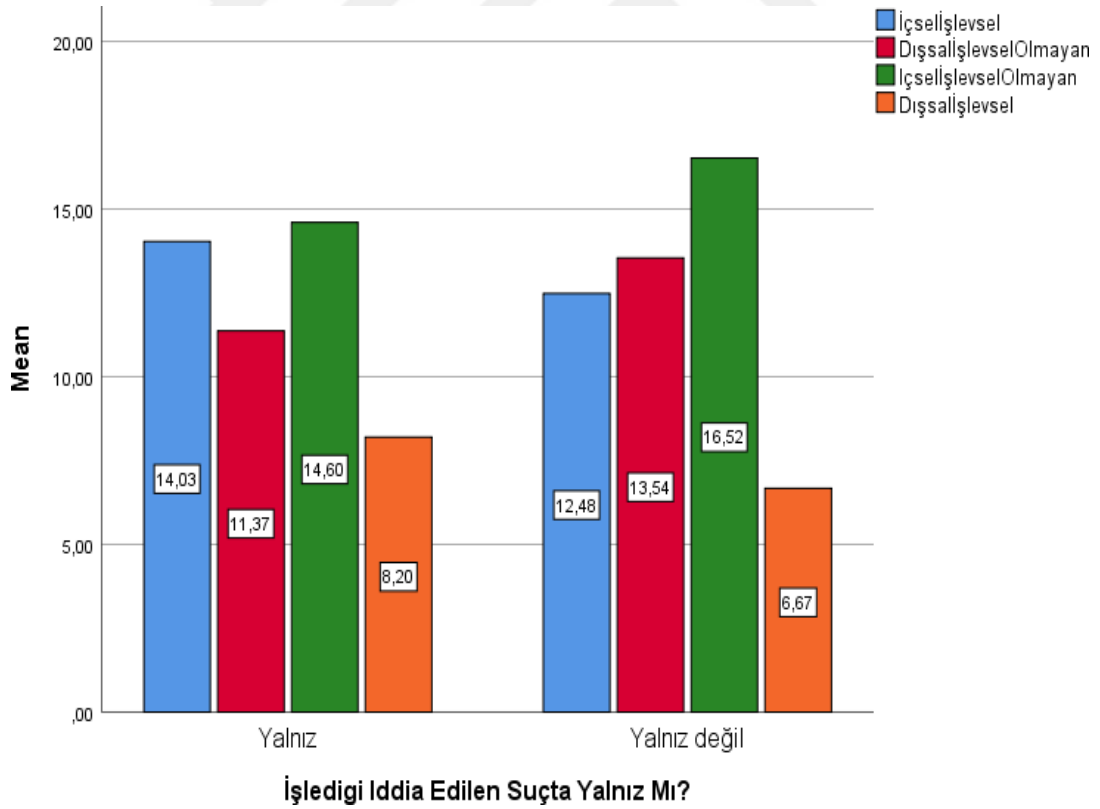
Şekil 4.7. Katılımcıların cinsiyetlere göre Duygu düzeni ve Umutsuzluk Ölçek puanları

Şekil 4.8. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre umutsuzluk ölçek puanları

Şekil 4.9. Katılımcıların anne eğitim düzeylerine göre duygu düzeni puanları

Şekil 4.10. İşlenen suçta yalnız olma durumuna göre duygu düzeni alt boyut puanları

5. TARTIŞMA

Bu tez çalışması yukarıda belirtildiği üzere adli vaka olarak birime getirilen ve suç işleyen ergenlerde umutsuzluk ve duygu düzenleme durumları arasındaki ilişkileri ve bu durumlar üzerinde etkili olan demografik faktörleri belirlemek üzere hazırlanmıştır. Çalışma, belirlenen süre içerisinde birime getirilen toplam 76 ergen ile tamamlanmıştır. Çalışma için üç bölümden oluşan bir soru formu hazırlanarak suça karışan ergenlerin demografik bilgileri alınmıştır. Soru formundaki diğer iki bölüm ise umutsuzluk ölçeği ve duygu düzenleme durum ölçeğinden oluşmuştur.

Adli vakalardaki ergenlere ait duygu düzenleme durumu konulu çalışmaya literatürde az sayıda rastlanmaktadır. Umutsuzluk ve duygu durumu düzenlemesi çalışmalarının bir arada yapıldığı çalışma sayısı ise yok denecek kadar azdır. Bu durum, çalışmanın önemini daha da artırmaktadır. Suça karışan ergenlerin işledikleri suç ile ilgili süreci ve suça iten nedenleri belirlemek açısından fikir verecektir. Konu ile ilgili gerek ülkemize ait gerekse yurt dışı çalışmalar titizlikle incelenerek bilgiler ortaya konulmuş ve bu çalışmada elde edilen bulgular ile karşılaştırılarak konunun önemi tartışılmıştır.

1992 yılında Ergene tarafından yapılan çalışmada ergen suçluluğunun önlenmesi ve tedavi yöntemleri araştırılarak 1983-1991 yıllarında suçlu ergenlere uygulanan psikolojik tedavilerin etkileri belirlenmek istemiştir. Suçu açıklamaya yönelik yapılan çalışmada ergenlerin bir şeyi elde etme arzusundan dolayı suça karıştıkları belirlenmiştir. Bu durumu hafifletme amacıyla psikolojik destek verilen ergenlere konforlu yaşamdan ne anladıkları ve ne kadar konforlu bir ortamda yaşamak istedikleri de sorulmuştur. Karşılıklı görüşme şeklinde yapılan bu çalışmaya psikotik olan ve olmayan 80 erkek çocuk katılmıştır. Psikotik olmayanlarda düşük düzeyde güdülenme görülmüş ve çalışmadan ayrılmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre suça eğilimli ergenlerde; model olma, rol oynama, müzik, sanat gibi terapiler olum sonuç verirken, bu tür psikolojik çalışmaların aile ve bireyi kapsayan şekilde yapılması gerekliliği de belirtilmiştir (72).

Yazar ve ark. (2017) “Çocuk Acil Kliniğine Başvuran Adli Vakaların Değerlendirilmesi” isimli çalışmalarında çocuk acil kliniğine başvuran adli vaka hastalarının demografik ve klinik özelliklerini tedavi süreciyle birlikte değerlendirmişlerdir. 2015-2016 yılları arasında geriye dönük olarak hastaları

incelemişlerdir. Kız ve erkek çocukların yaş ortalaması sırasıyla $5,36\pm 4,3$ ve $6,37\pm 5,1$ 'dir. Adli vaka başvurularının çoğunluğunun %53,7 ile erkek çocuklarının oluşturduğu görülmüştür. Vakaların yaş değişkeni ile dağılımı incelenmiş ve %77,7 ile 5 yaş altı intoksikasyon vakaları görülmüştür. Vakaları oluşturan maddeler ise sırasıyla antipsikotik, antidepresan ilaçlar ile çamaşır suyudur. Çocukların aldığı ilaçların ise başka bir yetişkine ait olduğu görülmüştür. %76,9'unda görülen öz kıyım vakalarının ise kız çocuklarında fazla olduğu görülmüştür. %89,5'inde görülen uyuşturucu madde kullanımı ise daha fazla 15 yaş üstü erkek çocuklarda görülmüştür. Çocuk acil servisine gelen hastaların %56,2'sinin ayaktan, %40,8'inin yatarak tedavi edildiği belirlenmiştir.

%1,2'si ise kendi iradesi ile hastaneyi terk etmiş ve 0,6'sının yoğun bakımda tedavi aldığı bulunmuştur. Sonuç olarak bu vakaların azalması için çocukların yaşadıkları ev ve çevrede gerekli güvenlik düzenlemelerinin yapılması veya iyileştirilmesi yanı sıra profesyonel eğiticiler tarafından hem çocuk hem de ailesine eğitim programları verilmesi önerilmiştir (110).

“Ergenlerde Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışlar İlişkisinin İncelenmesi” (2016) adlı tez çalışmasında Altınsoy, korelasyon türü ilişki modelleme ile durumu var olan biçimiyle araştırmıştır. Çalışmayı İstanbul iline bağlı Mecidiyeköy ve Sultangazi ilçelerinde okuyan 9-10-11 ve 12. Sınıflarda okuyan lise öğrencilerine uygulamıştır. Çalışmasında kişisel sorular ile birlikte “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği” ve “Beck Umutsuzluk Ölçeği”ni kullanmıştır. Çalışmada kız ve erkek öğrenciler ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, boyun eğici davranış düzeyleri arasında fark bulunmuş ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre boyun eğici davranış düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p=0,001$). Eğitim görülen sınıf düzeyleri (9-10-11 ve 12. sınıf) ile umutsuzluk ve boyun eğici davranış ölçeği arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ergenlik dönemindeki anne-baba tutumları ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0,001$). Farklılığı belirleyen testler sonucu umutsuzluk düzeyleri puanlarının en yüksek olan grubun baskıcı anne-baba tutumu olduğu görülmüştür. Anlamlı fark bulunan tutum çiftleri ise Demokratik- Baskıcı, İlgili- Baskıcı ve İlgili- Otoriter'dir. Boyun eğici davranış düzeyleri ve umutsuzluk düzeyi arasındaki korelasyon incelendiğinde ise, iki ölçek arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r=0,201$, $p<0,005$). Bu çalışma ile öğrencilerin sosyoekonomik düzey sorusuna yanlı cevap verdikleri görülmüş ve gelir aralığı ile daha doğru yanıtlar alınabileceği düşünülmektedir. Ayrıca anne-babaların

bilinçli olmalarına yönelik eğitim ve seminerler verilmesi önerilmiştir. Gençlerin boyun eğici davranışlar ile ilgili bilgilendirilmesi ile düşüncelerini kolayca ifade edebilen ve kendine güvenen gençlerin yetiştirilmesi için çalışmaların yapılması öngörülmüştür (111).

2013'te Aydın ilinde yapılan çalışmada adli rapor ile adli tıp ve çocuk-ergen ruh sağlığı hastalıkları (ÇERAH) polikliniklerine sevk edilmiş ergenlerin geliş sebepleri, demografik özellikleri, psikiyatrik tanılar çerçevesinde tedavi süreçleri ve suçla ilgili özellikleri incelenmiştir. Çalışmanın %42,3'ünü kızlar, %57,7'sini ise erkek çocuklar oluşturmaktadır. Genel yaş ortalaması ise 13,46'dır. ÇERSAH'a yönlendirilen tüm vakalar arasında en fazla görülen olgu %54,4 ile cinsel istismar suçudur. Suç işleme olgusunda ise en fazla %52,4 ile hırsızlığı, 17,7 ile yaralama takip etmektedir. Genel olarak cinsel istismara uğrayan ergenlerde stres bozukluğu görülmüş ve tüm adli olgulardan %50,6'sına tedavi süreci başlatılmıştır. Fakat tedavisi başlayan ergenlerden %37,2'si tedaviye devam etmiştir. Aksu ve arkadaşları suça karışmış bu çocukların sağlıklı bir birey olarak topluma kazandırılabilmesi için sağlık kurumları ile diğer kurumların işbirliği içerisinde tedavi süreçlerinde iyileştirmeler yapmasını tavsiye etmektedirler (112).

Duygu düzenleme stratejilerinin ergenlerin refahı ile ilişkisinin olup olmadığını ve nasıl incelendiğini araştırmak için İtalya'da yapılan çalışmada ergenlere bilişsel yeniden değerlendirme ve anlamlı baskılama stratejileri kullanılarak bir duygu düzenleme anketi uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel çalışmalar sonucunda bilişsel yeniden değerlendirmenin yaşam memnuniyeti, sosyal destek algısı ve olumlu davranışın ergen refahı üzerinde pozitif sonuçlar verdiği görülmüştür. Bu durumun tam tersi olan psikolojik bozukluklar, duygusal yalnızlık ve olumsuz davranış ve etkiler ise düşük refah ile ilişkilendirilmiştir. Bilişsel düzenleme ve baskı stratejileri alt boyutları cinsiyet üzerinde anlamlı farklılık göstermezken, refah göstergelerinde cinsiyet anlamlıdır. Erkek çocukların kızlara oranla daha olumlu olduğu görülmüştür. Bulgular genel olarak ergenlerin refahının tercih edilen duygu düzenleme stratejileriyle ilişkili bulmuş ve bu ilişkinin daha detaylı bir şekilde araştırılması gerektiğini belirtmiştir (113).

Suçta sürüklenen ve suça sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin karşılaştırması üzerine çalışılmış araştırmada Piers-Harris çocuklar için Öz-Kavram Ölçeği (PHÖ) kullanılmıştır. Ölçeğe göre kız ergenlerin erkeklere oranla benlik

düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Kaygı boyutunda suça sürüklenen kızların erkeklere göre daha kaygılı olduğunu, mutluluk doyum boyutunda ise suça sürüklenmeyen kız ve erkeklerin suça sürüklenenlere oranla daha mutlu olduğunu görmüştür. Suça sürüklenen ergenlerin suça sürüklenmeye göre eğitim düzeyleri ve benlik saygıları arasında pozitif ilişki gözlemlenmiş eğitim arttıkça benlik saygısının da arttığı saptanmıştır. Benlik saygısı demografik özellikler ile araştırılmış anne ve babası birlikte olan suça karışmış bireylerde benlik saygısının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunların dışında ise ailede suç geçmişi olan ve olmayan ergenlerde davranış ve uyma boyutunda, suça karışmayanların uyum ve davranış düzeyi yüksek bulunmuştur (114).

2012’de Ayaz ve ark. “Çocuk ve Ergen Adli Olgularda Ruhsal Değerlendirme” adlı çalışmada adli rapor ile psikiyatri polikliniğine başvuran çocuk ve ergenlerin psikolojik bozuklukları demografik değişkenlerle incelenmiştir. 6-18 yaş arası incelenen çocuklarda genel olarak suça sürüklenme, istismar ve erken evlenme isteği olguları araştırılmıştır. İstismar olgularının %88’i cinsel ve %11’i fiziksel istismardır. İstismar olgularının %81’ini kız çocukları oluşturmaktadır. Suça sürüklenen çocukların %86’3 gibi büyük bir çoğunluğu erkek çocuklarıdır. Kliniğe yönlendirilen çocukların karışmış oldukları suçlar %25,5 ile hırsızlık, %56,9 ile can ve mala kast, %5,9 ile madde taşıma ve %11,8 ile cinsel istismar suçlarıdır. Erken evlenme isteği ile başvuran ergenlerin tamamı ise kızlardır. Bu istek ile ruhsal değerlendirilmesi yapılan ergenlerin %80,8’inde ruhsal bir problem olmadığı, %15,4’ünde gebelikten dolayı istismar değerlendirmesi istendiği belirtilmiştir. %3,8’ine ise evliliğe uygun değil raporu verilmiştir. Ayrıca olguların çok büyük bir oranda aile eğitim oranının ve çalışma durumunun da çok düşük olduğu saptanmıştır (14).

Ergenlerde duygu düzenlemesi ve cinsiyete göre mizah tarzlarındaki farklılaşmayı inceleyen Suna (2018), Gaziantep ili Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde bulunan Anadolu Lisesi ve İmam-hatip Liseleri’nde eğitime devam eden ergenlik çağındaki 9.sınıf öğrencilerine “Duygu Düzenleme” ve “Mizah Tarzı Ölçeği” ile tez araştırmasını yapmıştır. Katılımcı mizah puanlarında duygu düzenlemeye göre kız öğrenciler erkeklere göre katılımcı mizah tarzını daha fazla kullanmaktadır ($p<0,005$). Kullanılan duygu düzenleme stiline göre ise katılımcı mizah puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre içsel işlevsel olan ergenlerin ($\bar{x}=33,55$), işlevsel olmayanlara ($\bar{x}=30,70$) göre kendini geliştirici mizah puanları yüksektir. Saldırgan

mizah tutumunu ise erkek öğrenciler daha fazla kullanmaktadır. Ayrıca içsel işlevsel ergenlerin ($n=22,12$), içsel işlevsel olmayan ($n=24,43$) ve dışsal işlevsel olmayan ergenlere göre saldırgan mizah tutumu daha düşük bulunmuştur. Elde edilen bilgiler sonucunda öğretmenlerin mizah tarzı ve duygu düzenlemesi ile ilgili bilgileri öğrencilere aktararak olumlu mizah tarzı ile öğrencileri teşvik etmeleri önerilmiştir (16).

Üngören ve Ehtiyar umutsuzluk düzeylerini etkileyen faktörleri belirlerken, Türk ve Alman turizm eğitim almış öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini karşılaştırmışlardır. Araştırmaya katılan öğrencilere Beck Umutsuzluk Ölçeği uygulanmıştır. Demografik bilgileri alınan öğrencilerden başarı durumu kıyaslamalarında benzerlik görülmüştür. Başarı durumu çok iyi olan Alman öğrenciler, Başarı durumu çok iyi olan Türk öğrencilere göre daha fazladır. Eğitim memnuniyetinde ise Türk öğrenciler %65,7 memnun değilken, Alman öğrencilerde bu oran 53,9'dur. Alman öğrencilerde hem anne (%83,50) hem baba (%90,40) çalışma oranı Türk öğrencilere göre (anne=%28,30, baba=%71,70) oldukça yüksektir. Aynı şekilde aile eğitimi düzeyinde Alman öğrencilerde yüksek bulunmuştur. Umutsuzluk durumu “iyimser” ve “kötümser” olarak kümelendiğinde az bir fark ile Alman öğrenciler daha kötümser bulunmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre demografik bilgiler ışığında öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri, aile ve maddi olanakları ile gelecek kaygısını, hafif umutsuzluk düzeyinde taşıdıkları bulunmuştur (78).

“Suça Sürüklenen Çocuklarda Mükerrerliğin İrdelenmesi” adlı çalışmada çocukların mükerrer suçluluğuna neden olan risk faktörlerinin tespitine yönelik olarak 2010-2011 yıllarında İstanbul Emniyet Müdürlüğü Çocuk birimlerine suça karışma ile getirilen çocuk araştırma grubu, 2009 yılında birime tek suça karışma vakası ile getirilen ve suç işleme davranışını tekrar etmeyen aynı yaş ve cinsiyet özelliklerine sahip çocuklar ise kontrol grubudur. Yapılan çalışmada çocukların tekrar suç işlemesinde 4 temel faktör tespit edilmiştir: Ailevi faktörler (ailede suçlu bireylerin varlığı, ailenin parçalanmış olması, aile içi şiddet, düşük eğitimli ebeveynler, ailenin sosyo-ekonomik durumunun düşüklüğü), çevresel faktörler (çevrenin düşük sosyo-kültürel yapısı ve suç işlemeye uygunluğu, çocuğun çevresinin suç işleyen ve madde kullanan çocuklarla bir arada olması vb.), bireysel faktörler (davranış ve zihinsel bozukluklar, çocuğun eğitim alamaması, okul başarısının düşüklüğü, sosyo-ekonomik zayıflık, çocuğun madde kullanımı, çocuğun suç işlemeye erken yaşlarda başlamış olması, ilk işlenen suçların mala karşı işlenen suçlar olması) gibi faktörlerdir. Bu çalışma ile çocukların tekrar

suçluluğuna neden olan etmenler belirtilmiş ve örnekleme oluşturan çocukların çoğunluğunun reşit olduktan sonra bile suç işlemeye devam ettiği ve hatta çocuklara suçlu davranışlarını bırakmalarına dair etkili bir müdahale yapılmadığı görülmüştür (7).

İngiltere’de yapılan bir çalışmada çocukların yaş farklılıklarında gösterdikleri duygu düzenleme stratejileri incelenmiştir. Hem ebeveyne hem de çocuklara uygulanan çalışmada sonuçlar paralel bulunmuştur. 1. Çalışmada 3-4, 5-6 ve 7-8 yaş olarak kümelenen çocukların ebeveynlerinden günlük duygu durumları hakkında bilgiler alınmıştır. Çocukların kendilerini kötü hissettiklerinde neler yaptıkları üzerine alınan bilgilerde cinsiyet değişkeni için anlamlı bir fark bulunamazken, yaş grubu 7-8 olan çocukların daha fazla duygu düzenleme stratejilerini kullandıkları görülmüştür. Yapılan

2. Çalışmada ise çocuklara kendilerini kötü hissettiklerinde iyi hissetmek için neler yapıldığı açık uçlu olarak sorulmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre 3-4 yaş grubunun daha çok dikkat dağıtma stratejisi kullanırken, 5-6 ve 7-8 yaş gruplarının durum değişimi ve bilişsel değişimi kullandığı görülmüştür. Çocukların yaş gruplarına göre duygu düzenleme stratejilerinde farklılıklar gözlenmektedir. Çocuğun yaşı arttıkça dikkat dağıtma stratejisi anlamlı bir şekilde azalırken, durum değişim stratejilerini kullanması artmaktadır (115).

Hollanda’da çocuk gözaltı merkezinde bulunan 12-18 yaş arası ergenleri kapsayan çalışmada farklı etnik gruplar dahil olmak üzere ergenlerin psikopatik özellikleri ile ilgili araştırma yapılmıştır. Etnik gruplar Hollanda, Fas, Suriye, Türkiye ve diğer gruplardan oluşmaktadır. %53,2 ile adam öldürme veya silahlı soygun suçundan alınan ergenlerin diğer kısmını ise uyuşturucu madde ve hırsızlık suçları kapsamaktadır. Psikopatik özellikler ile kültürel yapı kişisel davranış boyutunda karşılaştırıldığında Faslı ergenlerin Hollandalı ergenlere göre puanı düşük bulunmuştur. Hiperaktivite, sinir, depresyon gibi duyguların ise davranışsal boyut üzerinde etkisi bulunmaktadır. Davranışsal boyut sadece dışsal problemlerle (zorbalık, ilgi problemleri, hiperaktivite) pozitif ilişkide bulunmuştur. Depresyon ise sosyal davranışla negatif ilişkidir. Duyuşsal boyut sadece olumlu sosyal davranışla negatif ilişkiyken, sinir, zorbalık ve ilgi problemleri ile pozitif korelasyon göstermiştir. Davranışsal boyut sadece hiperaktivite ile pozitif ilişkilendirirken, kişilerarası boyut ise sadece depresyon ile pozitif ilişkilidir. Vahl ve ark. çalışmada kullanılan ölçeklerin geliştirilerek psikopatik duygu durumları üzerinde kullanılmasında klinisyenlere faydalı olabileceklerini düşünmektedirler (116).

Phillips ve Power 2007'de yapmış oldukları çalışmada duygu düzenleme stratejileri kullanımındaki bireysel farklılıkları değerlendirme çalışmasında hem işlevsel hem de işlevsel olmayan stratejileri dört boyutta incelemişlerdir. İngiltere'de yapılan çalışma 12-19 yaş arası ergenleri kapsamaktadır. Duygusal ve davranışsal problemler; güçlü yönler ve farklılıklar anketi (SDQ) alt boyutları duygusal belirti, davranış problemleri, hiperaktivite, akran sorunları ve olumlu-olumsuz sosyal davranış boyutları ile incelenmiştir. İç işlevsel olmayan ve dış işlevsel olmayan duygu düzenleme ölçekleri sosyal olmayan davranış hariç tüm SDQ alt boyutları ile pozitif korelasyon göstermiştir. Bu durum iç ve dış işlevsel olmayan stratejilerin fazla kullanıldığını, duygusal ve davranışsal sorunların ise arttığını göstermektedir. Ayrıca iç işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejileri de psikosomatik sağlık sorunları ile pozitif ilişkilidir. Yazarlar gençlerde duygu düzenlemedeki bireysel farklılıkların bu ölçüsü, gelecekteki araştırmalar için yararlı bir araç olabilir kanaatinde dirler (117).

İstanbul Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 15-18 yaşlarındaki ergen üzerinde yapılan çalışmada, suça karışmamış ve ailesiyle yaşayan bir grup ergende kontrol grubunu oluşturmaktadır. Birçok demografik değişkeninde araştırıldığı çalışmada, kendilerini değerli hissetme durumunda suça karışmış ergenlerin

%65,3' ü evet derken suça karışmayanlarda bu oran %86'dır. Suça sürüklenmiş ergenlerin; fiziksel ihmal, duygusal ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar puanları suça karışmayanlara göre yüksektir. Anne-babaya bağlanma ölçeğinde ise ailesiyle yaşayan ergenlerin anne-baba aşırı koruma, ilgi/kontrol ve bağlanma puanları suçlu ergenlere yüksektir. Ayrıca araştırılan ilişkilerde fiziksel istismar ile fiziksel ve duygusal ihmal arasında pozitif, anne-baba ilgi kontrol ve bağlanma ile fiziksel ihmal arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Çocuklarda suçluluğun önlenmesi için ailelere büyük sorumluluk düştüğünü söyleyen yazar, cezaevleri yerine ergenin topluma kazandırılabilmesi ve ailesiyle beraber mücadele edebileceği alternatif kurumlara ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır (10).

Literatürde suç ve suç işleme olgusu farklı demografik özellikler ve belirli duygu durum alt boyutları, suça sürüklenme ve tedavi şekillerine göre tartışılmıştır. Genel olarak suça sürüklenen ergenler cinsiyete göre incelendiğinde erkek çocukları çoğunlukta bu çalışmanın örnekleminde de literatüre paralel olarak %94,7 ile çoğunluk olarak erkek çocukları dikkat çekmektedir. Literatüre paralel olarak ergenlerin ve anne-babalarının eğitim düzeyleri düşük bulunmuştur. Yapılan birçok

çalışmada ergenlerin eğitim düzeyleri incelenirken bizim çalışmamızda eğitim durumuna paralel olarak akademik başarıları incelenmiş, %47,40 ile ortaokul öğrencisi olan çoğunluğun %46,10 olan en yüksek oranla belge almadan geçtikleri saptanmıştır. Bu durumu %30,30 ile ilkokulu terk etme ve 17,10 ile sınıfta kalma ölçütleri takip etmektedir.

Çalışmada yine literatürden farklı olarak ergenin işlendiği iddia edilen suçta yalnız olup olmadığı incelenmiş ve %60,50 gibi yüksek bir oranla suçu işlerken yalnız olmadığı görülmüştür. Literatürde işlenen suç türü literatüre paralel olarak hırsızlık suçu olarak (%44,70) öne çıkmaktadır.

Araştırılan ölçek puanları ise bazı alt boyutlarda literatürde kısıtlı çalışma bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar genellikle suça karışan ergenlerin adli olguları, ruhsal problemleri ve tedavi şekillerini incelenmektedir. Bu çalışma aynı alt boyutları kapsayan bazı çalışmalarla paralellik göstermiştir. Dışsal işlevsel ve duygu düzenleme kızlarda önemli düzeyde yüksek olurken, umutsuzluk puanı erkeklerde daha yüksektir. Okur-yazar olmayan ve ilkokul terk olan suça sürüklenen ergenlerde umutsuzluk puanı düşük iken ilkokul mezunu olan ve ortaokul öğrencisi ergenlerde umutsuzluk puanı daha yüksektir. Annelerin eğitim düzeylerine göre içsel işlevsel duygu düzenlemesi ortaokul mezunlarında, dışsal işlevsel olmayan ise ilkokul mezunu annelerde görülmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça olumlu yeniden değerlendirme seviyesi artmaktadır. Aynı oranda eğitim düzeyleri yüksek annelerin çocuklarında umutsuzluk puanı da yüksektir. İçsel işlevsel olmayan duygu durumu okulu terk eden ve belge alan ergenler arasında farklılık göstermektedir. Eğitim düzeyi düşük olan ergenlerde içsel işlevsel olmayan duygu durumunun yüksek olduğu görülmektedir. Anne ve babası boşanmış olan ergenlerin literatüre benzer olarak umutsuzluk puanı düşüktür. Kasten adam yaralama suçu işleyen ergenlerde içsel ve dışsal işlevsel duygu düzenleme puanı yüksektir. İçsel işlevsel ile dışsal işlevsel duygu durumları arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. İçsel işlevsel olmayan ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme durumları arasında ise negatif bir ilişki bulunmaktadır. Dışsal işlevsel olmayan duygu durumu arttıkça, içsel işlevsel olmayan duygu durumu da artmaktadır. Dışsal ve içsel işlevsel olmayan duygu durumlarının azalması umutsuzluk duygusunu da azaltmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonunda duygu düzeni genel puanı ile umutsuzluk puanı arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Duygu düzenleme genel puanı ile alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulundu. Dışsal ve içsel işlevsel olmayan duygu düzeni ile umutsuzluk puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edildi. Dışsal işlevsel duygu düzeni ile umutsuzluk arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü anlamlı korelasyon bulundu.

Adli vaka ergenlere yöneltilen ölçekler arasındaki ilişkiler incelendiğinde ergenin yaşı ile duygu düzenleme ve umutsuzluk puanı arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Ergenin kardeş sayısı ve duygu düzenleme ve umutsuzluk puanı arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. İçsel işlevsel duygu düzeni ile dışsal işlevsel puan arasında pozitif yönlü ve anlamlı korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Dışsal işlevsel olmayan duygu düzeni ile içsel işlevsel olmayan duygu düzeni puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.15).

Araştırmaya katılan adli vaka ergenlerin cinsiyetlerine göre umutsuzluk ve duygu düzenleme puanları incelendiğinde, umutsuzluk ölçeğinde anlamlı farklılık görülmediği, duygu düzenleme genel puanı ve dışsal işlevsel alt boyu puanında anlamlı farklılık görüldüğü ortaya çıkmıştır (Şekil 4.7). Dışsal işlevsel olan duygu düzenleme kızlarda önemli düzeyde yüksek bulunurken, umutsuzluk puanının erkeklerde daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. (Tablo 4.4).

Doğum yerleri köy, kasaba ve kent olarak üç grupta toplandı. Duygu düzenleme alt boyutları ve umutsuzluk puanının doğum yerlerine göre anlamlı farklılık göstermediği görüldü. Ancak duygu düzenleme genel puanı kent doğumlu katılımcılara göre kasaba doğumlu olanlarda daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.5).

Adli vaka ergenlerin eğitim düzeylerine göre yapılan karşılaştırmalarda yalnızca umutsuzluk puanının düzeyler arasında anlamlı farklılığa sahip olduğu tespit edildi. Okur-yazar olmayan ve ilkokul terk olan ergenlerde umutsuzluk puanı oldukça düşük iken, ilkokul mezunu olan ve ortaokul öğrencisi olan katılımcılarda umutsuzluk puanı daha yüksek bulunmuştur (Şekil 4.8).

Annelerin eğitim düzeylerine göre ölçek puanları karşılaştırmalarında yalnızca duygu düzenleme ve alt boyutu olan dışsal işlevsel olan duygu düzenlemesi eğitim

düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edildi. Dışsal işlevsel duygu düzenleme puanı ilkököl terk annelerde daha düşük, ortaöğretim mezunlarında anlamlı düzeyde yüksek bulundu. Duygu düzenleme genel puanı ise benzer şekilde ilkököl terk olan annelerin çocuklarında daha düşük, ortaöğretim mezunu olan annelerin çocuklarında ise daha yüksek bulunmuştur. ($p=0,015$) (Şekil 4.9). Eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarında umutsuzluk puanının biraz daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 4.7).

Babaların eğitim düzeylerine göre duygu düzenleme puanları ve umutsuzluk ölçeği puanı anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Ortalama değerler oldukça birbirine yakın bulunmuştur (Tablo 4.8).

Araştırmaya katılan adli vaka ergenlerin akademik başarılarının duygu düzenleme ve umutsuzluk puanlarını genel olarak etkilemediği anlaşılmıştır. Yalnızca içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme puanının okulu terk etmiş ergenler ile okulda başarılı olup belge alan ergenler arasında anlamlı farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Sınıfta kalanlar ergenler ile herhangi bir belge almadan geçen ergenlerde de içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme puanı yüksek bulunmuştur (Tablo 4.9).

Çalışmaya katılan ergenlerin anne ve babalarının birlikte olma durumlarının ölçek puanları üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur. Anne ve babası boşanmış olan ergenlerin dışsal işlevsel olmayan, içsel işlevsel olmayan ve dışsal işlevsel alt boyutlarına ait puanları ile duygu düzenleme genel puanlarının daha yüksek seyrettiği görülmüştür. Umutsuzluk puanının anne ve babası boşanmış olan ergenlerde oldukça düşük, anne ve babası birlikte olan ergenlerde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.10).

Araştırmaya katılan adli vaka ergenlerin işlediği suçta yalnız olup olmaması ile duygu düzeni genel puanı ve umutsuzluk ölçeği puanı anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür (Tablo 4.11). Daha önce bir suçta karışmış olan ergenlerde duygu düzeni genel puanı biraz düşük, umutsuzluk puanı ise oldukça düşük olarak seyretti. Dışsal ve içsel işlevsel olmayan duygu düzeni puanları da düşük bulunmuştur, ancak puanların hiçbirinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Tablo 4.12). Ergenlerin aile bireyleri içinde suç işleyen birinin olması durumunun ölçek puanları üzerinde etkisi bulunmamıştır (Tablo 4.13). Ergenin işlediği suç türlerine göre yapılan karşılaştırmalarda genel ölçek puanları ve alt boyutlara ait puanların anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. İçsel ve dışsal işlevsel duygu düzeni puanları kasten

adam yaralama suçu işleyen katılımcılarda biraz daha yüksek bulunmuştur. İçsel ve dışsal işlevsel olmayan alt boyutlara ait puanlar ise cinsel istismar suçunu işleyen ergenlerde daha yüksek bulunmuştur. Umutsuzluk puanının yağma suçunu işleyen tek bir katılımcı ile diğer tür suçları işleyen ergenlerde daha yüksek olduğu izlenmiştir (Tablo 4.14).

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre verilebilecek öneriler şunlardır:

Ergeni suça sürüklenme olasılığı bulunan etkenler belirlenerek, risk grubunda olan ergenler için ergenin ailesini, okuduğu okulu ve yakın sosyal ilişkiler kurduğu çevreyi de kapsayacak şekilde önleyici ve aileleri eğitici çalışmalar yapılabilir.

Araştırmada adli vaka ergenlerin duygu düzenleme ve umutsuzluk düzeylerine ait nicel verilere ulaşılmıştır. Konu ile ilgili ergenle psikososyal görüşme yapılarak nitel verilerin desteği alınabilir ve böylece ergenin tekrar topluma kazandırılabilmesi için yapılacak olan çalışmalara fayda sağlanabilir.

Adli vaka süreci ve sonrasında her aşamada, çocukların rehabilite edilebilme sürecinin olumlu gelişimi için gelişimsel ve psikolojik anlamda destek görmesi hususunda sağlık bakanlığı ve adalet bakanlığı koordineli çalışmalar yürütebilir.

Sadece Siverek Devlet Hastanesinde 76 ergenle yapılan çalışma daha geniş bir örneklem grubuna uygulanabilir.

KAYNAKLAR

1. Akarca M. Çocukların ceza hukukundaki yeri ve çocukların korunması, <https://www.anayasa.gov.tr/media/3626/akarca.pdf>. 30 Mart 2019.
2. Çocuk Koruma Kanunu 5395. T.C. Resmi Gazete, sayı: 25876, 3 Temmuz 2005.
3. Kadioğlu E. Pediatrik adli olgular: Bir acil servis deneyimi. *J For Med* 2018, 32: 1-9.
4. Altun H, Şahin N, Fındıklı E, Sınır H. Suça sürüklenen çocukların suç tipleri, sosyodemografik ve klinik özellikleri. *J For Med* 2016, 30: 196-204.
5. Kunt V. Suç ve Çocuk. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyal Antropoloji Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2003.
6. Çoğan O. Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Edirne Ceza Mahkemelerinde Açılan Davaların Bu Yönde İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Disiplinler Arası Adli Tıp Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2006.
7. Tunceroğlu Z. Suça Sürüklenen Çocuklarda Mükerrerliğin İrdelenmesi. Adli Tıp Enstitüsü. Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı. Doktora tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2015.
8. Ferah N. Suça Sürüklenen 12-18 Yaşlar Arası Ergenlerde Şiddetin Din Psikolojik Tahlili. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 2013.
9. Peker H. *Çocuk ve Suç*, 1. Baskı. İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 1994: 30-45.
10. Giray SF. Suça Sürüklenmiş Ergenlerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Anne-Babaya Bağlanma Düzeylerinin İncelenmesi. Adli Tıp Enstitüsü. Sosyal Bilimler Programı. Doktora tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2016.
11. Yıldız M. Suça sürüklenen ergenlerde affetme üzerine bir inceleme. *Toplum Bilimleri Dergisi* 2018, 11: 39-52.
12. Bülbül S, Doğan S. Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2016, 59: 31-6.

13. Sarı E. Lise Öğrencisi Ergenlerin Suça Yönelik Tutumları ve İlişkili Faktörler. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, 2018.
14. Ayaz M, Ayaz AB, Soylu N. Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2012, 15: 33-40.
15. Yaşar H. Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Benlik İmajlarının ve Umutsuzluk Düzeylerinin Araştırılması. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Psikiyatri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncüyıl Üniversitesi, 2001.
16. Suna TH. Ergenlerde Duygu Düzenlemesi ve Cinsiyete Göre Mizah Tarzlarındaki Farklılaşmanın İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Çağ Üniversitesi, 2018.
17. Seber G, Dilbaz N, Kaptanoğlu C, Tekin D. Umutsuzluk ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirliği. *Kriz Dergisi* 1993, 1: 139-42.
18. Korur FŞ. Adli Olguya Yaklaşım. İ.Ü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. *Sempozyum Dizisi* 2006, 48: 92-103.
19. Oruç MA, Öztürkler M. *Çocuk ve Ergen Sağlığı*, 2. Baskı. İstanbul, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınevi, 2012: 88.
20. Ceylan R. Entegre Eğitime Katılan ve Katılmayan Engelli Çocukların Annelerinin Depresyon ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2014.
21. Gross JJ. The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of general Psychology* 1998, 2: 271-99.
22. Clarke J. Inter-disciplinary perspective: histories of childhood. In: D. Wyse (eds). *Childhood Studies: An Introduction*, 1st ed. Malden, Blackwell Publishing Ltd, 2004: 1-3.
23. Postman N. The Disappearance of Childhood. Çeviri: İnal K. *Çocukluğun Yokoluşu*, 1. Baskı. Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1995: 19-20.
24. Sağlam M, Aral N. Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi* 2016, 2: 43-54.

25. Tan M. Çağlar boyunca çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 1989, 1: 71-88.
26. Koschaker P. *Roma Özel Hukukunun Ana Hatları*, 2. Baskı. Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975: 43-56.
27. Kroll J. The concept of childhood in the middle ages. *Journal of the History of the Behavioral Sciences* 1977, 13: 384-93.
28. Jeffrey LS. *Daily Life In Medieval Europe*, 1st ed. USA, Greenwood Press, 1999: 18.
29. Dönmez A, Çelen N. Çocuk ve Ergen Gelişimi, Onur B. (Çeviri Editörü). *Child and adolescent Development*, Gardiner HW, Gander MJ. 5. Baskı, Ankara, İmge Kitapevi, 2004: 31-2.
30. Hamon H. Avrupa Hukuku'nda Çocuk ve Genç Adalet Sistemi. *Çocuk ve Genç Adalet Sistemi Sempozyumu*. İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2006: 51-78.
31. Heywood C. *A History Of Childhood*. 2nd Ed. Cambridge, Polity Press, 2018: 66-84.
32. Kuhn D, Siegler R. *Handbook of Child Psychology*. 6th Ed. Canada, John Wily&Sons, 2006: 168, 214,394, 511- 24.
33. Gültekin Z. Gelişim Psikolojisi Kuramları. İçinde: *Piaget'in Bilişsel Evre Kuramı ve Yeni Piagetçiler*, Onur B. (Çeviri Editörü). *Theories of Developmental Psychology*, Miller, PM. 2. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi, 2017: 87-91.
34. Seldin T. *How To Raise An Amazing Child The Montessori Way*. 2nd Ed. London, DK Children, 2017: 10-48.
35. Onur B. *Gelişim Psikolojisi*. 7. Baskı. Ankara, İmge Kitabevi, 2000: 34.
36. Akyüz E. *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*. 2. Baskı, Ankara, Pegem Akademi, 2012: 3-5.
37. İnan NA. Çocuğun Korunması ve Polis. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1980, 37: 243-50
38. Gerçek H. *Türk Ceza Kanunu*. 3. Baskı. Seçkin Yayıncılık, 2017: 1061.
39. Çocuk Koruma Kanunu 5395. T.C. Resmi Gazete, sayı: 25876, 23 Ekim 2019.

40. Shaffer DR, Kipp K. *Developmental Psychology: Childhood and Adolescence*, 9th Ed. Georia, Jon-David Hague, 2012: 7-8.
41. Özcan MN, Yüksel G, Yaşam Boyu Gelişim, Gelişim Psikolojisi. İçinde: *Ergenlik*, Yüksel G, (Çeviri Editörü). *Life-Span Development*. 13. Baskı. İstanbul, Nobel Kitapevi, 2011: 351-78.
42. Martin A, Bloch M, Volkmar F. *Lewis's Child and Adolescent Psychiatry. A Comprehensive Textbook*. 5th Ed. Philadelphia, Aptara inc, 2018: 311-18.
43. Yörükoğlu A. *Çocuk Ruh Sağlığı*. 25. Baskı. İstanbul, Özgür yayınları, 2016:375.
44. Yörükoğlu A. *Gençlik Çağı*. 7. Basım, İstanbul, Özgür Yayıncılık, 1990: 13.
45. Kulaksızoğlu A. *Ergenlik Psikolojisi*. 3. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2000: 33.
46. Öngen D. Çocuk ve Toplum. Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler, Onur B. (Çeviri Editörü). *Images of the Young Child*, Elkind D. 1. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1999:128.
47. Kuhn D, Siegler R. *Handbook of Child Psychology*, 6th Ed. Canada, John Wily&Sons, 2006: 134,150-1.
48. Sunstein CR. Adolescent risk-takin and social meaning: A commentary. Preliminary draft 1/15/07 Forthcoming, *Developmental Review All rights reserved*. 2008, 28: 145-52.
49. Keating DP. Adolescent thinking. In S. S. Feldman & G.R. Elliott. *At the threshold: The developing adolescent*. Camride, Harvard University Press, 1990: 55-89.
50. Trzesniewski KH, Donellan MB, Caspi A, Moffitt TE, Robins RW, Poultin R. Adolescent low self-esteem is a risk factor for adult poor health, criminal behavior, and limited economic prospects. *Development psychology* 2006, 42: 381-90.
51. Çiftçi H. Akran ilişkileri düzeylerinin karşılaştırılması: Lise öğrencileri üzerine bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 2018, 7: 1516-35.
52. Harris JR. Where is the child's environment? A group socialization theory of development. *Psychological Review* 1995, 102: 458-89.

53. Coşkun Y, Kurnaz A. İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Akran Baskısı Düzeyi İlişkisi Üzerine Bir İnceleme, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2009, 17: 112-29.
54. Spear LP. The Adolescent brain and age-related behavioral manifestations. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews* 2000, 24: 417-63.
55. Pfeife JH, Masten CL, Moore WE, Oswald TM, Iacoboni M, Mazziotta JC, Dapretto M. Entering adolescence: Resistance to peer influence, risky behavior, and neural changes in emotion reactivity. *Neuron* 2011, 69: 1029-36.
56. World Health Organization (WHO), The World Health Report 2002. Reducing Risks, Promoting Healty Life. Geneva 2002. <http://www.who.int/whr/2002/en/>. 3 Şubat 2020.
57. Alikashiöğlu M. Ergenlerde davranışsal sorunlar. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi* 2008, 63: 55-9.
58. Kavalcı C. *Acil Serviste Adli Vaka Yönetimi Pratik Acil Cep Kitabı*. Ankara, Derman yayıncılık, 2016: 160-66.
59. *Adli Tıp Uzmanları Derneği*. Birinci Basamak İçin Adli Tıp El Kitabı. Ankara, Polatmatbaa, 1999: 83-4.
60. Aksoy E, Çoltu A, Ege B, Günaydın G, İnanıcı MA, Karali H, Karagöz M, Ötker C, Yemişçigil A. Adli travmatoloji. *Birinci Basamak İçin Adli Tıp El Kitabı*, www.ttb.org.tr. 3 Mart 2017.
61. Çocuk Koruma Kanununun 4 Yıllık Değerlendirme Toplantısı. Aralık 2009 Toplantı Raporu. <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-koruma-kanunu%202009.pdf>. 20 Ekim 2019.
62. http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_diger/cocukkorumakanunagore.pdf. 2 Şubat 2020.
63. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-22.pdf>. 30 Ocak 2020.
64. Alacakaptan U. *Suçun Unsurları*, 1. Baskı. Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi yayınları, 1975: 1-2.

65. Küçükay A. Suç önleme stratejileri ve güvenlik politikalarına psikolojik bir bakış. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 2019, 38: 343-84.
66. Hafizoğulları Z, Güngör D. Türk ceza hukukunda suçların tasnifi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 2007, 69: 21-50.
67. Öz E, Armağan A. Yargı organları kararlarına göre vergi kaçakçılığı suçlarını önlemede adli vergi cezalarının rolü. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 2018, 9: 1.
68. Özgenç İ, Üzülmez İ. *Ceza Hukukuna Giriş*, 1. Baskı. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim yayınları, 2012: 4.
69. Öncü E. Trabzon'da suç ve suçlu: Bir İngiliz konsolos raporu. *Karen Dergi* 2017, 3: 47-77.
70. Saunders P. *Social Theory and the Urban Question*, 2nd Ed. London, Routledge, 1986: 27.
71. Güler M. Sosyal psikoloji bakış açısından çocuk ve ergenlerde suçlu davranış gelişimi. *TBB Dergisi* 2010, 89: 355-70.
72. Ergene T. Ergen suçluluğunun önlenmesi ve tedavi yöntemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 1992, 7: 209 – 15.
73. Gökpinar M. Sosyal ve kriminal boyutlarıyla çocuk suçluluğu. *TBB Dergisi* 2007, 72: 206-33.
74. Işık H. Çocuk suçluluğu ve okullarla ilişkisi. Ahi Evran Üniversitesi, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 2006, 7: 287-99.
75. TÜİK Ana Bülteni. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr>. 15 Aralık 2018.
76. Çocuk Suç Mağdurları ve Tanıkları ile İlgili meselelerde Adalet İçin Birleşmiş Milletler Yol Gösterici İlkelerinin Çocuk Dostu Versiyonu. Innocenti Araştırma Merkezi ve IBRC'nin desteğiyle UNICEF ve UNODC. <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi>. 12 Şubat 2020.
77. T.C. Adalet bakanlığı ceza işleri genel müdürlüğü mağdur hakları daire başkanlığı. Suç mağduru çocuk ne demektir? <http://www.magdur.gov.tr/dosyalar/File/brosurler/sucmagdurucocuk/mobile/index.html#p=1>. 12 Şubat 2020.
78. Üngören E, Ehtiyar R. Türk ve Alman öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin

- karşılaştırılması ve umutsuzluk düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Turizm eğitimi alan öğrenciler üzerinde bir araştırma. *Journal of Yasar University* 2009, 4: 2093-127.
79. Çınar O, Karcıoğlu F. Büro yönetimi bölümü öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri ve kontrol odağı inançları üzerine bir araştırma: Erzincan Üniversitesi MYO uygulaması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2012, 16: 283-96.
80. Şahin A. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Dergisi* 2002, 13: 143-57.
81. Tamar M. Çocuk ve ergenlerde depresyon. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2004, 2: 84-92.
82. Özmen D, Dünder EP, Çetinkaya A, Taşkın O, Özmen E. Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve umutsuzluk düzeyini etkileyen etkenler. *Anatolian Journal of Psychiatry* 2008, 9: 8-15.
83. Kanak M, Bilbay A, Balta D. Ergenlerin akrana bağlanma stillerinin umutsuzluk düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Journal of History Culture and Art Research* 2017, 6: 492-503.
84. Tümkeya S. Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2005, 4: 445-59.
85. Rutter PA, Behrendt AE. Adolescent suicide risk: Four psychosocial factors. *Adolescence* 2004, 39: 295-302.
86. Gross J J, Thompson RA. Emotion Regulation: Conceptual Foundations. In J. J. Gross, *Handbook of emotion regulation*, 2nd ed. New York, Guilford Press, 2007:3-24
87. Phillips ML, Ladouceur CD, Drevets WC. A neural model of voluntary and automatic emotion regulation: implications for understanding the pathophysiology and neurodevelopment of bipolar disorder. *Molecular Psychiatry* 2008, 13: 833-57.
88. Artıran M. Çocuklarda ve Ergenlerde Duygusal Düzenleme. Şahin M. (Çeviri editörü). *Emotion Regulation Children and Adolescents*. Michael A, Gerow. 1. Baskı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2014: 10-25.

89. Thompson RA. Emotion regulation: A theme in search of a definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development* 1994, 59: 25-52.
90. Lewis M, Haviland-Jones JM, Barret LF. *Handook of emotions*, 3rd Ed. New York, Guildford Press, 2008: 497-512.
91. Gross JJ, Jazaieri H. Emotion, emotion regulation, and psychopathology: An affective science perspective. *Clinical Psychological Science* 2014, 2: 387.
92. Wessing I, Rehbein M, Romer G, Achtergarde S, Dobel C, Zwitserlood P, Fürniss T, Junghöfer M. Cognitive emotion regulation in children: Reappraisal of emotional faces modulates neural source activity in a frontoparietal network. *Developmental Cognitive Neuroscience* 2015, 13: 1-10.
93. Kring AM, Sloan DM. *Emotion Regulation and Psychopathology*, 1st Ed. New York, The Guilford Press, 2010: 13-14.
94. Garnefski N, Kraaij V, Etten M. Specificity of relations between adolescent's cognitive emotion regulation strategies and internalizing and externalizing psychopathology. *Journal of Adolescence* 2005, 28: 619–31.
95. American Psychiatric Association. Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders. Çeviri: Köroğlu E. *DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*, 5. Baskı, Ankara, Hyb Yayıncılık, 2013: 63-113, 327.
96. Cole PM, Luby J, Sullivan MW. Emotions and the development of childhood depression: Bridging the gap. *Child Development Perspectives* 2008, 2: 141–8.
97. Cole PM, Deckard DK. Emotion regulation, risk and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 2009, 50: 1327–30.
98. Riediger M, Luong G. From Adolescence to old age: Developmental perspectives on the extended process model of emotion regulation. *Psychological Inquiry* 2015, 26: 99–107
99. Carol AL. Mood Management Leader's Manual A Cognitive – Behavioral Skills-Building Program for Adolescents. Çevirenler: Bilgin M, Çecen R. *Ergenler için Bilişsel- Davranışsal Beceri Oluşturma Programı*, 2. Baskı, İstanbul, Pegem Akademi, 2009:1-4.

100. Young KS, Sandman CF, Craske MG. Positive and negative emotion regulation in adolescence: Links to anxiety and depression. *Department of Psychiatry and Biobehavioral Sciences* 2019, 9: 2-20.
101. Zimmerman P, Ivanski A. Emotion regulation from early adolescence to emerging adulthood and middle adulthood: Age differences, gender differences, and emotion-specific developmental variations. *International Journal of Behavioral Development* 2014, 38: 182–94.
102. Zeman J, Garber J. Display rules for anger, sadness, and pain: It depends on who is watching. *Child Development* 1996, 67: 957-73.
103. Atalar SD. *Duygu Düzenleme, Ergenlik ve Ebeveynlik*, 1. Baskı. Ankara, Odtü Yayıncılık, 2014: 24-7.
104. Kennedy ME, Watson J. *Expressing Emotion*, 1st Ed. New York, Guilford Press, 1999: 8-10.
105. Gross JJ. Antecedent- and response-focused emotion regulation: Divergent consequences for experience, expression, and physiology. *Journal of Personality and Social Psychology* 1998, 74: 1, 224-37.
106. Büyüköztürk Ş, Kılıç ÇE, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 14. Baskı. Ankara, Pegem Yayınları, 2008: 191-4.
107. Durak A, Palabıyıkoglu R. Beck Umutsuzluk ölçeği geçerlilik çalışması. *Kriz Dergisi* 1994, 2: 311-19.
108. Durak A. Beck Umutsuzluk ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi* 1994, 9: 1-11.
109. Duy B, Yıldız MA. Ergenler için duygu düzenleme ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2014, 5: 23-35.
110. Yazar A, Akın F, Türe E, Odabaş D. Çocuk acil kliniğine başvuran adli vakaların değerlendirilmesi. *Dicle Tıp Dergisi / Dicle Medical Journal* 2017, 44: 345-53.
111. Altınsoy Y. Ergenlerde Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranışlar İlişkisinin İncelenmesi. Sosyal bilimler Enstitüsü, Psikoloji programı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi, 2016.

112. Aksu H, Demirkaya KS, Özgür GB, Gün B. Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2013, 14: 369-77.
113. Verzeletti C, Zammuner VL, Galli C, Agnoli S. Emotion regulation strategies and psychosocial well-being in adolescence. *Cogent Psychology* 2016, 3: 1-15.
114. Yılmaz GG. Suça Sürüklenen ve Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Dalı. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, 2009.
115. Lopez-Perez B, Gummerum M, Wilson DG. Studying children's intrapersonal emotion regulation strategies from the process model of emotion regulation. *The Journal of Genetic Psychology* 2016, 178: 73-88.
116. Vahl P, Colins OF, Lodewijks HPB, Markus MT, Doreleijers TAH, Vermeiren RRJM. Psychopathic-like traits in detained adolescents: Clinical usefulness of self-report. *Eur Child Adolesc Psychiatry* 2014, 23: 691-9.
117. Phillips KFV, Power MJ. A new self-report measure of emotion regulation in adolescents: The regulation of emotions questionnaire. *Clinical psychology and psychotherapy clin. Psychol Psychother* 2007, 14: 145-56.

EKLER

EK-1. Özgeçmiş

I. KİŞİSEL BİLGİLER

ADI SOYADI : Necla AKÇALI
TELEFON : 0 545 620 48 13
E MAİL : akcali_2012@hotmail.com
UNVAN : ÇOCUK GELİŞİMCİSİ

II. EĞİTİM BİLGİLERİ

EĞİTİM : LİSANS
ÜNİVERSİTE : KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
FAKÜLTE : SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
BÖLÜM : ÇOCUK GELİŞİMİ
MEZUNİYET YILI : 2015
YÜKSEK LİSANS : İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı (2018- Devam)

III. DAHA ÖNCEKİ İŞ DENEYİMİ

Mardin Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi (2015-2016)
Mardin Devlet Hastanesi (2016-2018)
Siverek Devlet Hastanesi (2018-Devam)

IV. YAZILAN KİTAPLAR VE KİTAPLARDA BÖLÜMLER

Akçalı, N. (2019). Çocukluk Çağı Ruhsal Sorunları. (Bölüm 18). Çocuk ve Hastane (Ed: Emre, O. & Ulutaş, A.). Nobel Akademi Yayınları. Ankara.

EK-2. Etik Kurul Onayı

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU (Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu)			
Oturum Tarihi	Oturum Sayısı	Karar Sayısı	
17.09.2019	14	2019/345	
<p>Karar No: 2019/345: Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu 17.09.2019 tarihinde İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi İbn-i Sina Toplantı Salonunda toplandı. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ULUTAŞ'ın sorumlu araştırmacı olduğu; Siverek Devlet Hastanesi/ Çocuk Gelişimi Biriminde Necla AKÇALI'nın yardımcı araştırmacı olduğu; “Çocuk Gelişimi Birimine Getirilen Adli Vakalardaki Ergenlerin Umutsuzluk ve Duygu Düzenleme Durumlarının İncelenmesi” başlıklı çalışması Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından uygun olup-olmadığı hususundaki başvurusuna ilişkin raportör raporu görüşüldü. Çalışma Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından değerlendirildiğinde Kurum İzin Belgesinin sonradan dosyaya eklenmesi şartıyla <u>etik onayı verilmesine; oy birliği ile karar verildi.</u></p>			
Prof. Dr. Osman CELBİŞ Etik Kurul Başkanı			
Prof. Dr. Kadir ERTEM Etik Kurul Başkan Yrd.	KATILDI	Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ Etik Kurul Üyesi	KATILMADI
Prof. Dr. Cemşit KARAKURT Etik Kurul Üyesi	KATILDI	Prof. Dr. Yüksel SEÇKİN Etik Kurul Üyesi	KATILDI
Prof. Dr. Sermin TİMUR TAŞHAN Etik Kurul Üyesi	KATILDI	Prof. Dr. Barış OTLU Etik Kurul Üyesi	KATILDI

EK-3. Kişisel Veri Formu

Değerli danışanlar;

Elinizdeki veri formu adli vaka ergenlerin umutsuzluk ve duygu düzenleme durumlarının incelenmesi amacıyla oluşturulmuştur. Araştırmanın güvenilirliği açısından, objektif bir biçimde ve samimiyetle size en yakın seçeneği işaretleyiniz.

Vereceğiniz bilgileriniz sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Araştırmaya yardımlarınızdan kaynaklı teşekkür ederim.

Necla AKÇALI

Doç. Dr. Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ

Yaş :

Cinsiyet:

Doğum Yeri: Köy ( ) Kasaba ( ) Kent ( )

Kardeş sayısı:

Ailenin kaçınıcı çocuğu: Eğitim düzeyi:

Okur-yazar değil	İlkokul terk	İlkokul mezunu	Ortaokul Öğrencisi	Lise terk	Lise öğrencisi

Akademik Başarı:

Okulu terk etmiş	Belge alıyor	Belge almadan geçiyor	Sınıfta kalıyor

Annenin eğitim düzeyi:

Okur-yazar değil	İlkokul terk	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Ortaöğretim mezunu	Lisans mezunu

Babanın eğitim düzeyi:

Okur-yazar değil	İlkokul terk	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Ortaöğretim mezunu	Lisans mezunu

Aile Birliği:

Anne-baba birlikte	Anne- baba boşanmış	Anne ya da baba ex

İşlediği iddia edilen suçta yalnız olup olmadığı: Yalnız ( ) Yalnız değil ( )

Daha önce suça karıştı mı: Evet ( ) Hayır( )

Aile bireyleri arasında suç işleyen biri var mı: Hayır yok ( ) Evet var ( )

İşlediği iddia edilen suç türü:

İşlediği iddia edilen suçun türü	Hırsızlık	Yağma	Kasten adam yaralama	Konut dokunulmazlığının / işyeri dokunulmazlığının ihlali	Cinsel istismar	Diğerleri

EK-4. Beck Umutsuzluk Ölçeği Kullanım İzni

📶 Turk Telekom 3G 14:43 🔒 🔋

aysegul durak
Siz kişisine

14 Mar

BUÖ-Olcek
DOC - 42 KB

Sayın Akçalı,
ölçek ekte, iyi çalışmalar...

On Wednesday, March 13, 2019 8:30 PM, Necla AKÇALI
<akcali_2012@hotmail.com> wrote:

Sayın Prof. Dr. Ayşegül Durak BATIGÜN, Sayın Prof. Refia PALABIYIKOĞLU ben Necla AKÇALI Siverek Devlet Hastanesinde Çocuk Gelişimcisi olarak çalışıyorum. Ergenler için Türkçe'ye uyarladığınız Ergenler için beck umutsuzluk ölçeğinizi yüksek lisans tezimde izniniz olursa kullanmak istiyorum. Ölçeğinizin maddeleri ve puanlanması konusunda yardım edebilir misiniz?

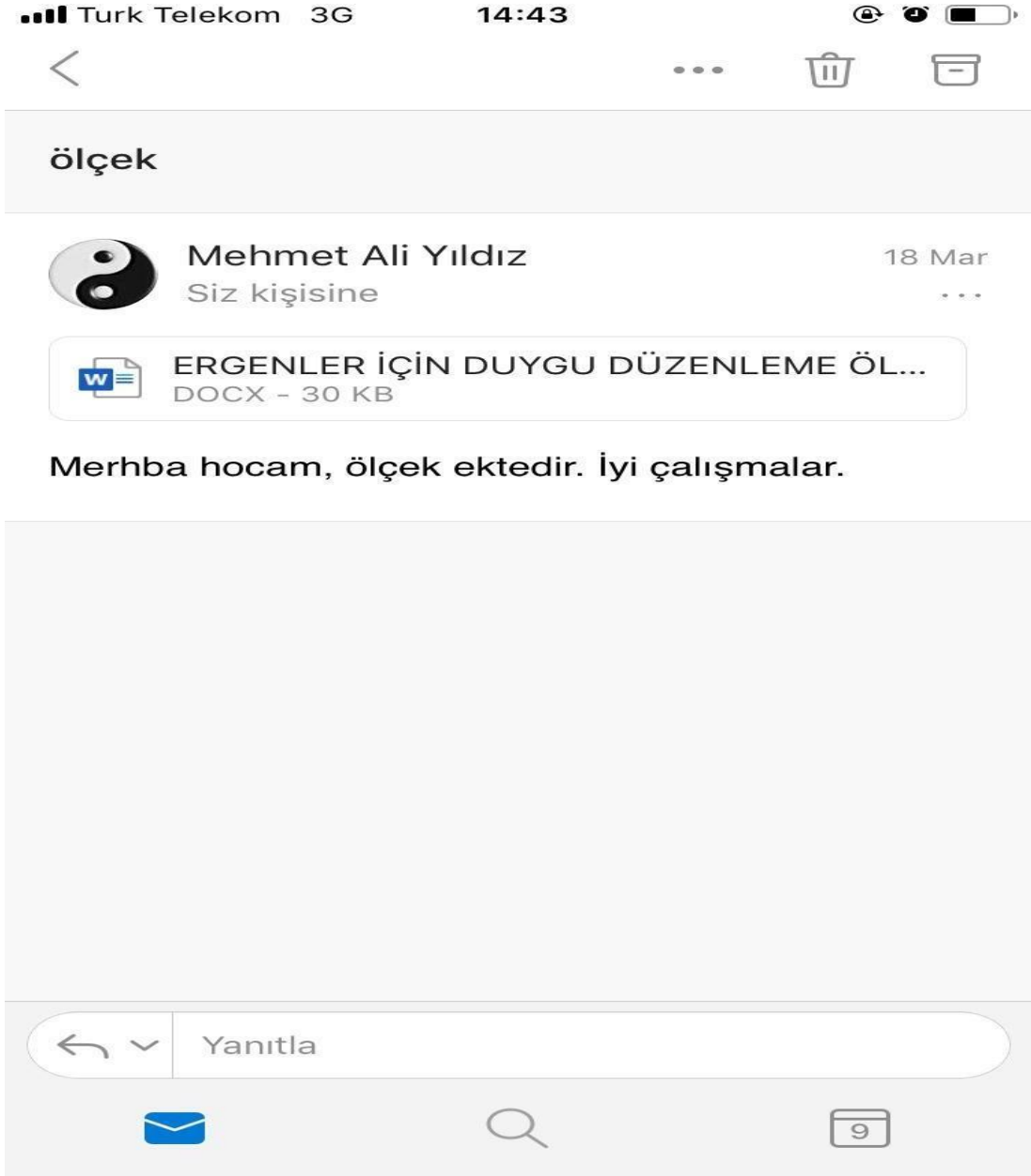

Yanıtla

EK-5. Ergenler için Duygu Dzenleme Ölçeği Kullanım İzni

EK-6. Beck Umutsuzluk Ölçeği

BUÖ

Aşağıda geleceğe ait düşünceleri ifade eden bazı cümleler verilmiştir. Lütfen herbir ifadeyi okuyarak, bunların size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz. Örneğin okuduğunuz ilk ifade size uygun ise “Evet”, uygun değil ise “Hayır” ifadesinin altındaki kutunun içine (X) işareti koyunuz.

Sizin için uygun mu?

	EVET	HAYIR
1. Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum.	( )	( )
2. Kendim ile ilgili şeyleri düzeltemediğime göre çabalamayı bıraksam iyi olur.	( )	( )
3. İşler kötüye giderken bile her şeyin hep böyle kalmayacağını bilmek beni rahatlatıyor.	( )	( )
4. Gelecek on yıl içinde hayatımın nasıl olacağını hayal bile edemiyorum.	( )	( )
5. Yapmayı en çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var.	( )	( )
6. Benim için çok önemli konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum.	( )	( )
7. Geleceğimi karanlık görüyorum.	( )	( )
8. Dünya nimetlerinden sıradan bir insandan daha çok yararlanacağımı umuyorum.	( )	( )
9. İyi fırsatlar yakalayamıyorum. Gelecekte yakalayacağıma inanmam için de hiçbir neden yok.	( )	( )
10. Geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı.	( )	( )
11. Gelecek benim için hoş şeylerden çok tatsızlıklarla dolu gözüküyor.	( )	( )
12. Gerçekten özlediğim şeylere kavuşabileceğimi <u>ummuyorum</u> .	( )	( )
13. Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum.	( )	( )
14. İşler bir türlü benim istediğim gibi gitmiyor.	( )	( )
15. Geleceğe büyük inancım var.	( )	( )
16. Arzu ettiğim şeyleri elde edemediğime göre birşeyler istemek aptallık olur.	( )	( )
17. Gelecekte gerçek doyuma ulaşmam olanaksız gibi.	( )	( )
18. Gelecek bana bulanık ve belirsiz görünüyor.	( )	( )
19. Kötü günlerden çok, iyi günler bekliyorum.	( )	( )
20. İstedğim her şeyi elde etmek için çaba göstermenin gerçekten yararı yok, nasıl olsa onu elde edemeyeceğim.	( )	( )

EK-7. Ergenler için Duygu Düzenleme Ölçeği

Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği (EİDDÖ)

Yaşamda zaman zaman insanların başlarına olumsuz, hoş olmayan olaylar gelir ve bu olaylara bazı tepkiler verilir. Bu tepkilerin bazıları düşüncelerle ilgili iken bazıları ise davranışlarla ilgilidir. Lütfen aşağıdaki her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak, sıkıntı verici, olumsuz bir olay yaşadığınızda cümlede verilen durum veya davranışı ne sıklıkla yaptığınızı size en uygun olan seçeneğe çarpı işareti (X) koyunuz. Lütfen her ifade için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız.		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
*Başıma olumsuz bir olay geldiğinde;						
1	Duruma ilişkin düşüncelerimi yeniden gözden geçiririm.	( )	( )	( )	( )	( )
2	Duruma ilişkin amaçlarımı veya planlarımı yeniden gözden geçiririm, düşünürüm.	( )	( )	( )	( )	( )
3	Durum üzerinde düşünüp anlamaya çalışırım.	( )	( )	( )	( )	( )
4	Bir dahaki sefere neyi daha iyi yapabileceğimi düşünürüm.	( )	( )	( )	( )	( )
5	Öfkemi/üzüntümü sözel olarak (örn. bağırarak, tartışarak gibi) başkalarından çıkarırım.	( )	( )	( )	( )	( )
6	Öfkemi/üzüntümü fiziksel olarak (örn. kavga etmek, vurmaya gibi) başkalarından çıkarırım.	( )	( )	( )	( )	( )
7	Başkalarını kötü hissettirmeye çalışırım (örn. kaba davranarak, onları görmezden gelerek).	( )	( )	( )	( )	( )
8	Başkalarına zorbalık yaparım (örn. alay etmek, itmek, dedi kodu yapmak gibi).	( )	( )	( )	( )	( )
9	Öfkemi/üzüntümü etrafımdaki eşyalardan çıkarırım.	( )	( )	( )	( )	( )
10	Kendime zarar verecek veya kendimi cezalandıracak bir şey yaparım.	( )	( )	( )	( )	( )
11	Bazı düşünceler ve duygular sürekli kafamı meşgul eder (örn. aynı şeyi düşünür dururum).	( )	( )	( )	( )	( )
12	Başkalarının benden iyi durumda olduğunu düşünerek kendimi daha kötü hissederim.	( )	( )	( )	( )	( )
13	Duygularımı içime atarım, saklarım.	( )	( )	( )	( )	( )
14	Sanki ben ben değilmişim gibi gelir (ör., kendimi bir tuhaf hissederim, etrafımdaki şeyler tuhaf gelir).	( )	( )	( )	( )	( )
15	Bu olaya ilişkin neler hissettiğimi birisiyle konuşurum.	( )	( )	( )	( )	( )
16	Arkadaşlarımdan veya ailemden sarılmak, elimi tutmak gibi bedensel yakınlık ararım.	( )	( )	( )	( )	( )
17		( )	( )	( )	( )	( )
18		( )	( )	( )	( )	( )

Faktörler

İçsel işlevsel duygu düzenleme =

Dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme =

İçsel işlevsel olmayan duygu düzenleme =

Dışsal işlevsel duygu düzenleme =

Madde No

1-2-3-4

5-6-7-8-9

10-11-12-13-14

15-16-17-18

